

בלבת אש

חלק ב'

בעניני פרשיות השבוע, ועניני חנוכה

מילי דהספידא

שנאמדו אחר פטירתו של אאמו"ר זצ"ל

יו"ל לדגל יום השנה להסתלקותו

של אאמו"ר

הגה"ח ד' שמואל אלעזר שטיגל זצוק"ל

י"ח כסלו תשפ"א

תשית לראשם עטרת פז

התודה והברכה למעלת כבוד הני צנתרי דדהבא האברכים היקרים
אשר עמדו לימינינו באומר ובמעש להוציא קונטרס זה לאור עולם

הרה"ג ר' יהודא בהגה"י זיבלד שליט"א
תלמיד נאמן לאבינו זצוק"ל

הר"ר אברהם יהושע כילר שליט"א

הר"ר חיים שטינמעין שליט"א

הר"ר ישראל פרידמן שליט"א

ברך ה' חילם ופועל ידם תרצה, זכות התורה תעמוד להם ולזרעם עד עולם
בברכת ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

בס"ד

בכל עניני הקונטרס

ניתן לפנות אל

0504191760

פקס

0773181724

אימייל

a0504191@gmail.com

עימוד ועיצוב:

ש"ס 0533177225

ערב שבת קודש

לסדר "הילדים אשר חנן האלוקים את עבדיך" תשפ"א

פתח דבר

ככלות י"ב חודש ליום המר בו נשתברו הלוחות ונסתלקה העטרה, בהסתלקותו הפתאומית של אאמו"ר הגאון החסיד ר' שמואל אלעזר שטיגל זצוק"ל לשמי מרומים, כאשר מאז יום פטירתו בו חדל המעיין המפכה היוצא מבית קדשי הקדשים, מעיין נובע מים חים, אמרות טהורות כסף צרוף, מזוקק בעבודתו ויגיעתו הגדולה, רבים אומרים מי יראנו טוב, בשבח המגיע לכתב"ם אשר השאיר אחריו ברכה בכל מקצועות התורה,

ואף כי עדיין לא נגשנו למלאכת הקודש באופן מסודר להוציא דבר דבור על אופן, אך לבקשת רבים וטובים, ולרגל האי יומא כמ"ש רש"י (יבמות ק"ב). "ובתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם"

וכאשר לומדים מדברי תורתו אף נשמתו מתעלית כפי שאחז"ל (בכורות לא') אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתי' אגורה באהלך עולמים וכי איפשר לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד רבונו של עולם יאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, על כן הוצאנו בזאת דברי תורתו על פרשיות וישלח, וישב, ומעט מעניני חנוכה כפי שתחזינה עיניכם מישרים,

כמו כן צירפנו בזאת את מילי דהספידא שנשאו אחר פטירתו של אאמו"ר זצ"ל במקהלות ישראל, ליתן את הלב על דרכיו הגדולים, של בן עולם הבא כדאי' בגמ' (שבת קנ"ג). בעא מיניה ר' אלעזר מרב איזהו בן עוה"ב א"ל "ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמור זה הדרך לכו בה" (ישעיהו ל, כא). ופירש"י דבר מאחריך אחר מיטתך כשתמות תשמע שיאמרו זה הדרך שהלך בה זה לכו בה מובטח שהוא בן עולם הבא, כאשר תחזינה עיניכם את הדרך בה נלך, ללמוד ממעשיו ולידבק בארחותיו,

ומכאן תצא הקריאה לכל מי שיש לו או יודע על אחר שברשותו שיעורים, שיחות, הקלטות, תמונות, שיעורים, או עובדות, מאאמו"ר זצ"ל שידאג לעדכן את המו"ל, על מנת שנוכל להוציא במהרה כלי מפואר המכיל את תורתו, משנתו, ופרקי חייו,

בתפילה שלא תצא מכשול תחת ידינו, ושיהיו הדברים לעילוי נשמתו

בני וחתני אאמו"ר הגה"ח ר' שמואל אלעזר ב"ר יוסף בי שטיגל זצוק"ל

תוכן ענינים

דברי תורתו

פרשת וישלח

- א ביאור מה שאמר יעקב לעשיו ותרי"ג מצוות שמרתי
- ג בגדר מצות כיבוד אב,
- ד לאו דלא יחל ובל תאחר אצל בן נח,

פרשת וישב

- ו בגדר מורא אב,
- ז בביאור מנה אין כאן משכון אין כאן
- יא אי נענשו האבות בענשי שמים על התורה עד שלא ניתנה
- יב בביאור ענין זיקה,

חנוכה

- יד מכת"י בביאור ענין הנס קושיא בענין גודל הנס
- יז הדלקת נר חנוכה מצותו מדאורייתא או מדרבנן,
- כ בגדרי חיוב אמירת הלל מדאורייתא או מדרבנן,

השגחה פרטית

- כג חיוב ודרכי ההתבוננות בהשגחה פרטית,

בעת מסע הלוייה בבית הלויזות שמגד

גיסו הרה"ג ר' אביגדור דונט שליט"א לא
"עבד נאמן קראת לו"

גיסו הרה"ג ר' משה ברטלר שליט"א לג
"חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים"

הרב החסיד ר' אברהם אהרן יוסקוביץ שליט"א לה
"לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי"

בעת מסע הלוייה בהיכל ישיבת כוכב מיעקב טשעבין

הרב הגאון ר' בנימין רימר שליט"א מראשי ישיבת כוכב מיעקב טשעבין לז
"נטל כל חמודות שבעולם והלך לו"

ידידו הרב הגאון ר' חיים יצחק זיבלד שליט"א מרבני ישיבת כוכב מיעקב טשעבין לט
"מפני הרעה נאסף הצדיק"

הרב הגאון ר' נחום שניאורסון שליט"א נשיא ישיבת כוכב מיעקב טשעבין מג
"אנשי אמנה אבדו"

בנו הרב הגאון ר' מתתיהו זאב שליט"א מה
"גיבור ואיש מלחמה בדת תורה תמימה"

כבוד קדושת מרן אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א מז
"תלמיד חכם שמת מי יתן לנו תמורתו"

כבוד קדושת מרן אדמו"ר מסלאנים שליט"א מט
"יסורים של אהבה שאין בהם ביטול תורה ותפילה"

אסיפת חיזוק לבני המשפחה ביום השלושים להסתלקותו,

הרב הגאון ר' אליעזר ניהוז שליט"א מו"ץ העדה"ח ומרבני קהל בית יוסף צבי, נא
"תלמיד חכם שמת מי יתן לנו תמורתו"

הרב הגאון ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א מראשי ישיבת שער השמים נז
"ר' שמואל מחייב את כולם"

הרב הגאון ר' ליפא זיציק שליט"א מנהל רוחני דישיבת קמניץ סג
"כארי יתנשא"

הרב הגאון ר' צבי איזנבאך שליט"א ר"מ בישיבת באר אברהם דחסידי סלאנים . סז
"ה' צדיק יבחן"

הרב הגאון ר' שמואל דוד שניאורסון שליט"א מנה"ר דישיבת כוכב מיעקב טשעבין . עב
"צדיק אובד בצדקו"

בהספד שנערך ע"י ביהמ"ד אור הצפון שכונת נוה צבי ירושת"ו עם כלות השלושים לפטירתו מוצאי שב"ק פרשת וארא תש"פ

הרב הגאון ר' נפתלי נוסבוים שליט"א ר"י חיי משה ומרבני השכונה עז
"מעמיד העולם בג' עמודיו"

הרב הגאון ר' זונדל שטרן שליט"א
רב ביהמ"ד בית מאור רמת שלמה ירושת"ו פא
"איש סחו אחריו ה' הוא האלוקים"

הרב הגאון ר' אליעזר טורק שליט"א
רב דקהל פרושים-מודיעין עילית פו
"להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו"

מילין אחדים

גיסו הרב הגאון ר' יוסף דונט שליט"א צב
"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"

ידידו הרב הגאון ר' אברהם פרישמן שליט"א צו
"הדבוק באילנא דחיי"

ידידו הרב הגאון ר' אליהו הכהן פקשר שליט"א ק
"האמנתי כי אדבר"

"אמרתי אעלה בתמר אוחזה בסנסיניו" קג
נטפי געגועים

בלבת אש על פרשיות השבוע וחג החנוכה

פרשת וישלח

● ביאור מה שאמר יעקב לעשו ותרי"ג מצוות שמדתי ●

באמונה, א"ל לבן הבנות בנותי והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא, (לא, מג) והיינו שעדיין חשב שיעקב הוא גנב, ולא קיבל טענותיו של יעקב, וזהו ששלח באיגרת לעשו.

וצ"ב, דבתחילה כשא"ל יעקב שלחני ואלכה אל מקומי ואל ארצי תנה את נשי ואת ילדי וכו', לא התווכח עמו לבן כלל, והסכים עמו שמגיע לו השכר כמו שאמר לו, וא"כ מ"ט אח"כ התחרט מזה, והחזיקו לגנב.

ב. ונראה בזה, דהנה שומר שכר שאינו מחזיר את הפקדון בטענת אונס, מבואר בשו"ע (חו"מ סימן ש"א סעיף א', וש"ך סימן ש"ג ס"ק ה') דמ"מ הפסיד שכרו עד שישבע ששמר כראוי.

[ומה שנאמן ליטול שכרו בשבועה, מבואר שם בחתם סופר משום דכך היו תנאי השכירות, שישלם לו שכר שישמור או ישבע, וכיון שנשבע

א. "וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הוא הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו" (לב', ז')

וצ"ב מנא ידע עשו שיעקב בא, עד שכבר לקח עמו ד' מאות איש להלחם עמו. ובילקוט מעם לועז איתא בשם ספר הישר, שכששב לבן אל ארצו שלח איגרת ביד בנו לעשו, וסיפר לו איך שבא אליו בחור אביון והוא החזיקו על שלחנו כ' שנה, ולא די שהוא אכל הכל בחנם אלא גם גנב את לבבו ואת אלהיו ואת צאנו ונשיו וכו' הכל הוא בגניבה אצלו, ולכן ביקש שינקום את נקמתו ממנו.

זאת אומרת, שאף לאחר שנפרד יעקב מלבן, עדיין החזיקו לגנב.

ובאמת דכן איתא להדיא בפרשה הקודמת, אחר שיעקב הוכיח ללבן איך שעבד אותו כל השנים

מפסיד השכר גם בעד החפצים ששמרן יפה, שהרי סו"ס לא השלים מלאכתו.

ג. ולפי"ז מבואר היטב טענת לבן. דהנה יעקב היה לו דין שומר שכר, וכמבואר להדיא (בבבא מציעא צ"ג ע"ב).

והנה בתחילה באמת א"ל לבן שמגיע לו שכר, משום שהוא היה שומר שכר ועבדו בנאמנות. אבל אחר גניבת התרפים חשב לבן, הרי זה משום שהאמנתי לך והפקדתך שומר על נכסי, והשמירה היתה סיבה לגניבת העבודה זרה שאם לא הייתי מאמין לא היית גונב לי העבודה זרה, וא"כ אין מגיע לך כלל שכר עבודה. ולכן אף שהאמין לו שעבד אותו באמונה, אבל מ"מ אינו מגיע לו כל שכר, ולכן מעתה החזיקו בגנב.

ויתכן דזו היתה כוונתו של יעקב במה שאמר עם לבן גרתי ותרי"ג

מצוות שמרתי, דצ"ב מה רצה להתפאר כלפי עשו ששומר מצוות. אלא דרצה לומר לו שאין זה נכון מה שלבן חושד אותו בגניבה, שח"ו לא גנב ממנו כלום והכל הוא חלף עבודתו.

צריך לשלם לו שכר שבועתו. ועפ"ז מובן הטעם שנוטל כל שכרו, אף שלמעשה לא עבד כל מה שהתנו עמו שהרי נאנסה בתוך הזמן, כי באמת זהו שכר השבועה ולא שכר השמירה.

אמנם בנתיבות המשפט שם כתב דמה שצריך בעה"ב לשלם לו היינו דוקא שכר שמירה ששמר עד שנאנס, אבל משעה שנאנס עד סוף הזמן שקבע פטור. ולשיטתו הוא שכר השמירה ולא שכר השבועה. וא"כ הדק"ל איך נאמן ליטול שכרו בשבועה. וע"ש שכתב דמדאורייתא אכן בעה"ב פטור דהוי כאיני יודע אם נתחייבתי, ושבועת השומר ליטול שכרו אינה שבועת השומרים דהיא שבועה דאורייתא, שהרי היא שבועת הנוטלין. אלא היא שבועת המשנה, כמו שבועת החנוני ליטול מבעל הבית].

ועיין בפתחי תשובה סי' ש"א שכתב, דלא רק על אותו דבר שהפסידו אינו משלם לו שכר השמירה, אלא אינו נותן לו שכר כלל. למשל אם נתן לו לשמור עשר חפצים ונאבד אחד מהם,

● בגדר מצות כיבוד אב ●

חסר לו עיקר הכיבוד, ע"כ תוכן דבריו יעו"ש,

והיינו דמצות כיבוד או"א אינה רק מצוה מעשית ע"י הפעולות של מאכיל ומשקה וכדו' אלא צריך שירגיש בליבו הכרת הטוב שהם האנשים המכובדים ביותר בשבילו, ואין לו בעולם דורשי טובתו יותר מהם, וכמש"כ הרמב"ן בפר' ואתחנן עה"פ "והודעתם לבניך ולבני בניך" וגו', וז"ל "כי כשנעתיק הדבר לבנינו ידעו שהי' הדבר אמת ללא ספק כאילו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא ננחיל אותם דבר הבל ואין בהם מועיל, והם לא יסתפקו כלל בעדותנו שנעיד להם כלל", עכ"ל עיי"ש,

והיינו שהאבות אין מנחילים שקר לבניהם משום שהם דורשי טובתם כל הימים, ולכן צריך הוא להרגיש הכרת הטוב בליבו שהם האנשים החשובים ביותר בשבילו, וזהו עיקר המצוה, וזוהי מצוה מושכלת ביותר, והיינו דכל הפרטים של מאכיל ומשקה וכו' הם דברים שהם פועל יוצא מעצם הכבוד בלב, ומי שלא הגיע לדרגה זו עדיין חסר לו עיקר המצוה, ומשום דזה עיקר הכיבוד ועשו שכיבד את אביו מ"מ כל הכיבוד

"ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ויקחו שני בני יעקב" (ל"ד כ"ה).

ויעו"ש ברש"י, בניו היו ואעפ"כ נהגו בעצמן שמעון ולוי כשאר אנשים שלא נטלו עצה ממנו, והוא מדברי המד"ר,

ומבואר דדבר פשוט הוא שבן צריך ליטול עצה אצל אביו בכל דבר ואל"ה הרי הוא כמתנהג עמו כשאר אנשים, וצ"ב מנלן דבר זה, דלא מצינו במצות כיבוד אב ואם אלא דכבוד היינו מאכיל ומשקה וכו', ומורא הוא שאינו סותר דבריו וכו', אבל שיצטרך ליטול עצה ממנו מנלן,

וב"ה באמת בפרש"י בפר' חיי שרה עה"פ "ויען לבן אל בתואל" (בראשית כ"ד נ'), ופי' שם, "רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו" וצ"ב דהיכן מצינו שאסור להשיב לפני אביו, דהא רק אם סותר דבריו אסור אבל באינו סותר אמאי לא יהא מותר להשיב,

ומכ"ז נראה גדר חדש במצות כיבוד או"א, דהנה עי' בספר חרדים (פרק ט' אות ל"ה) שכ' דעיקר הכיבוד הוא כיבוד בלב דהיינו שידמה בלבו שהם גדולים ונכבדי ארץ שזהו עיקר כבודם ומתוך כך ודאי יכבדם בדיבור ובמעשה, אבל מי שמכבדם רק במעשים אבל בליבו מבזה אותם,

ידו בבית המקדש א"ל א"כ השפע לו טובה בעוה"ז ואל יראה גאות ה' לעולם הבא,

וצ"ב דהא הקב"ה צופה לטובה ואינו צופה לרעה, וכיון דהשתא כיבד את הוריו א"כ מדוע צפה הקב"ה למה שיחריב את ביהמ"ק, (ועי' רש"י בראשית כ"א י"ז לגבי ישמעאל) אמנם לפמ"ש ב"א"ש דהפי' הוא דכיון שעתיד הוא להחריב את ביהמ"ק ע"כ מה שמכבד אותם עכשו אין זה עיקר המצוה שבא מתוך יר"ש והרגשת הלב, אלא כיבוד במעשה בעלמא הוא, והא דאיתא בילקוט שמעוני תולדות קט"ו אמר רשב"ג כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששמש אותו אותו הרשע את אביו היינו הלואי שהיה לי ההכנה למצוה כמו שהיה לו ההכנה לעבירה ולתאוה.

היה רק מעשים כלפי חוץ, והיינו כיבוד בעלמא של מאכיל ומשקה וכדו', ולא היה לו כלל הרגשה פנימית שחייב להם הכרת הטוב, ועי' לקמן (ל"ה ח') עה"פ "ותמת דבורה מינקת" וגו' ובפרש"י והרמב"ן שם "ועשו שונא אותה, וגם היה לה לבזיון שעשו הוא בנה". וע"ע בילקו"ש וירא יעקב מאוד וכו', "תאמר שהוא בא אלי מכח כיבוד או"א כך אמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", והיינו דהכיבוד של עשו לא היה כיבוד עם פנימיות אלא רק מחמת פחד מיצחק, אבל באמת בליבו שנא אותם,

ובזה יתבאר לנו מה דאיתא במדרש (והובא בילקו"ש קט"ו) אמר ליה יוחנן אמר ליה רשע הוא א"ל, כל למד צדק האם לא כיבד את הוריו אמר ליה בארץ נכוחות יעול עתיד הוא לפשוט

● "לאו דלא יחל ולא תאחר כבן נח" ●

ועיין בתוס' ובהרא"ש על התורה שהביאו וז"ל, שנו חכמים בשלש מקומות פנקסו של אדם נפתחת, היוצא בדרך יחידי והעובר בבית רעוע והנודד ואינו משלם, וכשהלך יעקב לארם נהרים נדר ואמר אם יהיה אליקים עמדי ושמרני וכו' והלך והעשיר ולא השלים נדרו, והביא

ויאמר אליקים אל יעקב קום עלה בית א-ל ועשה שם מזבח לא-ל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך (ל"ה, א').

א. עיין פרש"י בשם תנחומא, לפי שאחרת בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך.

להעניש כלל וכלל, כיון דהדבר תלוי ברצונם לבד ואם לא ירצו לא יקיימו, ולא שייך להעניש אותם לא בעונשי אדם ולא בעונשי שמים. ומה דאפשר להעניש הוא רק על מה דהם מצווים מדין בן נח.

ועל פי זה, מה שכתבו התוס' עה"ת דהעונש היה על איחור הנדר, בע"כ צ"ל דב"נ מצווה על לא תאחר. והתוס' לשיטתם בעבודה זרה דבן נח מצווה על לא תאחר ולא יחל כנ"ל.

אמנם המזרחי יתכן דס"ל דב"נ אינו מצווה בלא יחל ולא תאחר, ולא שייך להעניש אותו על זה. והעונש היה רק מצד הטענה שאם היה נותנה לעשו היתה מחזירתו למוטב, שאם הסברא נותנת כן הו"ל מהלכות דרך ארץ, וידוע מ"ש ר"נ גאון בהקדמתו על הש"ס דכל דבר התלוי בסברא ובאובנתא דלבא בן נח נהרג עליו. וזה הוא טעמו של המזרחי שנענש רק על זה, ולא על איחור נדרו. ומ"מ ע"י איחור נדרו הו"ל עידן ריתחא, ולכן אף שאינו נענש על זה מכל מקום גרם שיתבקר פנקסו.

(ועיין היטב בפרשת דרכים דרך האתרים דרוש שלישי, שהביא פלוגתא אם האבות נענשו בדין שמים על כה"ת כולה עד שלא ניתנה, ומבואר שם בשם המזרחי דנענשו על כך, וצ"ע).

הקב"ה עשו עליו וביקש להורגו ונטל ממנו ממונו שהוא הדורון, והביא סמאל שר של עשו ויאבק איש עמו וכו' (עיי"ש), והביא עליו צרת דינה ולא הרגיש וכו'.

ומבואר דהעונש היה על איחור הנדר, שתיכף כשיצא מבית לבן נתחייב לשלמו (ויתכן דגם קודם שיצא נתחייב בזה, מדבא לו מיד עונש עשו על איחור הנדר, אף דאכתי לא נשתהה).

אמנם עיין מזרחי דס"ל דמשום איחור הנדר אכתי אין סיבה להענישו, וכל העונש הוא מחמת שלא נתן את דינה לעשו (כמו שהביא רש"י לעיל ל"ב כ"ג). אלא שאילו לא איתר הנדר לא היה נענש על מעשה דינה, אך כיון דאיחור נדרו נתבקרה פנקסו ובא מעשה דינה יעוי"ש.

ב. ובביאור שתי השיטות נראה, דעיין ע"ז ה' ע"ב בתוד"ה מנין למחוסר אבר, ובהגהות ר"ע איגר שם, ובמל"מ הל' מלכים פ"י ה"ז ד"ה ודע. דמבואר דעת התוספות דבן נח מוזהר בלא תאחר ולא יחל, אמנם ר"ע איגר והמ"מ נקטו בפשיטות דאיתרבו רק להקריב נדרים, והיינו דחל עליהם שם קרבן, אבל אין עליהם לאו אם לא קיימו את נדרם.

וחנה לכאורה נראה פשוט, דעל מה שקיימו האבות את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, לא שייך

פרשת וישב

● בגדר מורא אב ●

ועיין ילקוט שמעוני רמז קמ"א וז"ל, ויאמר ישראל אל יוסף, נהג בו כבוד כמורא האב על הבן, ויאמר לו הנני, הדברים הללו היה אבינו יעקב נזכר ומעיו מתחתכין, יודע היית שאחריך שונאין אותך ואתה אומר לי הנני.

ב. אמנם צריך ביאור הלשון היה נוהג בו כבוד כמורא האב על הבן, מה הכוונה "כמורא".

וצ"ל, דבאמת בכל המצוות ודאי שאדם אינו חייב להעמיד עצמו בספק סכנה כדי לקיים המצוה, והמבזבז אל יבזבז יותר מחומש, וכיבוד משל אב וכו', וכל מצוה יש לה הגדרים שלה, ואין אדם מחוייב כ"כ למסור עצמו על זה.

משא"כ עשה דמורא, עיין המקנה קדושין ל"א ע"ב ד"ה איסתייעא מילתא, ושם ד"ה ת"ר, ולהלן ל"ד ע"ב ד"ה ונילף מתלמוד תורה. ותוכן דבריו, דחלוק מצות כיבוד ממצות מורא, ואף דגדול ת"ת יותר מכיבוד או"א ויותר מהצלת נפשות, מ"מ מורא אב ואם עדיף על ת"ת והצלת נפשות.

וישלחתו מעמק חברון ויבא שכמה (ל"ז, י"ד)

א. עיין ברמב"ן שכתב וז"ל, להגיד כי יוסף לכבוד אביו נתאמץ ללכת אחריהם אל מקום רחוק, ולא אמר איך אלך והם שונאים אותי.

ובן להלן שם בפסוק ט"ו כתב וז"ל, ויאריך הכתוב בזה להגיד כי סבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל סבל הכל לכבוד אביו.

ומבואר דיוסף הצדיק לקח על עצמו סיכון גדול של מסירות נפש.

ועיי"ש עוד ברמב"ן פסוק י"ז וז"ל, ואין הכוונה לרבותינו שיפרש לו האיש נסעו מזה האחוזה והלכו לעורר עליך מדנים, שא"כ היה נמנע ללכת ולא היה מסכן בעצמו, והיינו, שאם היה יודע בודאי שהם שונאים אותו ורוצים להמיתו, והיינו דהסכנה הוא מוחשית ממש, היה שומר את עצמו מסכנה. אבל עכ"פ עד סכנה ודאית ממש לקח הכל על עצמו, והיה לו כאן מסירות נפש גדול כמעט עד סכנה.

רק משום שע"י זה קיים מצות מורא אביו כיון שהוא גזר עליו ללכת, משא"כ בשאר מצוות אפילו כיבוד לחודא לא היה חייב להכניס את עצמו בספק סכנה, ונמצא מבואר, שכשאביו מצוהו לעשות חייב עד מסירות נפש מדין מורא, וזה דוחה גם הצלת נפשות.

עוד מבואר שם, דכל דבר שאביו מצוהו לעשות חייב לעשותו מדין מורא. וכ"כ בחזון איש (קדושין סי' קמ"ח לדף ל"ב ע"א תוד"ה ר' יהודא).

וזה הכוונה במדרש במש"כ נהג בו כבוד כמורא האב על הבן, והיינו דאף דהכניס עצמו בספק סכנה, היינו

• בביאור מנה אין כאן משכון אין כאן •

וְלִיבָא למימר שבאותו משכון של חותמו ופיתילו ומטהו שנתן לה קדשה לאשה (והיינו דהיה זה בתורת כסף קדושין) דהא בפ"ק דקדושין אמר רבא אמר רב נחמן התקדשי לי במנה והניח לה משכון עליה אינה מקודשת דמנה אין כאן משכון אין כאן והא דתניא קדשה במשכון מקודשת אוקמוה במשכון דאחרים שהיה בידו כבר וקדשה בחוב שיש לו עליו שהיא מקודשת מפני שהמשכון עצמו קנוי לה כדרכי יצחק וכו', ושם י"ל דבאותו גדי שנדר לה ונתן לה חותמו פתילו ומטהו לערבון בידה לא היה אלא לפיוס בעלמא אבל מ"מ קדשה אח"כ בכסף או בשטר ואח"כ בא עליה.

ומבואר דהמזרחי החזיק זה לקושיא עצומה איך קידשה בערבון שנתן לה כיון דכסף הקדושין היה הגדי כמו שאמר לה אנכי אשלח גדי

וי"מ אליה אל הדרך ויאמר הבה נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו היא ותאמר מה תתן לי כי תבא אלי, ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך, ויאמר מה הערבון אשר אתן לך ותאמר חותמך פתילך ומטך אשר בידך, ויתן לה ויבא אליה ותהר לו (ל"ח ט"ז-י"ח).

עייין במזרחי וז"ל וא"ת איך הותר לו לבא על הזונה והלא עד כאן לא נחלקו הרמב"ם והראב"ד אלא באינה מזומנת לזנות שהרמב"ם סובר שלוקה מן התורה משום לא תהיה קדשה והראב"ד סובר שאין בה מלקות ולא איסור לאו אבל המזומנת לזנות שהיא הקדשה שניהם מודים שהבא עליה לוקה מן התורה וא"כ האיך הותר ליהודא לבא עליה מאחר שחשבה לזונה ולקדשה המזומנת לכל אדם.

משום שאין כאן שום התחייבות מצידו רק דברים בעלמא וע"י המשכון שנתן לה לא נשתעבד כלל,

[ובאמת יהי כאן נ"מ גדולה לדינא איך הדין המחייב עצמו בקנין ונשתעבד לקיים דברו ונאנס ולא קיים אמנם האונס לא היה מצידו אלא מצד שהמקבל לא הגיע אם מקרי אונס או לא,

דלכאורה מוכח מהכא דין חדש דהמחייב עצמו במתנה לחבירו ואח"כ בא האונס ולא קיים דברו אם האונס לא בא מצדו אלא מצד המקבל הו"ל כאילו קיים דברו עיין בפירוש ר"א בן הרמב"ם עה"ת (פרק ל"ח פסוק פ"ג) וז"ל טעם מאמרו הנה שלחתי מה שאני מחויב בתשלום החוב כבר השתדלתי בו כפי יכולתי ויצאתי ידי חובתי בזה שהרי לא שניתי בדיבורי ולא איחרתי מן הזמן שהבטחתי ולא נשאר אלא ענין השבת הערבון יותר טוב שהיא תקח אותו ממה שנתפרסם במה שראוי לכסות, עכ"ל, ומבואר דאין עליו שום טענה במה שלא הגיע הגדי לידה וע"כ מוכח דאף דחייב עצמו מ"מ הוא כבר עשה את שלו.

ויש לעיין אם מחייב עצמו במתנה בקבלת קנין ג"כ דינא הכי דאם נפרש דעל הגדי לא היה שום קבלת קנין שיתן אפשר לומר דה"ד בלא קבלת קנין משא"כ בקבלת קנין אין הדין כך, אבל א"ת דהיה כאן קבלת

עזים מן הצאן, וזהו ביאור הפסוקים שהוא שאל אותה הבה נא אבוא אליך היינו שהיא תתרצה להנשא לו והוא רצה לקדשה והיא שאלה אותו ע"י מה יחולו הקדושין והיינו מה תתן לי כי תבא אלי ואמר לה שהוא ישלח לה גדי עזים מן הצאן והיינו התקדשי לי בגדי עזים שאשלח לך מן הצאן והיא לא סמכה דעתה על מה שישלח לה הגדי עזים ולכן אמרה לו אם תתן ערבון עד שלחך והוא נתן זה בתורת משכון וכיון דקיי"ל מנה אין כאן משכון אין כאן איך חלו הקדושין, ועל זה תירץ דאה"נ אין שום אופן שיחולו קדושין ע"י משכון אלא שקידשה בקדושין גמורים ע"י כסף או שטר, ולפי"ז צריך לומר שכל הענין עם הגדי עזים לא היה בתורת כסף קדושין אלא בתורת מתנה והיינו בתורת סבלונות שנותנים קודם קדושין.

ולכאורה גם על הסבלונות אפשר להקשות אותה קושיא בעצמה איך חלו הסבלונות ואיך חל ההתחייבות על שליחות גדי העזים מן הצאן הא מנה אין כאן משכון אין כאן, ועל זה לא הקשה המזרחי כלום איך חלו הסבלונות, ולכאורה צ"ל דבאמת לא חל הקנין כלל על שליחת הגדי עזים ומשום דמנה אין כאן משכון אין כאן לא חל בין בקדושין בין במתנה, משום שלא חל ההתחייבות ע"י משכון בשום אופן שבעולם לא בקדושין ולא במתנה, ובאמת אם היה רוצה היה יכול לא לשלח לה את הגדי עזים כלל

קנין יהא מוכח מהכא דגם מקבל קנין על מתנה אחר שעשה מה שביכולתו מקרי כאילו נתן];

אצל בעל ולא מהני שום עצה לזה וכדעת הבית שמואל ועיין אבני מלואים שם.

אמנם זה לא היה קשה להמזרחי דאף דבאמת לא נשתעבד ע"י המשכון ליתן המתנה והיא לא קנאה להמשכון והוא לא קנה להתחייב שום דבר זה לא הוי קשה להמזרחי אלא קושייתו היתה רק איך חלו הקדושין, או יתכן דס"ל דבאמת ההתחייבות על המתנה חלה וההתחייבות על הקדושין לא חלו והיינו או דס"ל כשיטת הרמב"ן דהחסרון דמנה אין כאן משכון אין כאן הוא רק בקדושין משום דאגיד גביה אבל ההתחייבות במתנה חלה שפיר, או דס"ל כשיטת הרא"ש והראב"ד דהחסרון הוא בהתחייבות שאינו יכול לחייב עצמו לא במתנה ולא בקדושין אלא דעל זה לא היה איכפת לו ובאמת לא חל ההתחייבות.

אלא דלכאורה צ"ע דהא יכול היה לומר שהקנה לו המשכון עצמו שיעור שווית הגדי וכמש"כ באבני מלואים סימן כ"ט ס"ק ו' ובכה"ג מקודשת לכו"ע בין לשיטת הרמב"ן דס"ל דהחסרון הוא משום דאגיד גביה ובין לשיטת הראב"ד והרא"ש שאין אדם יכול לשעבד למה שלא נתחייב אבל אם א"ל קני במשכון שיעור מנה מקודשת לכו"ע, ובע"כ מוכח דלדעת הרמב"ן גם אם אמר הילך משכון בשיעור מנה או בשיעבוד מנה לא מהני וה"ט משום דכסף קדושין אגיד

ועב"פ דעת המזרחי הוא דבקדושין אין שום אופן לחול ע"י משכון לא כששיעבד במשכון שיעור מנה ולא כששיעבד במשכון שיעבוד מנה בכל אופן לא מהני, וגם באל תחזיר לי את המשכון עד שאתן לך המנה בשום אופן לא חל.

ובמתנה יתכן לומר דס"ל דחל וכדעת הראב"ד והרא"ש דהיכא דקדם שיעבוד הגוף יכול לחול התחייבות על המשכון ואיירי כשהיה קודם שיעבוד הגוף ולכן לא הוקשה לו או דבאמת גם במתנה לא חל.

ועיין דעת זקנים לבעלי התוספות שהקשו אותה קושיא ותירצו דבאמת כסף הקדושין היה ע"י המשכון עיי"ש שכתב וז"ל וי"ל שהקנה לה הטבעת באותה שעה לגמרי אמנם לאחר מכאן התנה עמה שאם שולח גדי עזים שתחזיר לו הטבעת, ומבואר ג"כ דס"ל כהרמב"ן דרק בכה"ג מהני ולא בשום אופן אחר.

וחנה בבית שמואל סימן כ"ט ס"ק י' הביא פלוגתת הראשונים היכא דהקנה לו הטבעת בקנין סודר ונתן משכון עליו אם חל או לא לדעת הראב"ד חל ולהרמב"ן לא חל ולפ"ז היה יכול לומר דאיירי דהקנה לה הטבעת בקנין סודר, ויכולים גם לומר

היא היתה מחויבת ליתן לו הטבעת והחותם אלא כשיפגשנה ויחזיר לה הגדי תתן לו הטבעת והחותם ולפי"ז לא היה צריך לומר יהא שלה.

ולפי"ז הוא פשוט שרק רצה לומר שכיון שהיה לו זכות ליקח ממנה המשכון ולהחזיר לה הגדי ע"כ מחמת הבושה בהחיפוש אחריה הוא מוותר על זכותו וזה מה שאמר לה תקח לה היינו שלא איכפת לי שישאר אצלה מה שבידה דאל"ה והיינו שנחפש אחריה נהיה לבז ע"י החיפוש ואני מוותר על זכותי בזה. אבל לשיטת המזרחי דס"ל דמה שנתן לה היה בתורת סבלונות דהיינו שנתן לה משכון על הגדי והגדי הוא בתורת מתנה ע"כ צ"ל דס"ל דלא קנתה לה משכון על המתנה ומוכח דס"ל דלא כשיטת ר"ח כהן והוא שיטת הראב"ד והרא"ש דבמתנה היכא דהקנה לו המשכון בשיעור מנה חל וקנה המשכון דהא מבואר כאן דלא קנה להמשכון ועדיין אינו שלה ובע"כ דס"ל דלא מהני גם במתנה ולא רק בקדושין, או דס"ל דבאמת לא הקנה לה וכמש"נ לעיל.

כמש"כ הרמ"א שנתן לה שטר התחייבות על המנה ואז יחול לדעת הראב"ד, או כשיקנה לה שיעור מנה במשכון ואז חל לדעת הראב"ד.

ומוכח מכל השיטות שאין אופן לקדש אשה אלא כשנותן לה כסף קדושין, או שמקנה הטבעת בקנין גמור ובלא"ה הו"ל משכון ומשום דכסף קדושין דאגיד גביה דבעל בשום אופן לא הוי קדושין, ואפילו היכא דא"ל קנה משכון בשיעור מנה, אלא דמהמזרחי מוכח לכאורה דבמתנה בכל אופן חל ומבעלי התוספות לא מוכח מידי על זה.

ועיין לקמן פסוק כ"ג ברש"י תקח לה שפירש יהא שלה מה שבידה ומשמע דלא ס"ל כהתוספות שהמשכון כבר היה שלה מקודם, דלהתוספות כבר קידשה בהמשכון רק התנה עמה שאם יתן לה את הגדי תחזיר לו המשכון וכאן שלא נתן לה את הגדי שפיר המשכון שלה.

ולתוספות באמת לא היה מחויב להחזיר לה הגדי ולא

● אי האבות נענשו בענשי שמים על התורה עד שלא ניתנה ●

אדם שעדיין לא היו נוהגים באותו הזמן לא",

ומבואר דהמזרחי ס"ל להדיא דהאבות כשקיימו כל התורה כולה מ"מ נענשו בעונש שמים, ולכן שפיר הקשה אמאי אמר לה מצד ב"נ שנצטוו על העריות הו"ל לומר לה מצד מה שקיימו האבות כה"ת כולה עד שלא ניתנה, ומשום דס"ל דאחר שקיבלו עליהם לשמור התורה שוב אין חילוק בין ז' מצוות בני נח לסתם מצוות כלפי עונש שמים, אמנם המהר"ל ס"ל להדיא דאף דקיימו כה"ת כולה עד שלא ניתנה הו"ל גדר קבלה אצלם אבל א"א להעניש על כך לא בידי אדם ולא בידי שמים, (ועיין פרשת דרכים דרך האתרים דרוש שלישי מש"כ בזה),

ונמצא דבן נח בז' מצוות שלו ודאי נענש גם בעונש אדם וגם בעונש שמים על כה"ת כולה בדיני אדם ודאי אינו נענש וכל הנידון הוא אי נענש בדיני שמים על כל התורה כולה, ולפי"ז מה שנענש יעקב בידי שמים על איחור הנדר בפרשה דלעיל היא ראייה דבן נח מצווה בלא יחל ולא תאחר.

ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לא', ובפרש"י וז"ל בני נח נצטוו על העריות, (ל"ט, ט'), ועיין מזרחי שכתב דלכאורה הו"ל למימר לה שהוא בן אברהם יצחק ויעקב שקיימו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה אלא שהוא רצה לומר לה דהאיסור הוא גם שלה ולא רק שלו,

אמנם עיין במהר"ל שגם הקשה הקושיא ותירץ דהוא רצה לומר לה לא רק את עצם האיסור אלא גם את העונש ומצד קיימו האבות כה"ת כולה עד שלא ניתנה אין עונש על זה משא"כ מצד בני נח נצטוו על העריות יש גם עונש על זה,

ומבואר דעת המזרחי דס"ל דמה שקיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה יש גם עונש על זה, וכן ס"ל להדיא להמזרחי פרשת חיי שרה כ"ג א' ד"ה שאינה וז"ל שם "י"ל כיון דבזמנם עדיין לא נתנה התורה אלא קיבלוה מעצמם ואין שם אלא עונשי שמים בלבד לא הוצרך הכתוב להודיענו שהיו נקיים אלא מעונשי שמים בלבד, אבל מעונשי

● כביאור ענין זיקה ●

באותם האנשים המיבמים דרך קרובי שאר מיבמים, וגם נשים המתייבמות הותר רק אשת אחיו דהקורבא הוא מצד שאר ואחות אשתו דהקורבא הוא לא משום שאר לא הותרה.

והיינו דבזה חלוק אשת אחיו מאחות אשתו דאשת אחיו הוי קורבא דשאר ואחות אשתו אינה קורבא דשאר, (ועיין רמב"ן כי תצא). והיינו דהא דאמרינן יבום בנחלה תלה רחמנא פירוש דזה הוא באמת צורת מצות יבום דאותם האחים הראויים לירש הם אותם שהם מייבמים, ומי שאינו ראוי לירש אין לו שום שייכות למצות יבום.

ולפי' זה יתכן מאוד לחדש וומר דענין הזיקה הוא דכשאדם נושא אשה ומטרתו הוא לפרות ולרבות התחייבותה אינה רק כלפיו אלא כלפי כל משפחתו, והיינו דהיא מתחייבת להפרות ולהרבות את משפחתו ואין זה רק כלפיו, ולכן קודם שהיה איסור ערוה היה שייך יבום באב, אח גדול, או קרוב מן המשפחה.

ונראה דהוא על פי מה שכתב הרמב"ן וישלח דענין אח גדול היה שייך גם קודם מתן תורה, ועיין רמב"ן ספר המצות שורש שני שכתב דכל אב מייסר את בניו לנהוג כבוד באחיו הגדול, והיינו דכל אשה

עייין רמב"ן (וישב ל"ח ח') וז"ל בא"ד אבל הענין סוד גדול מסודות התורה בתולדות האדם, וניכר הוא לעיני הרואים אשר נתן להם ה' עינים לראות ואזנים לשמוע, והיו החכמים הקדמונים קודם התורה יודעים כי יש תועלת גדולה ביבום האח, והוא הראוי להיות קודם בו ואחריו הקרוב במשפחה, כי כל שארי הקרוב אליו ממשפחתו אשר הוא יורש נחלה יגיע ממנו תועלת, והיו נוהגים לישא אשת המת האח או האב או הקרוב מן המשפחה וכו' וכאשר באה התורה ואסרה אשת קצת הקרובים רצה הקב"ה להתיר איסור אח מפני היבום, ולא רצה שידחה מפניו איסור אשת אחי האב והבן וזולתם, כי באח הורגל הדבר ותועלת גדולה ולא בהם כמו שזכרתי, עיי"ש היטיב כל דבריו הקדושים.

ומבואר שם דהא דיבום בנחלה תלה רחמנא פירוש הפשוט הוא דרך בקורבא דשאר היורשים יש מצות יבום, והוא צורת מצות יבום דרך בנחלה והיינו באותם האנשים השייכים לענין ירושה שייך מצות יבום וזה הוא עצם המצוה לקיים מצות יבום באותם האנשים שהקרובה שלהם הוא קורבת שאר משא"כ אותם האנשים שאין להם קורבת שאר אין להם שום קשר למצות יבום, וזה בשני האופנים גם

משעה שניסת כמו שאם היא מונעת ממנו הצריך לו נקראת מורדת ה"ה המונעת ממנו יבום או חליצה,

ועיין רמב"ם פ"ו מהלכות יבום וחליצה הי"ד - ט"ז מבואר שם דזיקה אינה ליבם מסויים אלא זיקה הוא על הבית ואחד מבני הבית המייבם הוא מפקיע הזיקה, ופירושו מכולם.

העולה לנו מזה חידוש גדול בכללו של דבר, דזיקה הוא התחייבות של אשה כלפי בעלה להקים זרע למשפחתו וכל זמן שעוד אפשר להקים זרע למשפחה באיזה אופן שהוא עדיין לא נפקעה הזיקה, ואשה שמונעת יבום על פי תורה נקראת מורדת משום שזה עצם ההתחייבות השעת הנישואין כלפי בעלה,

חנוכה

כתב יד של אאמו"ר זצ"ל שנתן לא' מנכדיו לפני כמה שנים מצורף לדמי החנוכה,

כסֶק

קלוי חנוכה,
חמי' ב' כל הפרק עם רש"י,
צבריה ס' י"ב צר סוף הפרק
עם רש"י,
מקואר ד' נ'ס המלחמה היה
באותה צורתא קלוי'א.
ובשעת הנס היה השמש כמלאות
ביום שמי' י'ט צ'יט'א ו'ס' צ'ע'א
ו'צ' צ'ה היה (קואר מקואר),
ו'ס' פק' השמן (ולא היה באמצעות)
ד'אמ'א ממ'א ו'צ'א'א ש'א'א ס'ה'ר,
מקואר צ'ה'ר צ'ה'ר ס'ה'ר,
וכן מ'א'א'א צ'ה'ר צ'ה'ר י'ה'
ו'צ'ה'ר מ'ה'ר פ'ק'ה'ר ס'ה'ר א'ה'ר כל ה'צ'ו'א'ה'ר,

ועתה נבוא לבאר את הקושיא כפי קוצר השגתינו, דהנה מצינו שתי נבואות
על הנצחון בימי השמונאי עוד קודם לתקופת היונים,

א, בחגי (פרק ב' פסוק ו-ח) "כי כה אמר ה' צבקות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים ואת החרבה, והרעשתי את כל הגוים ובאו חמדת כל הגוים ומלאתי את הבית הזה כבוד אמר ה' צבקות, לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות, גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר ה' צבקות", ופירש"י "עוד אחת מעט היא" - משתכלה מלכות פרס זו המושלת

באבן, "המו כמו יין"-המיון בקול ששון ושמחה כמו שהומים שתויי יין "ומלאו" -נפשותם כל טוב "כמזרק"-שמלא דם לפני המזבח "כזויות מזבח"-שמנסכין שם יין והיין צף עליו,

ואם כן צריך ביאור מה היה הנס והחידוש שבזה, שהרי ידעו מראש את הנבואה וכבר נקבע מראש שכך יהיה ואף נאמר כבר לעם ישראל?

וצריך לומר שבתוך המאורעות היו חלקים שבאו מכח איתערותא דלתתא- שלא נקבעו מראש ע"י הקב"ה ונמסרו בנבואה, אלא התחדשו בגלל מסירות נפשם ומעשיהם הטובים של בני ישראל באותה שעה, והם הנחשבים לנס ועליהם ההלל וההודיה.

ועל פי יסוד זה מחלק בין נס הנצחון לנס פך השמן. הנצחון מוזכר בזכריה, והוא אכן נקבע מראש, אבל נס פך השמן לא נזכר שם לא במקרא ולא ברש"י, והוא אכן היה מאיתערותא דלתתא, ולפי הידוע שרצו בשמן טהור מה שלא היו מחויבים בו מצד הדין, שכן טומאה הותרה בציבור,

אלא שלפי זה יוצא שאילולא האיתערותא דלתתא היו רק נצחונות מדיניים בלי נס פך השמן וכדומה, וקשה מה הבשורה הגדולה (כלשון רש"י "אני מגיד לך בשורה שנייה לבד זו של בנין") בתוכנית המקורית

עליכם עוד אחת תקום למשול עליכם להצר לכם מן מלכות יון ומעט יהא זמן ממשלתה "ואני מרעיש" - בניסים הנעשים לבני חשמונאי, "את השמים וגו'" - ויבינו ששכינתי שורה בבית זה ויביאו תשורת זהב וכסף כאשר כתוב בספר יוסף בן גוריון, ובמקום הזה אתן שלום נאם ה"צ,

ב. בזכריה ט' יב' "שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה אשיב לך, כי דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים ועוררתי בניך ציון על בניך יון ושמתיך כחרב גבור, ופירש"י "שובו לבצרון" - לכחכם ולכבודכם אע"פ שאתם עתה ברשות מלכי פרס אתם אסירי התקוה אשר קויתם לי עד הנה למלאות דברי לקץ ע' שנה, "גם היום מגיד משנה אשיב לך" - עוד היום אני מגיד לך בשורה שנייה לבד זו של בנין ומה היא הגדה השנייה שאני שב לשנות לכם, "כי דרכתי לי יהודה" - סוף שאנטיוכוס יטול המלוכה מיד מלכי פרס וירעו לכם ואני אדרוך יהודה להיות לי בקשת מלחמה וילחמו באנטיוכ' כימי חשמונאים, "קשת מלאתי אפרים" - יהיה לי כאשפה מלאה חצים, "ועוררתי בניך ציון"-על חיל אנטיוכוס, "וה' עליהם יראה"-בספר יוסיפון מצינו בעת ההיא נראה מופת לאנשי ירושלים וכו' "בסערות תימן"-לסער את אנשי תימן הם חיל אנטיוכוס "ואכלו"-שלל אויביהם, "וכבשו"-תחתיהם אבני קלע הם היונים שהם מלומדי קשת ולקלע

הזו שהיוונים ישלטו על היהודים
ובסוף ינצחו אותם, הרי עדיף
שמעיקרא לא ישלטו עלינו,
והיה מקום לומר שאכן זו לא בשורה,
וההלל וההודיה הם רק על מה
שנהיה בסוף מכח האיתערוּתא דלתתא

ביתר שאת וקירבת ה' ממה שהיה אמור
להיות, אבל נשאר צ"ב שהרי ברש"י
זכריה ט, יב כתב בזה"ל "עוד היום אני
מגיד לך בשורה שנייה לבד זו של בנין"
מבואר ששני בשורת הם א, נבואת
זכריה בעצם בנין בית המקדש ב, נצחון
החשמונאים, וצ"ב מה הבשורה בזה.

● הדלקת נר חנוכה מצותו מדאורייתא או מדרבנן ●

נתנבאו לישראל לא פחתו ולא הותירו על מש"כ בתורה חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כל שכן א"ה הלל נמי נימא ועיי"ש כמה תירוצים בגמרא ור"נ אמר קרייתא זו היא הלילא,

ועיין רמב"ם פ"ג מהל' חנוכה ה"ו דפסק כר"נ דאין אומרים הלל בפורים ומשום דקריאתה זו היא הלילא, וכ"ה במאירי להדיא דמאן דלית ליה מגילה בפורים חייב לומר הלל (ועיין שו"ת חתם סופר או"א קצ"ב מש"כ בזה), ובע"כ דשייך לומר הלל גם בפורים והוא מהך ק"ו דאורייתא אי מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כל שכן,

ועיי"ש ברש"י ד"ה חוץ ממקרא מגילה שכתב וז"ל: וא"ת נר חנוכה כבר פסקו הנביאים, וצ"ב כוונתו ועיין מהרש"א שם שביאר כוונתו דאין רוצה לומר דחכמים באמת הוסיפו על מצות התורה במה שתיקנו נר חנוכה אלא דחכמים מצאו דרשה גם בנר חנוכה כדאיתא במדרשות ולא נתבאר כוונתו היכן נמצא זה במדרשות,

ובכונת הגמרא יש ללמוד בשני אופנים בהילפותא דמעבדות

עיין רמב"ם ספר המצוות שורש א' שתמה על הבה"ג שמנה נר חנוכה למצות עשה אחר שהוא מדרבנן, ועיין שו"ת חתם סופר יו"ד רל"ג בסוף התשובה ז"ל שם: "ולסיים בנחמה אומר מ"ש לעיל דקביעת יום מועד ביום עשיית הנס הוא ק"ו דאורייתא ולפי ענ"ד לפ"ז יום פורים ויום חנוכה דאורייתא הם, אבל מה לעשות בהם לשלח מנות או להדליק נרות או לעשות זכר אחר זה הוא דרבנן והעובר ואינו עושה שום זכר לימי חנוכה ופורים עובר על מצות עשה דאורייתא אך העושה שום זכר יהיה מה שיהיה עכ"פ ביום אחד מימי חנוכה ואפילו לא הדליק נרות ולא שלח מנות בפורים וכדומה אינו אלא עבריין דרבנן,

ואפשר קריאת הלל ומגילה הוו ק"ו דאורייתא לומר שירה כמו שצווה בפסח לספר יציאת מצרים בפה דוקא ה"נ ממות לחיים חייב לומר שירה בפה דוקא,

וא"כ היה צדקו קצת דברי בה"ג שהאריכו בו רמב"ם ורמב"ן בשערים דמנין המצוות אלא עכ"פ לא היה לו למנותו מ"ע בפ"ע כיון שהוא כלול בכלל סיפור יציאת מצרים, עכ"ל.

וביאור דבריו דעיין מגילה י"ד ע"א ת"ר מ"ח נביאים וז' נביאות

על עצם שירה, ולפי"ז הלל דחנוכה והלל דפורים כששייך ומקרא מגילה נלמד מק"ו דאורייתא, מאותו ק"ו גופא, אמנם בחתם סופר כאן הסתפק אי הילפותא היא על הלל או על כל זכר לנס,

אמנם עיין בשו"ת חת"ס (או"ח קצ"א, וקס"א, וביותר בר"ה ד"ה ומש"כ), דס"ל דילפינן מהכא לעשות איזה שהוא זכר לנס ולא על עצם אמירת השירה, אמנם מקרא מגילה נר חנוכה משלוח מנות הוא מדרבנן, ולפי"ז פשוט שא"צ עוד ילפותא לנר חנוכה אלא ילפינן לה ממקרא מגילה, וכ"ה בחתם סופר בחידושי שבת כ"ג ע"א, ולפי"ז מיושב היטיב והיינו דהלל פשוט דהוי דאורייתא מק"ו מפסח א"ת דהלל דפסח הוי דאורייתא ונר חנוכה אם נלמד מהלל הוי דאורייתא ואף דאינו נלמד מהלל אך יש לו שום דרשה ג"כ הוי דאורייתא.

אלא דיש לעיין לפי"ז הא דפריך בשבת כ"ג והיכן צונו וצ"ב הקושיה האם על דבר שנלמד מק"ו שהוא מן התורה שייך להקשות והיכן צונו (ועיין רמב"ם פ"א מהלכות ברכות ה"ג וז"ל נמצא ענין הדברים והצען כך הוא אק"ב שציווה בהם לשמוע מאלו שצונו) והיינו דעצם הדבר באמת אינו חפצא של מצוה מן התורה אלא כל המצוה היא לשמוע מאלו שצונו, ולדברי החתם סופר הא הוי דאורייתא ממש מק"ו, ועיין עוד ברמב"ם בהקדמה

לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כל שכן, אופן א' דס"ל דהילפותא היא לאו דוקא על ההלל אלא על עשיית זכר לנס דכל נס שנעשה צריך לעשות לו זכר אבל לאו דוקא ע"י הלל, והיינו דהילפותא הוא לאו דוקא על הלל אלא על זכר לנס, אופן ב' דהילפותא היא על הלל דוקא, דכמו דמעבדות לחירות אמרו הלל ה"ה ממיתה לחיים צ"ל הלל,

והנ"מ הוא אם נר חנוכה גם צריך ילפותא מיוחדת או דהוא נלמד מאותה הילפותא, דאם הילפותא היא דוקא על הלל ע"כ דנר חנוכה צריך עוד ילפותא, אבל אם הילפותא הוא על זכר לנס לא משנה מה היא הילפותא,

ולפי"ז ביאור הסוגיא הוא כך, דילפינן דאי מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כל שכן והיינו דצריך לומר שירה דוקא, או דצריך לעשות זכר לנס, אבל בתחילת הסוגיא כשאמרו דמ"ח נביאים וז' נביאות עמדו להם לישראל ולא פחתו ולא הוסיפו עמש"כ בתורה חוץ ממקרא מגילה ע"ז הקשה רש"י אמאי לא אמרו גם נר חנוכה שהוסיפו ותירץ רש"י דהנביאים לא הוסיפו רק החכמים הוסיפו אבל ההוספה הוא מאותו ק"ו גופו,

והנה ממש"כ המהרש"א דנר חנוכה מצאו לו סמך מדרבנן ממקום אחר ולא מאותה ילפותא גופא, מוכח דהילפותא היא לא על זכר לנס אלא

וע"ז בעינן צווי דרבנן כדי שיחול עליו
שם נר חנוכה,

ובחבי מתיישבים לדברי החתם סופר
דברי הר"מ בהקדמתו למנין
הקצר שהקשה על מצות נר חנוכה
ומגילה איך תיקנוהו חז"ל הא הו"ל
לא תוסיף ועיי"ש שתירץ דאילו
חכמים היו אומרים שכך ציוותה
התורה הו"ל בל תוסיף אבל כיון
שחכמים לא אמרו שכך ציוותה התורה
אלא הם בעצמם אומרים כך אין על
זה בל תוסיף, והיינו דהקושיא אינה
על עצם חובת נר חנוכה אלא הקושיא
היא על זה ששם מצוה עלה איך
אפשר לקרא לזה מצוה הא עבר בבל
תוסיף מה שקורין לזה מצוה דרבנן
וחל על החפצא שם מצוה מדרבנן.

למנין הקצר וברמב"ן ואתחנן ד' ב'
ומבואר דהוי ממש דרבנן ואין לו שום
שייכות בדאורייתא כלל וכלל,

וצ"ל דאח"כ ילפינן חובת נר חנוכה
מן התורה ומשום דכל זכר לנס
הו"ל דאורייתא אבל אכתי לא הוי
אלא חובת גברא להדליק נר חנוכה
אבל אין על החפצא שם מצוה כלל
ולא שייך כלל הגדרים של הוקצה
למצותו וכו' על נר חנוכה ושיהא
אסור לרצות מעות נגד נר חנוכה
ושיהא אסור להשתמש לאורה,

וחיינו דאף דעל הגברא איכא חובה
להדליק נר חנוכה אבל מ"מ
לא הוי אלא קיום חובתו זכר לנס אבל
אכתי לא חל על החפצא שם נר חנוכה

● בגדרי חיוב אמירת הלל מדאורי' או מדרבנן ●

והנה לדעתו צריך שנפרש ונאמר שנצטוו ישראל להתפלל להקב"ה ושיבקשו ממנו לבדו יתעלה משאלותם ויפילו תחנונם בעת צרתם אבל שתחייבו בכל יום בוקר וערב זה תקנת חכמים הוא וכנגד תמידים תקנום,

גם בתקנה זו לא פירשו מטבע של תפילה אלא היו מתפללים כאו"א לפי צחות לשונו וחכמתו וכבר ביאר הרב כל זה בפרק ראשון מהל' תפילה אמר מצות עשה להתפלל בכל יום ואין מנין התפלות ולא חיוב התפלה הזאת מן התורה וכן היה ממש רבינו ועד עזרא ועזרא ובית דינו עמדו ותקנו י"ח ברכות כדי שיהיו ערוכות בפי הכל ותהיה תפילת העלגים שלימה כתפילת בעל הלשון הצחה וכן תקנו מנין התפילות כמנין הקרבנות, כל זה כתב הרב בלשון כמותו והנה הרב למדנו הענין הזה וביאר אותו לנו ביאור שלם א"כ למה יתפלא על ההלל שנצטווה למדה מסיני וכו' ולמה יתמה הרב בהלל זה ביסודו של דוד יותר מכל התשבחות כולם, עיי"ש.

והיינו דהקשה על הרמב"ם דהוכיח דעל כרחק הלל מדרבנן שהרי דוד המלך תקנו, והרי עדיין אפשר לומר דעיקר ההלל הוא מדאורייתא, ונוסח ההלל דוד המלך תקנו, וכמו דס"ל בתפילה דשורשו מדאורייתא

עיי' רמב"ם סה"מ שורש א' וז"ל: דע כי זה הענין לא היה ראוי לעורר עליו לבארו כי אחר שהיה לשון התלמוד (מכות ר"ג) תרי"ג מצוות נאמרו למשה בסיני איך נאמר בדבר שהוא מדרבנן שהוא מכלל המנין אבל העירונו עליו מפני שטעו בו רבים ומנו נר חנוכה ומקרא מגילה מכלל מצות עשה וכו' ושמונה עשר יום לגמור את ההלל, והסתכל ממי שישמע לשונם נאמרו לו למשה מסיני וימנה קריאת ההלל ששבח בו דוד עליו השלום את ה"א יתברך שצוה בה משה וכן נר חנוכה שקבעוה חכמים בבית שני וכן קריאת המגילה,

אמנם היות נאמר למשה בסיני שיצוונו כי כשיהיה באחרית ממלכתנו ויקרה לנו עם היונים כך וכך יתחייב לנו להדליק נר חנוכה הנה איני רואה שאחד ידמה זה או יעלה במחשבתו,

ועיי' רמב"ן שם שהשיג על הרמב"ם וז"ל והפליאה שאמר הרב ז"ל והתבונן והתפלא האיך נחשוב שקריאת ההלל ששבח בו דוד שמשו רבינו צוה בה וגם בעיני יפלא מאמר הרב שהוא עצמו ז"ל מנה במצות תפילה שנאמר ועבדתם את ה' א' וידוע כי בתלמוד אומר תדיר תפילה דרבנן, ומפורש אמרו אנשי כנה"ג תקנו להם לישראל ברכות קדושות והבדלות,

הרי נתבאר לנו דחלוק הלל מתפילה דתפילה בעיקרה אין לה שום קביעות זמן ואדרבא הלואי ויתפלל כל היום משא"כ הלל צריך לזה זמן מיוחד ואדרבא כל האומר בכל יום הרי זה מחרף ומגדף.

ועיין ברכות ל"ג ע"ב ההוא דנחית קמיה דר' חנינא ואמר הא' הגדול הגבור והנורא והאדיר והעיוז והיראוי החזק והאמיץ והודאי והנכבד המתין לו עד דסיים כי סיים א"ל סיימתיהו לכולהו שבחא דמרך למה לי כולי האי אנן הני תלת דאמרינן אי לאו דאמרינהו משה באורייתא ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפילה לא הוה יכולין למימר להו ואת אמרת כולי האי ואזלת, משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלסים אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו,

ומבואר דאין לנו לתקן מעצמינו נוסח לשבחא דמרא ורק מה שאמרינהו משה באורייתא ותקנוה אנשי כנה"ג בתפילה בזה הנוסח אפשר לשבח,

ונראה שכל זה הוא דוקא לענין 'שבח' שבזה אין לנו לשבח מעצמינו אבל לענין תפילה אין הדין כן, עיין רמב"ם פ"א מהל' תפילה הל' ב' ואילך וז"ל 'אלא חיוב מצוה זו כך היא שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום וכו' אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה ואם

והנוסח הוא דרבנן, ה"ה דהלל דאורייתא והנוסח הוא מתקנת דוד המלך ע"ה והיא קושיא אלימתא.

והנראה בזה דעיין ברכות כ"א א"ר יוחנן הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו וכן נפסק להלכה דספק התפלל ספק לא התפלל חוזר ומתפלל ומשום דהלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, ועיין שם במאירי וז"ל וגדולי המפרשים מתמיהים תפילה שהיא רחמים למה נאסר בה כלל בנדבה ובמחילה מהם אין כאן תימה שכל הברכות של חיוב אחר שבירכן למה חוזר בהם, ואם ירצה להרבות בתפילה ירבה בקשות ותחנונים אבל חזרת ברכות לבטלה למה, ומבואר דכל הנידון שלא יחזור ויתפלל הוא רק מצד ברכה לבטלה, אבל מצד עצם התפילה הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו.

וחנה בהלל מצאנו דכל האומר הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף עיין שבת קי"ח ע"ב א"ר יוסי יהא חלקי עם גומרי הלל בכל יום איני והא אמר מר כל הקורא הלל בכל יום ה"ז מחרף ומגדף כי קא אמרינן בפסוקי דזמרה, (ועיי"ש בפרש"י ועיין רמב"ם פ"ז מתפילה הי"ב ובמאירי שם), ומבואר דאסור לומר הלל מדעתו ועיין בפרש"י שכתב וז"ל שנביאים הראשונים תקנו לומר בפרקים לשבח והודיה וכו' וזה הקוראה תמיד בלא עת אינו אלא כמזמר שיר ומתלוץ, (ועיין במאירי מש"כ בטעמא דמילתא)

הידיעה שאין שום כח בעולם שיכול להושיעו אלא הקב"ה בעצמו וממילא מכניע ומבטל דעתו ורצונו אליו ועל זה גופא בא לנו מצוות התפילה, וממילא שייך לצוות על תפילה מדאורייתא אף ללא שום נוסח קבוע, ורק במשך הדורות קבעו לנו חז"ל נוסח התפילה, משא"כ שבח א"א כלל לומר ללא צווי או תקנה מיוחדת כיון שיש בזה פגם שכביכול נראה שסיימתינהו לכולהו שבחא דמרך,

והשתא אתי שפיר ראיית הר"מ דע"כ חלוק הוא תפילה מן ההלל לענין שורש הדין דבתפילה שם שייך שפיר לקבוע נוסח מעצמינו ממילא אפשר דתפילה דאורייתא אף שהנוסח אינו מדאורייתא משא"כ לגבי הלל שהוא ענין שבחא דמארך על כרחך א"א לקבוע בזה נוסח מעצמינו וכמו שחלוק לענין זמן אמירתם דתפילה אין לה שום קביעות והלואי ויתפלל אדם כל היום ובהלל ה"ז מחרף ומגדף ה"ה לענין הנוסח א"א לנו לקבוע נוסח מדעתינו, והלכך נתקשה הר"מ דאיך אפשר שהלל מדאורייתא כאשר עד דוד המלך לא היה לזה נוסח. ועל כרחך שהלל מדרבנן ואין לזה כלל שייכות לתפילה ששורשו מדאורייתא ואפ"ה הנוסח שלה מדרבנן. ודו"ק

היה ערל שפתיים מדבר כפי יכולתו ובכל עת שירצה, וכו' וכן הדבר תמיד ממשה רבנו עד עזרא כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע וכו' והיתה שפת כל אחד ואחד מערבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשיבוש וכו' ומפני זה כשהיה אחד מתפלל תקצר לשונו לשאול חפציו וכו' וכיון שראה עזרא ובית דינו כך עמדו ותקנו להם י"ח ברכות על הסדר וכו' ותהיה תפלת העלגים שלימה כתפלת בעלי הלשון הצחה ומפני ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות הסדורות בפי כל ישראל כדי שיהא כל ענין ברכה ערוכה בפי העלג עיי"ש,

והנה נתבאר לנו מדברי הרמב"ם דחלוק ענין שבח וההלל מענין התפילה דבשבחא דמארי א"א לשבח מעיקר הדין בכל לשון אלא במה שמצאנו בתורה ותיקנו כן אנשי כנסה"ג ואילו בתפילה אדרבא מעיקר הדין כל אחד מתפלל בכל יום כפי יכולתו ובנוסח שירצה ואין שום הגבלה בנוסח התפילה ואף תקנת אנשי כנסה"ג שקבעו לנו נוסח התפילה לא היה אלא מפני העלגים.

והביאור בזה דהנה תפילה יסודה הוא בקשה אשר שורשה השרשת

● חיוב ההתבוננות בהשגחה פרטית* ●

והדברים עמוקים עד מאוד. אך מה שיש להבין בדבריו הקדושים, שכל תנועה הנעשית בעולם בדומם וצומח וחי ומדבר, הכל הוא בהשגחה פרטית והכל כבר כתוב בתורה, ולהבין ענין ההשגחה פרטית, היינו לראות את הנהגת השם יתברך עם כל איש ואיש בפרט בכל פרטיו ופרטי פרטיו, אי אפשר להגיע לזה רק על ידי העסק בתורה שהכל כתוב שם.

אמנם זהו רק כשרוצים להבין את הנהגת השי"ת בעולם, אי אפשר להגיע להבנה זו רק על ידי העסק בתורה באופן נעלה ביותר. אבל להבין את עצם הדבר שהכל מושגח מאתו יתברך ושאינן שום מקרה בעולם כלל והכל הוא בהשגחה פרטית, ולדעת שאי אפשר להבין והכל מאתו יתברך שמו, אין צריך להגיע לדרגה הזאת של תורה.

ב. ועיין בביאור התפילה לרבי אברהם אחי הגר"א (נדפס בספר נפש החיים בסופו) על ברכת משען ומבטח לצדיקים, דבאמת האדם צריך לבטוח בקב"ה אף שאינו רואה ואינו מבין שום דבר, וזה הוא הבטחון האמיתי. אמנם הקב"ה ברוב רחמיו מראה לאדם לפעמים את הנהגתו עמו, כדי

א. הגר"א בפירושו לספרא דצניעותא (פרק ה') כתב וז"ל:

והכלל, כי כל מה שהיה והוה ויהיה עד עולם, הכל כלול בתורה מבראשית עד לעיני כל ישראל. ולא הכללים בלבד, אלא אפילו פרטיו של כל מין ומין ושל כל אדם בפרט, וכל מה שאירע לו מיום הולדו עד סופו וכל גלגוליו וכל פרטיו ופרטי פרטיו. וכן של כל מין בהמה וחייה וכל בעל חי שבעולם, וכל עשב וצומח ודומם, וכל פרטיהם ופרטי פרטיהם בכל מין ומין ואישי המינים עד לעולם ומה שיארע להם ושרשם.

ובן כל מה שכתוב באבות ומשה וישראל, כולם הם בכל דור ודור, שכולם מתגלגלים ניוצותיהם בכל דור ודור כידוע. וכל כל מעשיהם מאדם הראשון עד סוף התורה הוא בכל דור, כידוע למבין.

ובן הוא בכל אדם ואדם לבד, כמו שהתחיל לבאר במדרש הנעלם ברמז. וכל זה נכלל כולו בפרשת בראשית עד נח, כמש"כ כאן בס"ד. וכללו נכלל בפרשה הראשונה עד ברא אלקים לעשות, כנ"ל. וכלל כללי הכללים בפרשה ראשונה בז' תיבות וז' אלפי שנה וכו'. עיי"ש.

(*) מתוך מאמר שכתב אבא זצ"ל לקונטרס "ההתאחדות" שיו"ל ע"י ביהמ"ד דחסידי סטריקוב גליון טז' טבת תש"ע תשוח"ח על המצאת המאמר לידיו.

שיוכל לבטל ולהאמין בהנהגתו. וזה הביאור במשען ומבטח, היינו משען שיהא לו על מה להשען כדי שיוכל להגיע לבטחון האמיתי.

אבל באמת הדרגא האמיתי היא להתבטל ולהאמין אפילו כשאנו רואה שום דבר ואינו מבין. אלא שלרוב חולשתנו וכדי לחזק את האמונה אצלנו, מראה לנו הקב"ה לפעמים מקצת הנהגתו, כדי שנוכל על ידי זה לבטוח בו בשעה של הסתר. ונתחייבנו להתבונן בזה, כדי שנוכל להתחזק באמונה.

ג. ועיין רמב"ן בשער הגמול, אחר שביאר את הנהגתו יתברך שמו בצדיק ורע לו רשע וטוב לו, כתב וז"ל: ועם כל זה יחשוב בין היודע ובין שאינו יודע, שיש אחר כל זה צדק גמור וטוב טעם ודעת במשפט האלקים מן הצד הנעלם, והכל בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים.

ואם תשאל עלינו, כיון שיש ענין נעלם במשפט, ונצטרך להאמין בצדקו מצד שופט האמת יתברך ויתעלה, למה תטריח אותנו ותצוה עלינו הטענות שפירשנו והסוד שרמזנו, ולא נשליך הכל על הסמך שנעשה בסוף שאין לפניו לא עולה ולא שכחה אלא כל דבריו במשפט. זו קושיית הכסילים מואסי החכמה. כי נועיל לעצמנו בלימוד שזכרנו, להיותנו חכמים ויודעי האלקים יתברך ויתעלה מדרך הא-ל וממעשיו.

ועוד, שנהיה מאמינים ובטוחים באמונתו בנודע ובנעלם יותר מזולתנו, כי נלמד סתום מן המפורש לדעת יושר הדין וצדק המשפט. וכן חובת כל נברא עובד מאהבה ומיראה, לתור בדעתו לצדק המשפט ולאמת הדין כפי שידו משגת וכו', כדי שיתיישב דעתו עליו ויתאמת עליו דין בוראו, כי מצדיק מה ששיג, וידע ויכיר את הדין והצדק במה שהוא נעלם ממנו וכו'. ועל ענין הנזכר אמר אליהוא (איוב ל"ו ג') אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק, רוצה לומר שישא דעו עד סוף השגת הדעת לתת טעם וטענה במשפט אלקים, ואחר כל זאת יתן צדק לפועלו יתברך, כי מן הטעם המושג בדעתו יוכיח על הרחוק והנעלם שהצדק עמו והיושר במפעליו. עכ"ד הקדושים.

ד. ועל פי זה יש לבאר הכתוב בפרשת וילך (דברים ל"א י"ז-י"ח) וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרת פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים.

ו**חקשה** האוה"ח הק' וז"ל, קשה, למה יסתיר פניו אחרי שהתוודו את חטאתם ואמרו הלא על כי אין אלקי בקרבי, עיי"ש.

ו**נראה** כוונת הכתוב, דעל כי אין אלקי בקרבי אינה על דרך

ונראה, דבאמת כשאדם עושה מצוה משום יראת העונש וקבלת השכר, וכל מטרתו בקיום המצוה הוא הפחד מהעונש והרצון להגיע לעולם הבא, הוא באמת עובד על דרך עמי הארץ והנשים והקטנים. אך הכא בספר המצות איירי כשאדם מקבל עונש מהקב"ה, והיינו כשהקב"ה מסתיר פניו ממנו בשעת ההסתר פנים, הוא צריך להתבונן בהשגחת השי"ת בעולם שהיא מדה כנגד מדה. וזה הכוונה במה שכתב וז"ל ולא נהיה ככופרים ההולכים בשרירות לבם ובקרי, היינו שיחשוב שאין זה בהשגחה; אלא צריך שידע שהכל מושגח ממנו ית"ש והכל במשפט.

והיינו, דודאי בשעת מעשה המצווה כשאדם עושה מצווה צריך להיות משום אהבת השי"ת ולא זולתה, וזה מה שכתב בהלכות תשובה ובפירוש המשנה בפרק חלק. אמנם כשהוא רואה שהקב"ה מסתיר פניו, צריך לראות בזה השגחת השי"ת מדה כנגד מדה.

וזו היא כוונת הרמב"ן שהבאנו לעיל וז"ל וכן חובת כל נברא עובד מאהבה ומיראה וכו', ואין בין האהבה והיראה שום סתירה, דקיום המצוות ולימוד התורה הוא מאהבה, והתבוננות בהנהגת השי"ת בעולם הוא מיראה, וזהו ג"כ עומק כונת הרמב"ם בהלכות אבל פי"ג הי"א-י"ב, עי"ש, וכשמתבונן בהשגחה פרטית אצלו,

וידוי, אלא פירושו שאחר שהקב"ה יסתיר פניו מהם הם לא יחפשו לראות את הנהגת הקב"ה אתם, והם יאמרו שזה על דרך מקרה, ולא יתנו על לב להבין השגחתו ית"ש בעולם, ולא יתבוננו בגדולת המצווה הוא השי"ת שצוה אותם ובהשגחתו ית"ש, ויאמרו שכל זה בא להם דרך מקרה. ועונשם הוא שהקב"ה יסתיר פניו מהם, והיינו שלא יגלה להם את השגחתו בעולם.

ה. ונראה דזו היא כונת הרמב"ם בספר המצות, שמנה יראת העונש למצוה, עיין מצוה ד' וז"ל: הוא שציונו להאמין יראתו יתעלה ולהפחד ממנו, ולא נהיה ככופרים ההולכים בשרירות לבם ובקרי, אבל נירא ביראת ענשו בכל עת, וזהו אמרו את ה' אלקיך תירא וכו', עי"ש.

ודברי הרמב"ם צריכים ביאור ופירוש, אחר שבהל' תשובה פ"י ה"א גינה מאוד את מי שעובד את השי"ת מיראת העונש ומחמת רצונו לקבל שכר, וכתב שם וז"ל, אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה, ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים, ואין עובדים ה' על הדרך הזה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים, שמחנכים אותם לעבוד מיראה, עד שתרבה דעתן ויעבדוהו מאהבה. וכן כתב באריכות בפירוש המשנה בסנהדרין במשנת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא עי"ש. וא"כ איך יתכן למנות יראת העונש למצות עשה.

אפשר להגיע לאהבת השי"ת, אמנם כדי להגיע לזכות להתבונן בפעולותיו ולראות שהכל מאתו ית"ש, צריך קודם להתבונן במצוותיו ובמאמריו, ורק אחר שזיכך נפשו בעסק התורה וקיום המצוות אפשר להגיע לאהבת השי"ת על ידי התבוננות בפעולותיו. וכל זמן שאין לו שייכות לתורה ומצוות, אין לו עניינים להתבונן בהשגחת השי"ת. ורק על ידי דביקות בהקב"ה דרך מצותיו ומאמריו, דהיינו קבלת עול מלכות שמים, אפשר להבין פעולותיו ולראות השגחה פרטית בעולם הזה.

ז. ועיין מזרחי פרשת ואתחנן (פרק ו' פסוק ו') על הפסוק והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, וברש"י שם בשם הספרי וז"ל, ומה הוא האהבה, והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרכיו.

ובתב המזרחי וז"ל, דאם לא כן איך תיפול אהבה בדבר שלא ראה ולא השיג מעולם, אלא מתוך שיהיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום שהם המצוות שעל ידן אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם, שלולא שברא העולם אם היה העולם קדמון ח"ו לא היה מצוה לנו מצוות, וע"י שידעת שהוא הבורא שברא את הכל אתה אוהבו ומתאוה לדעת אותו.

אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מהלכות יסודי התורה, הא-ל הנכבד והנורא הזה מצוה לאוהבו וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה'

שהכל מדה כנגד מדה במה שעובר אצלו, ושהכל במשפט, מקיים בזה מצוות את ה' אלקיך תירא.

ו. והנה לבד מזאת, כשמתבונן בפעולות השי"ת בעולם מקיים מצות ואהבת את ה' אלקיך. עיין ספר המצוות מצוה ג' וז"ל, הוא שציונו באהבתו יתעלה, וזהו שנחשוב ונתבונן במצותיו ומאמריו ופעולותיו עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה.

ומבואר ברמב"ם, דעל ידי התבוננות בפעולותיו היינו בהנהגתו ית"ש בעולם בהשגחה על כל פרט ופרט, זו היא מצוות אהבת השי"ת.

אמנם הרמב"ם הקדים מצוותיו ומאמריו לפעולותיו, והיינו דעל ידי מצותיו ומאמריו היינו לימוד התורה וקיום המצוות, על ידי זה אפשר להגיע להתבונן בפעולותיו ולהגיע לאהבת השם יתברך.

ועי"ש עוד ברמב"ם וז"ל, וזאת היא האהבה המחויבת. ולשון ספרי, לפי שנאמר ואהבת את ה' אלקיך איני יודע כיצד אוהב את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הנה בארנו לך שבהתבוננות תעלה בידך השגה ותגיע ההנאה ותבא האהבה בהכרח.

ומבואר, דבהתבוננות בדרכי השי"ת ובהשגחתו על כל דבר

שנחשוב ונתבונן במצותיו ומאמריו ופעולותיו, והוא בדווקא, דרך ע"י קיום מצוות ולימוד התורה יכול להגיע להתבונן בפעולותיו. ומשום דלזכות להגיע לאמונה בהשגחה פרטית אי אפשר רק באופן שקידש נפשו בקיום התורה ושמירת המצוות, ואז יוכל להתבונן בעיני השכל לראות השגחתו יתברך שמו בעולם.

ח. ומהדברים הקשים ביותר בעולם הוא אמונה בהשגחה פרטית, שכל אחד ואחד רואה אותו בפרטות רק לאחר שקידש את נפשו. ואותו מעשה רואים שני בני אדם, אחד רואה בזה את השי"ת, ואחד להיפוך ח"ו; והכל תלוי במה שקידש נפשו בתורה ומצוות. וכמו כן אצל אדם אחד משתנים הזמנים כפי דרגתו בקדושה, כל אחד ואחד לפום שיעורא דיליה.

ועיין פרשת ואתחנן (ו' ד') שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וברש"י וז"ל ה' שהוא אלקינו בעזה"ז ולא אלקי האומות הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' ונאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וצ"ב מש"כ רש"י ולא אלקי האומות, הלא מלא כל הארץ כבודו. וגם צ"ב הלשון שפה ברורה.

ונראה הכוונה בזה, דשמו פירושו הנהגתו ית"ש בעולם. והאומות אינם מכירים בהשגחתו, ואז כשאין מכירים בהשגחתו אין להם

אלקין ונאמר את ה' אלקיך תירא, והאיך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לקל חי (עיי"ש עוד ברמב"ם דברים נוראים).

ואלה הדברים אינם על פי מדרש חז"ל שאמרו בספרי שעל ידי הדברים האלה אשר אנכי מצוך שהם המצוות תכיר את הבורא ותאהבנו, ולא על ידי מעשיו וברואיו הנפלאים.

ושמא יש לומר, שבעשיית המצוות יטה לבבו לחקור על שהמצוה הוא הבורא את העולם, וישים את לבו מתוך כך להתבונן במעשיו וברואיו הנפלאים ויראה מהם חכמתו יתברך, ומיד יאהבנו ויתאוה לדעת אותו ולהשיגו, וזה הוא שרמזו חז"ל בספרי במאמר שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה, עכ"ד.

מבואר בדבריו הקדושים, דבאמת אי אפשר להגיע להתבונן במעשיו וברואיו הנפלאים והיינו בהשגחתו עליהם בכל רגע ורגע אלא ידי קיום המצוות ולימוד התורה, דזה הוא הקשר בין ישראל להקב"ה, ורק אחר שהגיע לכל זה יכול להתבונן בהנהגת השי"ת בעולם ולהגיע לאמונה.

ולפי מה שביארנו, זו היא כונת הרמב"ם בספר המצוות שכתב

משוכנע כי בירת העולם נתונה תחת פיקוח מפקח תמידי ובין אלה שלכם מפוקפק, הוא רב השטח, והם מובדלים באיש במין בסוג, ואין לשניהם שום השתוות, עיי"ש דברים נוראים.

ושם בהמשך דבריו וז"ל, רב הרגלי לערוך את החיים בודאות גמורה של י"ג עיקרים שעם ישראל נשען עליהם, הקנו לי אהבת התורה בלי מצרים. ועיי"ש עוד באגרת י' עוד דברים נוראים.

והכלל העולה, דאמונה בהשגחה פרטית הוא אצל כל אחד ואחד לפי הנהגתו, והנהגתו לפי אמונתו. שהאמונה בהשגחה פרטית תלויה בזיכרון הנפש בעמל התורה ושכירת הרצונות, וכל אלו מביאים לאמונה בהשגחה. ומעשה אחד מתפרש בהרבה אופנים, וכל אחד ואחד מפרשה כפי השגתו והבנתו, וכל המאורעות הנעשים תחת השמש כולם מתפרשים אצל כל אחד ואחד לפי דרגתו באמונה וביראת שמים.

שפה ברורה, משום שכל אחד מבין אחרת כל מאורעות העולם כל אחד לפי הבנתו הגשמית. אמנם לעתיד לבא כשיראו כולם עין בעין השגחתו ית"ש בעולם, כמו שאנו אומרים ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו ככתוב כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון ונאמר ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר, והיינו שיראו שכל העולם כולו אינו אלא רצון הבורא ית"ש ואין שום חפץ ורצון בעולם בלתי רצונו ית"ש, ושמו היינו השגחתו יתגלה בעולם, ויראו הכל שאין זולת רצון השי"ת בעולם, וזהו כי פי ה' דבר היינו דהכל השגחתו ית"ש בעולם (וכמש"נ בנפש החיים סוף שער ג'), אז יהיה שייך שפה ברורה, היינו שהכל יבינו את השגחתו ית"ש והנהגתו בבריאה.

מ. אמנם בזמן הזה יש הרבה חילוקי מדריגות בזה גם אצל ישראל, כל אחד ואחד לפום שיעורא דליביה.

ועיין חזון אי"ש קובץ אגרות י"ד וז"ל, ההבדלים בין אלה שלכם

מיל דהספידא

דברים שנאמרו אחד מיטתו
של אאמו"ד זצ"ל
נכתבו על פי סדר אמידתם
בהבנת הכותב בלבד

בעת מסע הלוייה בבית הלויים שמגר

גיסו הרה"ג ר' אביגדור דונט שליט"א

● "כי עבד נאמן קראת לו" ●

"מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה" לבטא את הכאב הגדול בהסתלקותו הפתאומית של מעלת כבוד גיסי היקר גברא רבה בג' עמודי העולם, גברא רבה בתורה, בכל מקום שהיינו מדברים היה מונח היטב בעומק הסוגיא בעיון נפלא, בחדותא דשמעתתא בבהירות מיוחדת, זוכרני עוד מימי צעירותו אשר התורה הקדושה היתה משוש חייו בכל עת ובכל זמן ישב שעות בהתמדה נפלאה ושקד בלימוד ויגיעת התורה ללא ליאות.

גברא רבה בעבודה, דמות אצילית של עובד ה', ראינו בעינינו דמות של "עבד" בכל מהותו עבד ברמ"ח איברים ושס"ה גידים, הרגישו באויר את ה"שויתי ה' לנגדי תמיד" היה זה תמיד בבחינת עוז וחדוה במקומו, מלא יראת שמים ומלא שמחה בכל מצב.

גברא רבה בגמילות חסדים, אין כאן המקום להאריך כמה וכמה סיפורים אשר ראינו אצלו את גדלותו כיצד עמד תמיד לימין כל אחד בעצה ותושיה באומר ובמעש, כאשר נודע לו כי יכול לעזור לזולת היה מיד דואג ועובד למען יצא הדבר לפועל, והכל בשקט ובצנעה לתת לשני את ההרגשה הטובה ביותר.

גברא רבה בישרות, הרי "האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" ר' שמואל היה כהגדרתו של הרמב"ם על שבט לוי "עזב חשבונות של אנשים" ראינו אצלו את הישרות המיוחדת בכל צעד ושעל, כאשר היה צריך לנתח נושא מורכב ככל שיהיה ראינו את ישרותו אדם ישר אדם שכל מהותו היא "לעשות רצונך אלוקי חפצתי" כאשר ישנו נושא להחליט הנידון היחיד הוא היכן יתרבה כבוד שמים.

כידוע ישנם לאדם שני כוחות כוחות הגוף וכוחות הנשמה, "ולאום מלאום יאמץ" בכל זמן ועת ישנה מלחמה כשזה קם זה נופל, ובתקופה האחרונה כשכוחו ושליטתו של כוחות הגוף ירדו, עלתה כפורחת חלק הנשמה כאשר קרן עור פניו בתורה ועבודה, ראינו שמתהלך מישהו בינינו ממש שלא מעלמא הדין, הרוגע והשלווה מנוחת הנפש שלו הקרינה על כל המשפחה.

המשפחה בכללותה איבדה היום את גיסינו החשוב אשר בכל עת היה תמיד עם כל הלב לכל אחד הן בשעת שמחה והן בשעת צער, תמיד היה שם עם כל ליבו בכל עת, והילדים היקרים אתם איבדתם אבא גדול, שהיה בכל ליבו ונפשו מסור למענכם אין ספק שכפי שכבר כתוב בזוה"ק "מאי דעביד איניש בהאי עלמא עביד בההוא עלמא" וכפי שכאן תמיד היה למענכם גם ממרומים ימליץ טוב בעדכם, ובפרט לאחותי היקרה אשר בטח בה לב בעלה, טעמה כי טוב סחרה כאשר בכל עת מצוא עמדה לימינו, לא יכבה בלילה נרה יומם ולילה היתה כל כולה דואגת ומסורה למענו ודאי ימשיך משם להזכר ולהפקד בדבר ישועה ורחמים עדי יבוא גואל לציון ברינה ויבולע המות לנצח ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים אמן.

הרוגע והשלווה מנוחת נפש שלו
הקרינה על כל המשפחה

גיסו דרה"ג ר' משה ברטלר שליט"א

● "חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים" ●

מצינו בגמרא (מו"ק כה): כי נח נפשיה דרבה בר הונא... פתח ליה ההוא ינוקא וספד, כי בשעת צער והספד הצער שייך לכולם, כולם המומים ומזועזעים ועל כן ניתן גם לקטנים להספיד, הכאב כה גדול בפטירתו של גיסי האי גברא רבה שגם הקטנים שבחבורה יכולים להספיד.

שבר על שבר הושברנו לקתה משפחתנו בכפליים בפטירתו של מורי חמי זכר צדיק לברכה שנפטר בחודש אלול האחרון ועתה לקתה בכפלים בפטירתו של ראש המשפחה, גדול האחים, אחז"ל (שבת קו). א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אחד מן האחים שמת ידאגו כל האחין כולן אחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה אמרי לה דמת גדול ואמרי לה דמת קטן, גיסנו ר' שמואל היה אמרי לה גדול כיון שהוא היה גדול האחים, ואמרי לה קטן שהרי ר' שמואל לא עשה כל גדלות מעצמו היה זה שמואל הקטן שנטל כל החמודות שבעולם והלך לו.

איני יכול כל כך להספיד אצל ר' שמואל היה הרי רב הנסתר על הגלוי הכל היה והצנע לכת עם אלוקיך, מאוד הרבה הצניע אבל מה שאנחנו כן יודעים ניתן להגדירו "חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים".

יצא לנו לדבר הרבה בלימוד בפרט בתקופה האחרונה הייתי אצלו ודברנו על סוגיית "רוב וקבוע" הייתי אצלו כששכב לנוח, ללא כל ספר ור' שמואל צלל מיד לעומק הסוגיא דברי הגמרא, מפרשיה, וכל המשא ומתן והכל בכזו בהירות ובכזה רוגע כאילו יושב בבית המדרש ולומד, למחרת התקשר אלי בענין מה שדברנו ניתוסף לי עוד מהלך... והכל מתוך יסורים ללא ספרים כל שהם.

ראינו אצל ר' שמואל כי כל מהלך החיים היו מקשה אחת של לעשות רצונך אלוקי חפצתי ניתן להגיד כל המהלך החיים היה "**לעשות רצונך אלוקי חפצתי**", זה היה הדאגה שעמדה תמיד בראש מעיינו מה צריך לעשות כעת מה רצון השי"ת.

בשם כל המשפחה הנני לבקש מחילה שמא לא נהגנו בו מספיק כבוד כראוי הוא הרי ודאי ימחול כמו שתמיד היה ארך אפים ומוחל על עלבוננו, והקב"ה יחוס וירחם על שארית עמו ובפרט על משפחתינו החשובה, על אשת חבר האלמנה הצדקנית שתמיד עמדה לימינו בעוז ותעצומות, יאמר לצרותינו די ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

בשמחה משפחתית יושבים מימין לשמאל הסבא הגרי"צ שטיגל זצ"ל להבחל"ח הגר"ד לנדא שליט"א והגאון ר' עמרם זקס זצ"ל, על גביהם נראים אבא זצ"ל ויבלחט"א הגר"ש גלאי.

הרב אברהם אהרן יוסקוביץ שליט"א

● "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי" ●

דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקוט שושנים (שה"ש ו,ב) קשה לעכל את הכאב ואת הצער דודי ירד לגנו ולקח מאתנו את השושנה המיוחדת ביותר, היית כל החיים כשושנה מלשון שינון, יושב ולומד בכל עת, נעים זמירות ישראל דוד המלך ע"ה אומר בתהילים "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי", (תהלים קי"ט צ"ב) כפשוטו ממש בכל זמן ועת ישבת ולמדת עוד דף ועוד סוגיא, ועד היום בצהריים לפני הפטירה עוד למדת עם חברותא אדם כי ימות באוהל אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה, זוכרני ימים שבהם קמו בבוקר מצאו אותך מעולף ואחר החיאה ממשוכת חזרת לחיים אך בההגיע השעה תשע אזי רגלי מוליכות אותי לבית המדרש לא ויתרת על משוש חייך ליסוע לישיבה לעמול בתורה ביגיעה, ולשכוח מה קרה ממש כמה דקות קודם לכן.

שעות רבות זכיתי להיות בצילו של האילן הגדול, וכל פעם היה שגור על לשונך "זיך שטארק'ן און גיין ווייטער", במצבים הכי קשים היית תמיד מתחזק ומתרומם, ראינו בחוש כיצד התורה הקדושה נותנת לך את כח החיים כי טוב סחרה מכל סחורה.

פלא היה בכל עת כי לא התיחסת כלל אל יסוריך ומכאוביך, תמיד דאגת לסביבה, לילדים, לתלמידים שעמדו לימינך בכל עת, בראש מעייניך עמדה הדאגה לעתידם של הסובבים, כיצד יהיה להם טוב מה יעשה הרגשה טובה.

רק בשבוע האחרון עוד זכיתי ליסוע יחד לישיבה הקדושה היה זה בבחינת "ונתנה תוקף" כמסופר על ר' אמנון ממגנצא שהגיע לביהמ"ד כשאבריו לא עליו... כשהגענו לישיבה ראינו בחוש את "ונשמח בדברי תלמוד תורתך

ובמצוותיך לעולם ועד", כאשר בחורי הישיבה צהלו מאושר, ועשו מעמד לחיים מיוחד על בואך לישיבה, לדאבון לב מתברר כי היה זה מעמד פרידה מרבני הישיבה ותלמידיה.

ר' שמואל תמיד היית קרבן ציבור בחיך ואף כי אחרי מותך, אכן "חלינו הוא נשא ומכאבנו סבלם", (ישעיה נג' ד') אנא בהעלותך השמימה זך ונקי, ודאי שרוכב בערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק, זכור את ידיך אוהבך אשר נשאר כאן בעלמא הדין, הרבנית הדגולה שתח' אשר כל ימי חייה הפקירה את כל כולה על מנת שתוכל לשבת וללמוד, הילדים היקרים שהיו כה מסורים אליך בכל זמן ועת, התלמידים הרבים שזכית להעמיד, המשך להתפלל על כולנו כפי שעשית עד היום, ובמהרה נזכה להפגש שוב בביאת משיח צדקינו לך לשלום ותנוח בשלום ותעמוד לגורלך לקץ הימין אמן.

מתברר כי היה זה מעמד פרידה מרבני הישיבה ותלמידיה, נר אלוקים טרם יכבה התמונה האחרונה נפרד מהגאון הגדול ראש ישיבת טשעבין שליט"א בסיום הסדר בישיבה"ק יום ה' פרשת וישלח י"ד כסלו תש"פ

בעת מסע הלוייה בהיכל ישיבת כוכב מיעקב טשעבין

הגאון ר' בנימין רימר שליט"א

מראשי ישיבת "כוכב מיעקב" טשעבין

● "נטל כל חמודות שבעולם והלך לו" ●

מלויים אנו כאן אדם גדול, אדם גדול, אדם שכל כולו גדלות, גדלות של יגיעה בתורה, גדלות של קבלת ייסורים, גדול שמגדלין בו תורה ומגדלין בו תפילה, יגיעת התורה בכזו גדלות מיוחדת, בכזה רוגע קיבל הכל באהבה.

אמרו חז"ל במסכת שמחות פרק ח' "כשמת שמואל הקטן תלו מפתחו ופנקסו בארוננו, והיה רבן גמליאל הזקן ורבי אלעזר בן עזריה מספידין עליו ואומרים "על זה נאה לבכות, על זה נאה להתאבל, מלכים מתים ומניחים כתריהם לבניהם, עשירים מתים ומניחים עושר לבניהם, שמואל הקטן נטל כל חמודות שבעולם והלך לו", ר' שמואל היה לו מפתח מיוחד מפתח של אוצר של תורה ויראת שמים, מפתח שמצליח לפתוח את כל הדלתות גם כאשר לא מסוגלים ללמוד תורה, מפתח של יראת שמים גם כשלא שייך... והגדלות האמיתית הוא שנשאר שמואל הקטן עם כל גדלותו והיקף ידיעותיו, היה הוא קטן בעיני עצמו, לזה צריך פנקס מיוחד.

כל חמודות, כל החמודות כולם ממש היה תמיד אהוב ונחמד, אהוב על הבריות על כל צוות הישיבה רבנן ותלמידיהון דמות של "זאת התורה אדם כי ימות באוהל" כפי שדרשו חז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, כל מי שנכנס לישיבה באין אומר ואין דברים, רק לראות כיצד יהודי יושב בכזו התמדה, כבר היה משרה סביביו כח של התמדת התורה של

יגיעת התורה, כשר' שמואל היה יושב ולומד בהיכל היה ריח אהבת התורה נודף בהיכל כצלוחית של פליטון שריחה נודף למרחוק, זה הדמות של יגיעת התורה ברוגע באהבה ובשמחת התורה, זה היה משרה נעימות מיוחדת על כל סובביו, ומשפיע בצורה מיוחדת על כל הבית מדרש.

ובשמת ר' שמואל מניחים מפתח ופנקס מיוחד, כי הכל היה אצלו מיוחד כיצד להשתמש בכל חמודות שבעולם, ולהשאר כל כך גדול "אם קטן בעיניך ראש שבטי ישראל אתה", אהוב על המקום אהוב על הבריות.

אוי לה אמרה ישיבת טשעבין כי אבדה כלי חמדתה שהניח כל חמודות, כזה נחמד ונעים כזה אהוב, היה זה דמות איך בן תורה צריך להראות, נחמד ונעים אהוב על כולם דוגמא של אדם כי ימות באוהל.

צר לנו שצריכים להפרד יותר לא נראה את הדוגמא המיוחדת בינינו, צר לנו ר' שמואל יותר לא נראה אותך כאן, כל כך הרבה ייסורים ועם כל זאת הוצק חן בשפתותיך, מידות טובות, וגיטריישאפט לכל בחור ולכל יחיד, עם יראת שמים שהקרינה לכל עבר, כמה אנחנו רחוקים מאנשים כאלה מרחק של שנות אור, אנשים שנקיים מקנאה תאוה כבוד.

בי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספק, מעשים טובים מלווים לבית עולמך, כל חמודות ייסורים יחד עם תלמוד תורה אין לנו מושג כמה זה יגיעת התורה וייסורים ובפרט שניהם כאחד, עולה אתה לישיבה של מעלה שם תפגוש את אביך הגדול שנפטר ממש לאחרונה, גזע תרשישים עלה מבבל, ממנו צמח אילן רב פארות כזה, ביחד תלכו לכסא הכבוד ותמליצו טוב, על המשפחה, על הרבנית הדגולה אשת חבר שכל כך היתה מסורה לכם בכל לב ונפש, ובפרט להמליץ טוב על התלמידים הרבים שכל כך אהבו כמים פנים הפנים, ושם ינוחו יגיעי כח להגיע למנוחה נכונה להמליץ טוב על כל התלמידים וכל ידידיך היקרים ובלע המות לנצח ומחה ה דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

ידירו הגאון הגדול ר' חיים יצחק זיכלר שליט"א

מרבני ישיבת כוכב מיעקב טשעבין

● "מפני הרעה נאסף הצדיק-נאסף ולא נאבד" ●

איתא בגמרא בסוף סנהדרין (ק"ג:), צדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם שנאמר (ישעיה נז, א) "הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק". ופירש רש"י שקודם שתבא הרעה נאסף הצדיק, דכיון שמת הרעה באה, והיינו שפטירת הצדיק מרמזת שיכול ח"ו לבוא דבר רע. ואת זה אין איש שם על לב, ואין מבין. המהרש"א על אתר מבאר בדקדוק הלשון שפתח הכתוב בלשון הצדיק "אבד" ובהמשך הכתוב נאמר "נאסף" ולא "אבד". ומבאר מהרש"א שהרישא עוסקת באנשים השקועים בחיי עולם הזה, באכילה ושתיה, והם סבורים שהצדיק "אבד" ולא נשאר ממנו מאומה ואין המשך לקיומו, כי הרי לראות עיניהם הגשמיות איננו. ו"אנשי חסד נאספים" הם המתעסקים בקבורתו אבל אינם מספידים כראוי, ואינם **מבינים כי צדיק אינו דבר שנאבד אלא דבר שנאסף בלבד, אינם מבינים כי מפני הרעה נאסף הצדיק, הצדיק רק עבר עולם, וכוונת דבריו הסיבה שלא מספידים כראוי כי חושבים שהצדיק אבד ואיננו, אבל האמת היא שהוא רק נאסף והלך מעינינו.**

כדברים האלה כתב החת"ס בביאור הגמרא (כתובות דף קד.) גבי ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו רבנן ואמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דר' ידקר בחרב, ונח נפשיה דרבי, ובהמשך איתא פתח ואמר אראלים ומצוקים אחזו בארון הקודש נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש. וביאר החתם סופר, שהתלמידים אמרו מי שיגיד **נח נפשיה דרבי**, שפטירתו היא דבר שיש בו הפסק, יידקר בחרב. שפטירת הצדיק אינה הפסק, ולכן אמרו רק **נשבה ארון הקודש**, שבי זה דבר שעובר ממקום למקום. וזהו המבואר במהרש"א, שההבנה של הספד היא שהצדיק רק נאסף.

ר' שמואל לא הפסיד עכשיו כלום. הוא עולה למעלה ממשיך ללמוד בישיבה של מעלה מה שזכינו ללמוד כאן בהיכל הזה, את אותן סוגיות שלמדנו כאן, בחדר זה, עוד זכינו ללמוד ביום חמישי האחרון בעומק את סוגיית שטר אמנה, את מחלוקת הקצות והנתיבות האם ההלוואה משעבדת או השטר משעבד. ר' שמואל עולה כעת לישיבה של מעלה וממשיך באותה סוגיא, לא קרה שום דבר. אנחנו הפסדנו. וזהו "נאסף הצדיק", ההספד והבכי הם רק עלינו, על ההפסד שלנו, שאנחנו איבדנו עולם שלם של תורה ויראת שמים.

● "מחלקך יהא חלקי-בעושה נגד טבעו" ●

בגמרא עבודה זרה (יח.), תנו רבנן כשחלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו, אמר לו חנינא אחי שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים, וספר מונח לך בחיקך, אמר לו מן השמים ירחמו, אמר לו רבי מה אני לחיי העולם הבא, אמר לו כלום מעשה בא לידך, אמר לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים, אמר לו אם כן מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי. והדבר צריך תלמוד, שהרי רבי חנינא בן תרדיון מסר את נפשו להרבצת תורה, יושב ומקהיל קהילות ברבים מלמד תורה לבני ישראל ועדיין לא יודעים מה יהא חלקו לעולם הבא, עד שר' יוסי בן קיסמא שואלו כלום מעשה בא לידך. ובפרט מעשה זה של מעות שנתחלפו שהרי יש בכלל דעות בפוסקים האם אכן צריך לתת מכספו.

והביאור כתב בתורה אור (פרשת תולדות) דעיקר שכר לעולם הבא יקבל אדם על מה שעשה נגד טבעו, כפי שכתב הרמב"ם בשמונה פרקים שיש שני סוגי טבעים של אנשים, יש כאלה האוהבים מטבעם לחשוב ללמוד ולהתעסק בכל מיני ענינים, ולהבדיל אא"ה גם אצל עכו"ם שייך דבר זה. ויש כאלה שטבעם הוא לפעול ולעשות. השלימות של אדם היא כאשר עושה הוא את שניהם, כי כאשר פועל לפי טבעו עדיין לא ברור שיש לו חיי עולם הבא. ועל כן שאל ריב"ק את רחב"ת כלום מעשה בא לידך, שיצא לך לעשות מעשה קטן נגד הטבע, וכאשר א"ל מעות נתחלפו לי ונגד טבעו של הקמצנות שהוא טבע שונה, ושילם זאת מכספו על זה א"ל מחלקך יהא חלקי.

רוצה אני לעמוד על נקודה אחת מהיקפו של הגדול בענקים ר' שמואל, לא בכל חלקי העבודה שעוד רבות ידובר בזה, אלא בנקודה על אופן ודרך הלימוד, הנה בלימוד תורתנו הק' ישנם שני סוגי כשרונות, יש כשרון של בקיאות של אדם שיודע היקף גדול ורחב של תורתנו הקדושה, ומאידך יש כשרון של עיון לישב על כל תג ותג לעומקה של סוגיא. בדרך כלל מי שנתברך בכשרון של היקף אין בסבלנותו לשבת ולדייק בכל אות ואות של דברי הגמרא ופירוש רש"י כמה שעות בעומק. והאנשים שנתברכו בכשרון העיון חסר להם את ההיקף בכל התורה כולה. והנה ראינו אצל ר' שמואל השילוב המדהים בשני ההפכים, מחד גיסא שליטה מוחלטת בכל התחומים אבל לא סתם שליטה אלא בכל סוגיא לשלוק איזשהו רש"י ממקום אחר ולשפוך אור על כל הסוגיא, בסוגיית מרובה זכורני הביא הוא רבינו פרץ בדף יא שבשורה אחת נתחלפה ביאור הסוגיא כולה.

הבח לשלוט בהכל עם כאלה ידיעות נרחבות ברחבות דעת, ומאידך לשבת וללמוד במשך כמה שעות לעומק של רש"י אחד, בפשט בביאור הגר"א אחד, זה דבר שאינו בנמצא, כאלו עמל ויגיעה וחיות. עבודה זו כנגד הטבע היא בודאי בגדר "מחלקך יהיה חלקי", בודאי מוזמן הוא לחיי העולם הבא.

והאמת שלא צריך להסביר מדוע חלקו לחיי עולם הבא, כאשר ר' שמואל הרי היה נשמה בלי גוף. לפני ל"ה שנים כבר אמרו הרופאים שאין סיכוי שיחיה הרבה זמן, והוא חי עם חיות בעריבות ולימוד התורה ביגיעת התורה באהבת התורה בעמילות התורה, זה הרי דבר שלא נתפס בשכל האנושי, והרי זה בדאי מוזמן מיד לחיי עולם הבא.

● "הנהגה שאינה נתפסת בשכל האנושי" ●

יש הרבה דברים לדבר אך מוכרחני לציין את הכרת הטוב המיוחדת שיש לי על תקופה קשה שעברתי, ור' שמואל עם הדעה האמתית איך מתיחסים לכל נסיון וקשיים בגשמיות, כיצד מקבלים ייסורים בהשקפה הנכונה, בבהירות הדעת על המעשה אשר יעשון מה כן מה לא, להתחזק ולהמשיך הלאה, במשך חצי שנה כל יום הגיעו טלפונים שכל מטרתם היתה להמשיך לשבת באוהלה של תורה, בשמחה עצומה. הבהירות כיצד צריך לעבוד את הקב"ה, דברים שלא נתפס להסביר אותם כלל. סדר

העבודה שלו היה שכשהיו לו ייסורים גדולים היה מוציא פתק גדול שהיה לו עם שמות לתפילה של כל אלה שיש להם ייסורים או שידוכים, שאז היא עת רצון שאפשר לבקש ולהתפלל. דברים שאינם נתפסים בשכל אנושי.

מפני הרעה נאסף הצדיק. הוא עולה למעלה לכסא הכבוד. אנחנו הפסדנו, ועל דא קא בכינא. ר' שמואל אתה עולה כעת לכסא הכבוד, מיד לישיבה של מעלה, תזכור את האנשים שנשארו כאן. תהיה מליץ יושר על הרבנית החשובה והדגולה אשר חלק כחלק חלקה הגדול ביגיעה ובעבודה, אשת חבר שמסירותה כל השנים היתה אות ומופת ספר מוסר מהלך כיצד צריכה אשה להיות עזר כנגדו, במסירות והארת פנים ללא גבול וקץ. תעורר רחמים שתצליח להתנחם, להתחזק ולהמשיך את הממלכה הגדולה, את הבית הגדול שבניתם יחד בית של מסירות נפש לתורה, שתוכל לנהל הלאה את המלוכה, הילדים הנכדים שהיית קשור אליהם בעבותות אהבה והיה לך אף קשר בלימוד התורה עם כל אחד מהם, והנינה שעוד זכית לראות לפני פטירתך, יחד עם כל התלמידים והידידים הרבים.

מרגיש אני בזאת חוב להזכיר את מעלת כבוד ידידינו הדגול הרב אברהם אהרן יוסקוביץ שליט"א אשר היה כל כך מסור אליך בלב ונפש בכל עת מצוא תמיד דאג וחרד לשלומך וסייע בכל מה שרק היה שייך. **יהי"ר** שיקויים בנו מהרה הפסוק "ובלע המות לנצח ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים", אמן.

"תמיד ידענו בבית שהכל סבב סביב נושא אחד ולא משנה באיזה מצב איפה אווזים מה לומדים"

בתמונה בלימוד עיוני בעומק הסוגיא עם להבל"ח הגאון ר' חיים יצחק זיבלד שליט"א בישיבת כוכב מיעקב - טשיבין

הרב הגאון ר' נחום שניאורסון שליט"א

נשיא ישיבת "כוכב מיעקב" טשעבין

● "אנשי אמנה אבדו" ●

"נפלה עטרת ראשנו אוי נא לנו כי חטאנו, על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו" נפרדים אנו כעת ביגון ואנחה מאת ידידי היקר איש אשר רוח בו הרה"ג ר' שמואל אלעזר זכר צדיק לברכה.

"אנשי אמנה אבדו באים בכח מעשיהם", מלויים אנו כעת "איש אמנה" יהודי שהיה כולו איש אמנה אדם נאמן שבנאמנותו שבר את כל מה שמוסכם ומקובל כיום, היה הוא איש אמנה, שבר המושג שהיום אי אפשר, לא שייך, להגיע לישיבה בכל זמן ובכל מצב היה עומד על משמרתו נאמנה.

איש אמנה, ר' שמואל זצ"ל היה גם איש אמנה באמונתו הבהירה עם כל הכוחות באמונה ברורה עם קלארקיט, בשביל מה אנחנו בעולם, מה מטרתנו וחובתינו, למי עומדים כאן מה מעשינו בעולם, "שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו" ישרות זו הביאה אותו ליגיעת התורה בכל כוחו שכן עליו למלא את תפקידו בהאי עלמא בצורה נאמנה.

אנשי אמנה זהו מושג של ישרות ונאמנות בחיי היום יום בין אדם לחבירו, הקצוה"ח מבאר בהקדמה לשב שמעתתא על השאלה שנשאלת כעת לר' שמואל בבית דין של מעלה, "נשאת ונתת באמונה" ומבאר בזה"ל "והיינו על פי מה דאי' בירו' עה"פ והיה אמונת עתיך חוסן ישועת וגו' (ישעי לג ו') אמונת זה סדר זרעים. וכתבו התוס' בשם הירושלמי שמאמין בחי עולמים וזורע. והיינו שאינו כעוסקים במו"מ ואומרים כחי ועוצם ידי כו', כי אם זורע משליך זרעותיו ישדד אדמתו ויכסם שם יאבדו יפסדו וירקבו, עד ירחם ד' עליו יוריד טללים ישיב הרוח ברנה יקצור וישא אלומותיו, ומש"ה זרעים נקרא אמונה, וכמו כן ראוי להיות

כל מו"מ באמונה, היינו שיאמין שמה שהוא קונה או מוכר לוח או מלוח, הוא כמשליך זרעותיו בתוך הארץ וע"י חסד הבורא יושלם חפצו. וזה פי' נשאת ונתת באמונה" עכ"ד.

איש אמנה בקבלת היסורים גם בעבודה זו ניכרה נאמנות וישרותו כאשר כופף את ראשו וקיבל את הדין באהבה, אצל ר' שמואל ראינו את המושג שייסורים תכליתם לרומם את הנפש, הוא קיים את הפסוק "הן יקטלני לו אייחל" (איוב יג, טו) בכל רגע עמד הפסוק לנגד עיניו למלאות את תפקיד היסורים נאמנה.

איש אמנה בעמל התורה ר' שמואל ניחון בכשרונות מיוחדים ואת כולם הכניס ביגיעת התורה באופן מבהיל על הרעיון, את כל חושיו וכוחותיו השקיע כיצד ניתן לעמול בתורה עוד ועוד, קיים הוא מאחז"ל (שבת פח:): "למיימינים בה סמא דחיי" וכפירש"י שם "למיימינין בה, עסוקים בכל כחם, וטרודים לדעת סודה" ובכח תורתו ויגיעתו נמשכו אליו לבות הבחורים באהבה יתירה עד שנהפך להיות מרכז החיים של יושבי ביהמ"ד רבנן ותלמידהו.

מבקשים אנו בזאת מחילה בשם כל תלמידי הישיבה אין ספק כי רצינו לנהוג כבוד, אבל לא הגענו לאפס קצהו של מה שרק שייך, הוא בודאי מוחל שכן היתה דרכו תמיד לקבל הכל בסבר פנים יפות.

ובם"ד חזק ונתחזק נמשיך הלאה כל תלמידי הישיבה ללכת בדרכו להבין שכאשר אדם רוצה באמת יכול הוא להגיע לזה, כפי שהראה כאן דמות חיה בבית המדרש ויהיו הדברים נייחא לעילוי נשמתו, לך בשלום ותנוח בשלום ותעמוד לגורלך לקץ הימין אמן.

במעמד יובל השבעים לישיבת כוכב מיעקב טשעבין מוצ"ש פרשת בא תשע"ט

בנו הרב הגאון ר' מתתיהו זאב שליט"א

● "גיבור ואיש מלחמה בדת תורה תמימה" ●

מאמע!!! טאטע !!! אבי אבי !!!

"גיבור ואיש מלחמה בדת תורה תמימה" גיבור בכזה גבורה היית לא במובן הגשמי אלא במובן הרוחני, גיבור בגבורתה של תורה בגבורתה של עבודה כל חייו חי בגבורה עילאית גיבור שגבר על כל עניני הגוף שלא תפסו אצלו מקום.

אבא הצלחת באמת לשכנע אותנו שחיך מאושרים עלי אדמות, אדם שחי בכלל בעולם אחר, עולם של חיות בתורה, חיות בעבודה, דביקות בבורא עולם תמיד ידענו בבית שהכל סבב סביב נושא אחד - ולא משנה באיזה מצב - איפה אוחזים? מה לומדים? היום עוד ישב ולמד עם תלמיד בעומק הסוגיות, בשמחת התורה ויגיעת התורה, בכזו חיות לכל דבר שבקדושה, קדושת שבת כל שבת היה מתאמץ בכזו גבהות הנפש.

הכל קיבלת בכזו הכנעה בביטול גמור לרבונו של עולם, **רצה באשר ירצה יוצריך**, בטל רצונך מפני רצונו, אף פעם לא שמענו תרעומת חלילה, הכל היה במחשבה מה רצונו יתברך ואת זה לבצע באופן הנעלה ביותר.

לעצמך לא היית צריך כלום רק חשב להתחזק ולחזק את האחרים, כל הזמן חזק חזק ונתחזק, זה היה הדבר האחרון ששמעתי ממך היום.

כל חיך בהעכערקייט היתה לך דאגה אחת ויחידה "למען אשר יצוה את בניו ואת בני ביתו" לחנך את הילדים לתורה, לקדושה וטהרה, טאטי אתה עולה למעלה בודאי תעמוד בכסא הכבוד תבקש על הילדים, הנכדים, שכולם ילכו בדרכיך כפי שראית, ודאי תמליץ יושר על אמנו היקרה שבכל השנים ובכל המצבים עמדה לימינך בכזו גבורה מסרה את נפשיך בשבילך בכזו מסירות מיוחדת.

מאמי אתה עולה לעולם האמת תמיד היה אצליך התשובה הכל בסדר ברוך ה' עוד היום בבוקר אמרת לי הכל בסדר ברוך ה' אבל אני לא יכול ללכת לישיבה מן השמים לא רוצים עדיין שאלך לישיבה וכעת הגעת לישיבה של מעלה ודאי תמליץ יושר על כל ידידיך הרבים הן מהישיבה הקדושה כאן, אשר היית כל כך קשור אליהם בכל נימי נפשיך, וכל המשפחה היקרה שתמיד דאגת למענם רק השבוע דאגת לאחד מבני המשפחה ואמרת שלשני יש כל כך הרבה קשיים הוא קשה לו וכו', תמיד נשאת אותנו על ליבך, ודאי תהיה מליץ יושר על כל הידידים שיהיה לכולם כח להתמודד עם כזו מכה קשה שאכן יהיה כלשונך תמיד חזק חזק ונתחזק.

בשם כל בני המשפחה הנני בזאת להודות לידידנו הדגול הרב אברהם אהרן יוסקוביץ שליט"א שבכל זמן ועת תמיד עמד לימינך בכך מה שנצרך, אין ספק כי זכויות גדולות אלו יעמדו לימינו לאורך ימים, ויהי"ר שיבולע המות לנצח ומחה ה'א דמעה מעל כל פנים אמן.

בתמונה נראית אפיזודה שכיחה, מוצאי שבת קודש מיד אחר הבדלה, הרגל כואבת מניחים אותה על כסא, גמרא ביד והכל מסביב כמו נשכח ונעלם

כבוד קדושת מרן אדמו"ר מדרושניסקיא שליט"א

● "תלמיד חכם שמת מי יתן לנו תמורתו" ●

במדרש (בר"ר פרשה צא פסקא ט:) "כד דמיך רבי סימון בר זבידא עאל רבי אלעא ופתח עלוהי והחכמה מאין תמצא וגו', ונעלמה מעיני כל חי וגו', תהום אמר לא וגו', (איוב כח כא) ארבעה דברים הן הן תשמישו של עולם וכולן אם אבדו יש להם חליפין... ת"ח שמת אין אנו מוצאים תמורתו, אמר רבי לוי שבטים מציאה מצאו כתיב ויצא לבם (בראשית מב כח) ואנו שאבדנו את ר' סימון על אחת כמה וכמה.

ומבאר מרנא החת"ס (דרשות חת"ס - שצב, ד.) השייכות בין הני שני מימרות, דהנה עיקר ההספד הוא לעורר ליבות בני אדם לקונן על פטירת הצדיק, וכי נח נפשיה דרבינא פתח ההוא ספדנא ואמר תמרים הניעו ראש על ראש צדיק כתמר (מו"ק כה.), ושם היה ההספד לעורר את לב האנשים שהסתופפו בצילו, שהרי רבינא למדם תורה ואמונה החדיר בהם יראת ה' ועשה להם גדרים וסיגים, ולכן נקראים הם פירותיו שכן תמר הוא עץ שעושה פירות אלא שאין גזעו מחליף, ושם באתריה דרבינא ודאי אין צריך להספיד שהרי נמצאו שם תלמידיו ומוקיריו ובודאי ידעו והרגישו את גודל האבידה לבוא לקונן, ובודאי אין צריך לבוא ספדן ממקום אחר לקונן.

אך כשמת רבי סימון ובא רבי אלעא להספידו, ולכאורה מדוע הוצרך לילך למקום של רבי עלעא, והרי ודאי שתלמידיו היו מתאבלים עליו, אלא ודאי ידעו הם כי תלמיד חכם שמת אין לו תמורה, ועל זה הביא המדרש אמר רבי לוי שבטים מציאה מצאו, דכתיב ויצא לבם, דהנה אמרו חז"ל (תענית ט.) ר' יוחנן אשכחיה לינוקא דר"ל דיתיב ואמר "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו" (משלי יט ג) יתיב ר' יוחנן וקא מתמה מי איכא מידי דכתיבי בכתובי ולא רמיזי באוריתא, א"ל אטו הא מי לא

רמיזי, והכתיב ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו ויאמרו מה זאת עשה אלוקים לנו, ולא פשפשו לתלות במעשיהם, אך באמת תירוצו במקומו עומד, ויחרדו ליבם שמכח החרדה יצא לבם ונהיה לבם אטום בצרה, ולא היה להם לב להבין ולהשכיל, ולכן אמרו מה זאת עשה ה' לנו. וזהו שהביא ראייה מהשבטים אשר מגודל הצרה נאטם ליבם ולא יכלו לפשפש במעשיהם, כמו"כ בהסתלקותו של רבי סימון אף על פי שהיו לו תלמידים רבים נאטם ליבם מגודל הצרה, ולכך הוצרך רבי אלעא לילך להספיד במקומו של רבי סימון, שכן חשש שבשל אטימת הלב לא יספידוהו כראוי.

ועל זה אמר קרא "הצדיק אבד ואין איש שם על לב" (ישעיהו נז א) מתי נקרא הצדיק שאבד רק כאשר אין איש שם על לב, אך כאשר מתבוננים במעשיו הטובים, הרי בזה יהיה המשך למעשיו הטובים. אנו שאבדנו את רבי שמואל על אחת כמה וכמה, מה נורא המקום הזה אשר במקום זה העמיד תלמידים הרבה, והוא תלמיד חכם אמיתי שאין לו תמורה, ובודאי גם בהפרד הגוף מעולם הזה הרי הוא עולה ומתעלה.

אמנם כמו שמפרש החת"ס, מכח החרדה הגדולה עד למאוד נהיה אטימת הלב וקשה לבטא הדברים בפה, הנה זכות גדולה היתה מנת חלקינו מה שזכינו שהיה ממתפללי בית מדרשינו בשנים האחרונות, והיה הוא דמות וסמל של עבודת ה' שהקרין על כל סביביו, הן בתורה הן בעבודת ה', והוא היה דוגמא חיה של עמוד האש לפני המחנה, וכולם קבלו ממנו חיזוק בכל הענינים, ולא להספד קא אתינא כי אם לבקש מחילה שמא לא נהגנו בכבוד התורה כדקא יאות לו, ואין ספק כי גם אתה ודאי מוחל, וכן דרכך תמיד למחול על כבודך, ודאי תעלה בפני כסא הכבוד להמליץ יושר לרבנית הדגולה אשת חבר תליט"א ולכל בני המשפחה אשר עמדו לימינך בכל עת, ויהי"ר שיבולע המות לנצח ומחה ה"א דמעיה מעל כל פנים אמן.

כבוד קדושת מרן אדמו"ר מסלאנים שליט"א

● "יסורים של אהבה שאין בהם ביטול תורה ותפילה" ●

בפרשתן "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" כתב רש"י ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, אמר הקב"ה לא די לצדיקים מה שמתוקן להם לחיי עולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה.

והנה בפרשת תולדות עה"פ "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" כתב באוה"ח הק' עוד נתכוון לומר על זה הדרך אלה תולדות פירוש מאורעות אשר עברוהו ליצחק כמפורשים בסדר הפרשה וכאומרם ז"ל שכולם שלמים בלא שום מאורע של צער וברוב טוב עושר וכבוד וכמבואר בפ' רמב"ן ז"ל (כ"ה ל"ד) מה שלא היה כן לאברהם שכמה עברוהו מהצרות, ונתן הכתוב טעם לצד כי אברהם הוליד את יצחק ולצד שאביו צדיק היה וזיכה לו העושר והכבוד וכו' מה שאין כן אברהם שלא היה לו אב שיזכה לו.

וצ"ב שהרי יעקב אבינו היה אף הוא בנו של יצחק, ואף אבי אביו היה צדיק, ומ"מ היו כל חייו יסורים, כמו שמצינו אצל עשו ולבן ודינה ויוסף וכו', שכל ימיו היו יסורים, וכדברי רש"י הנ"ל שלא די לצדיקים וכו' אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה.

והביאור בזה הוא שישנם ב' סוגי יסורים בזה העולם, יש יסורים שמקורם במקטרגים שהם מביאים צרות ויסורים, ובזה כאשר יש לאדם אב צדיק, הרי הוא מגן עליו שלא יוכלו המקטרגים לקטרג ולהזיק. אולם יש עוד סוג של יסורים, והיינו שהקב"ה נותן לצדיקים יסורים על מנת שהייסורים יגביהו וירוממו אותם. ועל צדיקים כאלו נאמר שאינם יכולים לישב בשלוה בעולם הזה. ועל שכמותם אמרו חז"ל (ברכות ה.) אלו הם יסורים של אהבה שאין בהם ביטול תורה ותפילה, והכוונה לצדיקים אלו שהייסורים מעלים אותם למדרגה גבוהה, ואף שבפועל אין עולה בידם ללמוד ולהתפלל בכמות

כפי שרצו באמת, אבל הייסורים מזככים ומעלים ומקרבים אותם אל בוראם, ונמצא שיסורים אלו הם סולם שעולה על ידו בעבודת השי"ת, ועל יסורים אלו אמרו חז"ל שהם יסורים של אהבה שאין בהם ביטול תורה ותפילה.

על ר' שמואל דגן ניתן לומר שזו היתה עבודת ה' שלו, כל ימיו היו לו ייסורים, אבל ייסורים אלו רק העלו אותו וקירבו אותו אל הקב"ה.

זכורני כי בפעם הראשונה שהגיע אלי, דיבר על מחלת הסכרת שלו, ורציתי לחזקו ולעודדו, אך הוא אמר "איני צריך חיזוק, אני מודה לקב"ה על המחלה, שכן למדתי ממנה להתפלל, לפני זה לא ידעתי מה פירושה של תפילה לפני בורא כל העולמים, ואילו המחלה לימדה אותי להתפלל, וממילא כדאי לי כל הייסורים שעל ידיהם אוכל להתקרב אל בורא עולם".

הייסורים רק רוממו אותו, כל מה שהיו לו יותר ייסורים התעלה יותר ויותר. ייסורים אלו הם ייסורים של אהבה, שאין בהם ביטול תורה ותפילה, אדרבה, הם הרימו את התורה ואת התפילה שלו לדרגה גבוהה יותר, הוא למד תורה מתוך ייסורים ומתוך הדחק, וזו היתה אצלו עבודת ה'. כולנו צריכים להתבייש כאשר מתבוננים בו, איך רומם את חייו, איך חי בכל המצבים הקשים, תמיד בכל המצבים התחזק באמונה שזהו רצון ה' וקיבל עליו הכל באהבה.

ודבר זה צריכים אנו ללמוד ממנו. אצל אנשים כערכנו נהוג שכל דבר קטן שאינו הולך כשורה, אפילו רק כאב אצבע וכדומה, מיד מאבדים את יישוב הדעת. ואילו ר' שמואל היה מיוסר ביסורים נוראים כאלה, ואדרבה התרומם מהם. חיותו בעולם היתה מתורה, שבת, תפילה. לא התפעל מאף אחד בעולם כשראה והשיג את הדרך האמיתית בעבודת ה'.

יעזור השי"ת שיהיה מליץ יושר עבור כל ידידיו שהיו אתו באהבה גדולה משך כל השנים, התלמידים שלמדו אצלו, ושיהיה מליץ יושר על בניו, בנותיו ואלמנתו תחי', ונזכה במהרה לראות בקץ הימין בתחיית המתים בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

אסיפת חיזוק לבני המשפחה ביום השלושים להסתלקותו

הרב הגאון ר' אליעזר ניהוז שליט"א

מו"ץ העדה"ח ומרבני קהל בית יוסף צבי דושינסקיא.

● "נתן עיניו וליבו להיות מיצר עליהם" ●

ברשות הגאון הגדול ראש הישיבה הגדולה "כוכב מיעקב" טשעבין ברשות הרבנים הגאונים שליט"א, וברשות בני המשפחה רבנן ותלמידיהון מוקירי זכרו של מעלת כבוד ידידי הגאון החסיד ר' שמואל אלעזר ב"ר יוסף צבי שטיגל זכרונו לברכה.

יראתי בפצותי יודע אני שאיני הגון ואיני כדאי למצוא את המילים הנכונות לנשמה כה גבוהה אך היות וביקשו ממני בני המשפחה לדבר כמה מילים לא יכלתי לסרב.

נפסק בשו"ע (יו"ד, שצ"ד) "אין מתקשין על המת יותר מדאי וכל המתקשה עליו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה רחמנא ליצלן אלא שלשה ימים לבכי שבעה להספד שלשים לתספורת ולגיהוץ" ויותר זמן מזה אין ראוי להתאבל, ובסעיף ב' כתב המחבר "במה דברים אמורים בשאר העם, אבל תלמידי חכמים הכל לפי חכמתם ואין בוכים עליהם יותר מל' יום ואין מספידין עליהם יותר מי"ב חודש וכן חכם שבא שמועתו לאחר י"ב חודש אין מספידין אותו "וביארנו בזה המפרשים החילוק בין מת בעלמא לתלמיד חכם שתלמיד חכם האמיתי אין די במספר ימים כי עדיין אין הציבור מבין את גודל האבידה ורק כחלוף יותר ויותר זמן, אזי מתחיל הציבור לירד לעומקם של דברים, ומתחילים לחוש את גודל ועומק הכאב, ולכן לא ניתן להגבילם לשבעה ושלושים, וכפי שמצינו בחז"ל שאצל תלמידי חכמים נהגו באבל יותר מימים אלו המצוינים בשולחן ערוך.

מרנלא בפומיה של הרה"ח ר' אלי' רוט ז"ל איש אמונו של הרה"ק ר' שלמה מזועהיל זיעועכי"א בשם הרה"ק ר' פנחס מקוריץ שצדיקים בעלמא דקשוט מחכים שישוחחו בעולם הזה ממעשיהם הטובים כמו שיכור הצמא ליי"ש, ושמעתי ביאור בענין שכאשר שיכור מחפש יי"ש ואינו מוצא הרי הוא שמח על כל טיפה כמוצא שלל רב, וכן נפשות הצדיקים בעלמא דקשוט הרי כתיב "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" (זכריה ג' ז') שבזה העולם הרי אדם בבחינת הולך, בכל מעשה טוב שעושה הרי הוא עולה ממדריגה למדריגה אבל בעולם האמת כבר אי אפשר להתעלות יותר ולכן אדם נקרא עומד, אבל באם בהאי עלמא ישנם אנשים הלומדים ממעשיו ומנסים ללכת בדרכו ללמוד מאורחות חייו כיצד לעלות ולהתעלות הרי גם שם הוא בבחינת הולך, ועל כן מחכה הנשמה שידברו ממנה כאשר התכלית המקווה מזה הוא הלימוד בשבילנו כיצד להביט אל אורחותיו וללמוד ממנו תוצאות חיים, זהו התכלית של התאספות זו שיהיה הדברים לחיזוק בשבילנו וממילא יהיו נייחא לעילוי נשמתו.

האמת שקשה מאוד לדבר על הגר"ש זצ"ל, בכלל קשה לדבר על ידיד כה קרוב בלשון עבר, הרי הוא היה כאן רוח החיים תמיד ראו עליו "כי הם חיינו" הרגישו בחוש "ונשמח בדברי תלמוד תורתך ובמצוותיך לעולם ועד" ועתה בעוונתנו אבדנו, ובפרט אצל הגר"ש שכל ימיו היה סגור ולא דיבר כלל אף עם הקרובים אליו ביותר אודות צדקתו וגדלותו, כאשר כל ימי חייו היו באורח חיים למעלה למשכיל, באופן של "כבוד אלוקים הסתר דבר" (משלי כ"ה ב')

אך ננסה לקחת כמה נקודות על מנת שנוכל להפיק מזה תועלת למעשה לחיי היום יום.

● א: "התקן עצמיך בפרוודור" ●

דבר ראשון שזעזע את כולנו בפטירתו הפתאמית היה מה שאמר שלמה בחכמתו (קהלת פרק ט' יב) "כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האוחזות בפח, כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם" אצל הגר"ש ראינו דבר זה במוחשיות הן בחייו כאשר כל עולם הזה היה אצלו לא יותר מאשר בחינת פרוודור,

בחוש ראינו בסביבתו כי עולם הזה הוא מקום המיועד לסיבוב קצר בלבד, הרי כל רואיו הרגישו בסביבתו העכרקיט, יש דברים שלא ניתן להסביר אותם, אלא זה מציאות כמאה"כ "והריחו ביראת ה'" (ישעיהו י"א ג') כל תפילה כל הכנה לתפילה הכנה למצוה, כאן בביהכנ"ס זכינו לראות איך מתפללים תפילת שמו"ע של יום רגיל בשנה, עם כזו דביקות בעוז ותעצומות, יושב לו במקומו עם סידור ניתן היה לחוש באויר את מאמר חובת הלבבות "כוונתנו בתפילה אינה כי אם כלות הנפש אל האלוקים וכניעתה לפניו"

דכירנא לפני שנתיים היה זה בער"ח סיון אמרנו כאן בביהמ"ד תפילת יום כפור קטן, זכיתי אז לעמוד לידו ולראות את האש הגדולה, ההתבוננות, היגיעה העצומה בכל מילה, בכזו גדלות ורוממות הנפש, ממש כמו שכתב בשו"ע "קרוב למעלת התפשטות הגשמיות", אחר מכן התפלל תפילת מעריב, ובסיום התפילה ניגשתי אליו מיד התחיל לשוחח עמי, מתכוננים כבר לחתונה הגדולה, איך נקבל את התורה באיזה אנפין ניזיל קמי מלכא הרי הקב"ה הוא נותן התורה בלשון הווה ובכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ואיך נתכונן לקבלת התורה של שנת תשע"ח ומיד המשיך עם ווארט של השפת אמת וכו', וכך היה כולו והסנה בוער באש כפשוטו ממש.

ואף בעניני גשמיות כאשר הגיע למסקנה כי עול נישואי ילדיו מקשה עליו את עיונו העמוק בתורה עמד ומכר את דירתו על מנת שיוכל הלאה להמשיך לשקוד על מבועי התורה איילת אהבים ויעלת חן, כלשון הפסוק דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת, הפירוש הפשוט הוא שאכן בכל דור בסוף הולכים לעלמא דקשוט, אך שמעתי פעם ביאור נפלא דור הולך הדור בעצם הולך אך דור בא כאשר אדם יודע היטב מה היא תכלית ביאתו והכל זה דור בא שהוא בא לקראת עולם האמת אזי הארץ לעולם עומדת תמיד יישאר אצלו הזכויות שקנה כאן בפרוזדור, ועל זה אחז"ל איזהו חכם הרואה את הנולד, חכם יודע מהי התכלית ומה מאיר כאן אדם עלי אדמות ועל כן משקיע הוא את כל כולו בעבודת השי"ת.

נקודה זו הביאה גם את בהירותו בעבודת השי"ת, אצל ר' שמואל ראינו בחוש את לשון מסילת הישרים "יסוד החסידות ושורש העבודה היא שידע האדם מה חובתו בעולמו", אצל הגר"ש היה ברור בשביל מה

נשלח לכאן כפי שזכיתי לשמוע ממנו ווארט סלוניםמאי כי יהודי צריך להגיד לכל תאוותיו ועסקיו "ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי אם האלוקים", ראינו בחוש יהודי שמנצל כל דקה פנויה ישב כאן בהיכל התורה שעות על גבי שעות יומם ולילה לא ישבותו בחורים ואברכים בעלי תורה התביישו לראות כיצד יושב יהודי למרות כל חבילי דמעיקין דעדו עליה, יושב ועוסק בתורה בשמחה והשלוות הנפש.

וכאשר היה זה לימוד הנוגע להלכה למעשה היה הוא כמעין המתגבר לא נח ולא שקט עד אשר הגיע אל מסקנת גדולי האחרונים מתוך עיון עצום בעומק הסוגיות, ושוב ישב ושינן עוד תשובה עוד חידוש ואז מחשבן את הסוגיא שוב, מה יצא לנו מזה ומה החידוש במגן אברהם הזה וכך כאשר ספרים נערמים זה על גבי זה, ומסביב אנשים נכנסים ויוצאים אך הוא בבחינת נער לא ימיש מתוך האוהל יושב ולומד בשקיקה עד שהגיע לנקודה האחרונה בבירות האמתית.

● ב: "נתן עינו וליבו להיות מיצר עליהם" ●

נקודה נוספת שניתן ללמוד זה הענין של "נתן עינו וליבו להיות מיצר עליהם" כלשון רש"י על משה רעיא מהימנא היה זה דבר מפליא לראות כיצד הוא נושא על גבו כל מיני אנשים אשר היו צריכים את הגוט ווארט או את השמייכל, היה מתייחס לכל אחד בסבר פנים יפות כאשר באו אליו לשפוך את מר ליבם, פעם אמר לי תחת אחד השיחים כי אין לו כל כך זמן במשך כל השבוע להתפלל על כולם אך בליל שישי אחר הטבת הנרות (שזה לבד היה אצלו עבודה גדולה כפי שקיבל מרבו הגר"ח ברים זצ"ל ואכהמל"ב) היה מתיישב עם הפנקס ועובר אחר השמות, וביודעי ובמכירי קאמינא כי היו הרבה שנושעו על ידי תפילות זכות אלו, היו אנשים שהזכירו אצלו שמות שכלל לא היה לו מושג מי זה אך הוא לקח על עצמו להתפלל עליהם, והענין של "מיט לעבן מיט יענעם" היה אצלו בשעת צרה כבשעת שמחה ממש, כאשר נודע לו על שמחה אצל אחד ממכריו היה מתקשר ומאחל מגיע לשמחות ורוקד גם בתקופה האחרונה עד כלות הכוחות ממש, סיפור מבהיל שמעתי מבנו כאשר היה הוא בבית החולים לפני הניתוח להסרת הרגל השניה, ומותר הענין להרחיב כיצד מרגיש אדם בשעה קשה זו, ואחרי כמה ניגוני התחזקות

ביקש הגר"ש להתקשר אל יהודי אשר מחכה לישועה מסוימת ולבקש ממנו את השמות לתפילה כי כעת הוא מרגיש שעת הכושר להתפלל עליו ואינו זוכר את השם השני של האמא...

לא פעם הייתי עד לכך שבקשו ממנו לחזק אברך פלוני או אלמוני שעבר קושי או טרגדיה מסוימת וככה אחר התפילה שאלני בעדינות מי זה ... ואז היה ניגש אליו משוחח עמו כידידו מנוער, משתף הוא את איש שיחו במחלתו על רגליו ועל כל הנסיונות, נותן לאברך את הכח להמשיך בעוז ותעצומות תוך שהוא מרעיף עליו טללי תחיה לרוב והאמת היא כי ענין זה נגזר מן הנקודה הקודמת שכן ככל שאדם ממעט אצלו את חשיבות עניני עולם הזה יותר פנוי הוא להרגיש את השני ולחשוב ולחיות עם הזולת.

כאשר ישב כאן בהיכל התורה ניגשו אליו ילדים לשאול שאלות על תלמודם והם קבלו ממנו תשובות עניניות ומובנות כאשר היה יורד לרמתם ומסביר להם בטוב טעם ודעת, וכן בחורים שהגיעו לגיל מצוות היה לומד איתם שעה ואף יותר מכך ספר חסידות כהכנה ליומם הגדול, או בחורים שהגיעו לשאול על אופן וסדר הלימוד היה מקבלם בסבר פנים יפות כאשר כולם התקבלו במאור פנים, ממש השוה ומשוה קטן כגדול.

כאשר היה שומע ווארט או רעיון ממאן דהוא היה יכול להעמיד פנים כאילו שמע זאת כעת פעם ראשונה בחייו וכמה הודה ושיבח לזה שאמר את הרעיון, כאשר למפרע נתברר כי זה הפעם העשירית ששומע הוא את הענין או שהוא עצמו היה זה שחידש את הרעיון.

● ג: "טעמו וראו כי טוב ה'" ●

נקודה נוספת שניתן לראות את החסר הגדול שנוצר בפטירתו של הגר"ש היא הרוגע והשלווה שהיו מנת חלקו בכל זמן ועידן כפשוטו ממש. ראו אצלו בחוש "טעמו וראו כי טוב ה' אשרי הגבר יחסה בו" ניתן לומר כי הכל נבע אצלו ממידת הכרת הטוב היתה מושרשת בו כפי שמצינו במדרש תנחומא בגלל "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף" לכך אמר "לא ידעתי את ה'" והביאור בזה הוא כי שורש ענין האמונה טמון בהכרת האדם את הטבת בוראו יתברך בכל העיניים, ומי שאינו מכיר בטובה כלל ואף מבשר ודם לא יוכל להכיר אף בטובתו של

מקום, בכל עת מצוא היית שומע ממנו עד כמה טוב לו והוא ממש מלך ויש לו כסא ולוקחים אותו ותמיד היה בפיו סיפור של השגחה פרטית שראה עין בעין את ישועת ה' וחסדיו המגולים, כפי שאכן היה תמיד סיפורי מופת כיצד הצליח למרות כל הקשיים להגיע לכל מקום ותמיד להיות בשמחה ובטוב לבב.

אין ספק כי עוד ימים רבים ניתן לשבת ולדבר ולא נגע באפס קצהו של המעיין הנובע הזה, אך כפי שדברנו בפתיחה מטרתו של ערב זה הוא לקחת אל ליבנו כיצד נוכל ללמוד ממעשיו הגדולים אפס קצהו תראה וכולו לא תראה לילך בדרכיו לעלות ולהתעלות בעבודת הבורא כפי שהיה זאת תמיד משאת נפשו.

יעזור השם יתברך וזכות אבות תגן על בניו כדאי' בשם צדיקים זכות אבות הכונה מה שהאבות זככו את נפשם וליבם על מנת לעלות ולהתעלות תגן על נוות ביתו שתמיד שמעתי ממנו שלי ושלכם שלה כאשר כל ימיו עמדה לימינו במסירות עליאית ובהתבטלות מוחלטת אשת חבר אמיתי אשר כל כולה נתנה בכל המצבים והזמנים היתה היא עזר כנגדו פשוטו ממש ואין ספק כי ממרומים יליץ טוב בעדה ובעד משפחתו הרוממה, שיזכו ללכת הלאה בדרכיו, ולכל קהלא קדישא הדין אשר זכינו להתבשם לאורו, כאשר ראינו דמות מוחשית של עובד ה' באמת, יהא רעוא שימשיך להתפלל על כולנו לפני כסא הכבוד עדי נזכה במהרה לגאולה העתידה כאשר יקיצו וירננו שוכני עפר במהרה בימינו אמן.

מוצאי שבת התאחדות לבחורי ישיבת באר אברהם בראשות כ"ק אדמו"ר שליט"א באתרא קדישא מירון תשע"א

הגאון ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א

מראשי ישיבת שער השמים

● "ר' שמואל מחייב את כולם" ●

ברשות כל בני המשפחה הרוממה, מרנן ורבנן תלמידים ידידים אשר הצד השווה שבכולם שבאו כאן בערב זה ללמוד קצת מאורחות חייו של ידידי הגאון הגדול איש הפלא בכל המובנים ר' שמואל זכרונו לברכה, הלוואי ונצליח בס"ד להדבק בקצת ממעלותיו התרומיות אשר היו מנת חלקו הן בכוחו הגדול בלימוד התורה, הן בעבודת השם אשר זכיתי לשאוב קצת ממעיין הנובע של עמוד האש ההולך לפני המחנה, והן מכל אישיותו שבכל עת ובכל מצב הקרינה "ואני קרבת אלוקים לי טוב" בבחינת הוא היה אומר שכן היה זה כל עצמותי תאמרנה, ועתה בעווננו כאשר אנשי אמנה אבדו אכן שם כבר טוב לו כי באים בכח מעשיהם נסעו המה למנוחות אך עזבו אותנו לאנחות, אין ספק כי ר' שמואל שהיה תמיד מלא שמחה אינו מעוניין בכלל שנשב ונתאנח כאן על פטירתו, כל מטרת האנחה היא כמאמר חז"ל (כתובות סב.) "אנחה שוברת חצי גופו של אדם" שעל ידי האנחה נזכה לשבור את חצי הגוף דהיינו החצי של הנפש הבהמית על ידי שנלמד ממעשיו הנפלאים.

בגמ' יומא (לה): אמרו חז"ל ת"ר עני בא לדין אומרים לו כלום היית יותר עני מהלל הזקן שכידוע המעשה שם שהיה משתכר בטרעפיק חציו נתן לשומר בית המדרש ובחציו היה משתכר, עד שפעם אחת עלה לגג כידוע המעשה בשמיעה ואבטליון, ר' אליעזר בן חרסום מחייב את העשירים שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים, עד שפעם אחת מצאוהו עבדיו ועשו ממנו אנגריה כנודע כל הסוגיא עיי"ש.

● "באהבתה תשגה תמיד" ●

על ר' שמואל ניתן להמליץ כי ר' שמואל מחייב את כולם, האמת שאיני זוכר בזשנים האחרונות שהיתה כזאת בישראל דמות מופלאה, למרות כל ייסוריו הרבים, תמיד היה באור פני מלך חיים ראו עליו חיוך על הפנים עם שמחה ושלוות הנפש, פוגש אני תלמידים רבים שלמדו אצלו לפני שני עשורים ועדיין הוצק חן בשפתותם בתארים את הגישמאק המיוחד את האהבת התורה המיוחדת שהשריש היטב בבחורים ממש היה אצלו "באהבתה תשגה תמיד", סיפר לי בחור כי זוכר כשהשיבה עוד היתה ברחוב עזרא ור' שמואל נסחב את כל הדרך תמוך בשני קביים, ואיך שעלה במדריגות הרבות שהיו שם שאל אותו הבחור קושיא בדברי הראשונים בסוגיא הנלמדת בישיבה, מיד נכנס איתו ר' שמואל להיכל והתחיל את כל הסוגיא מתחילתה בכזה גישמאק בכזו מתיקות, כאשר הבחורים משתהים מסביב שראו אותו להתיישב עדיין עם הכובע והתיק, שכח בכלל את כל הטירחה והעמל שהיו מנת חלקו בדרך "מצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו" כפשוט ממש.

וכאשר היה שומע סברא או קושיא מבחור היה מתלהב מהקושיא העצומה והתחיל לשבח את הבחור על כך ששקוע בלימוד ואיזה רעיון גאוני וכו' למרות שכבר שמע דבר זה עשרות אם לא מאות פעמים, כמאמר דוד המלך "שש אנוכי על אמרתיך כמוצא שלל רב" כל קושיא כל תירוץ כל דקדוק הלכה או רעיון חסידי היה אצלו כמוצא שלל רב, היתה זו דמות שחינכה את הבחורים בעצם מציאותם, וכל זאת חוץ מהשמועס'ין הנפלאים, והשיחות הפרטיות הוועדים שהיה מוסר לבחורים שיעורי חומש רש"י הבנויים לתלפיות, מבהיל על הרעיון ההיקף של הידיעות שנזרקו בחלל החדר

בשיעור אחד, דבר זה עיצב את אהבת התורה בליבותם של הבחורים שזוכרים זאת גם כעבור שנים רבות, שומע אני מאברכים רבים שדבר זה עיצב את אישיותם לאורך ימים כמאמרו המפורסם של הגאון ר' מאיר שפירא על הפסוק שאותו חקק על קיר ישיבתו הנודעת חכמי לובלין "לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם" (תהילים לד.יב) ופירש שעיקר החינוך זה לשלב שאחר כך כאשר יהיה זה לכו בנים גם כן שמעו לי יראת ה', וזה מה שראו בחוש אצל ר' שמואל יראת ה' אלמדכם שעוד הדהדה בליבות הבחורים גם אחר תקופות ארוכות, שח לי אחד מטובי האברכים בקרתא קדישא הדין כי עד היום חקוק בעצמותיו המחזה הנורא כאשר ר' שמואל נכנס להיכל הישיבה נעמד ליד ארון הקודש וכל ההיכל היה ממש בבחינת "חיל ורעדה יאחזון" כאשר ראו את דמותו הקורנת בהיכל הישיבה כאשר נמצא ברכתי ביהמ"ד עיתון חרדי, אין לי כיצד לתאר זאת אומר לי האברך "וינועו אמות הסיפים" ראינו עליו כי זה אכן נורא כואב לו אישית כאשר הוא דיבר על כך שישבה זה "הביאני אל בית היין", בבית היין עסוקים רק ביצירת יין וכל דבר אחר מפריע ליין בשלבי בישולו, ואיך ייתכן כי נמצא כאן בישיבה כאלה שטויות, עד היום עדיין הדברים מהדהד באוזניו "תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי" היו אלו אותיות של זהב יצוקות באש ליבו הבוער של הגר"ש.

● "ולבן שינים מחלב" ●

נקודת אור נוספת שניתן ללמוד מר' שמואל זה כמאמר חז"ל על הפסוק "ולבן שינים מחלב" (בראשית מ"ט יב) טוב מלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב, שמעתי פעם בדרך הלצה שהנה פעם לא היה זה כמו היום שניתן להשיג הכל בקלות ובמהירות, ובשביל כוס חלב היה צריך בעל הבית לילך אחר הפרה להאכילה להשקותה ורק אחר כך להוציא ממנה קצת חלב, והנה עומדים לפנינו שני אנשים אחד שהיה ער כל הלילה על מנת לחלוב את הפרה להוציא חלב, ובצד השני אדם סך הכל האיר פניו לזולת, ועל זה אמרו חז"ל גדול המלבין שיניים ? וע"כ צריך לומר כי אכן יותר קשה לאדם להעלות לאדם השני חיוך על הפנים למלאותו בשמחת חיים מאשר להיות ער כל הלילה ולחלוב חלב.

בארה"ב היה דר הגאון הגדול ר' אביגדור מיללער זצ"ל מגדולי בעלי המוסר ומשגיח בישיבה דרבינו חים ברלין, דרכו היתה להאיר פנים לכל אדם ולקבלו בסבר פנים יפות, לימים שאלו אחד מתלמידיו לפשר הנהגה מיוחדת זו השיבו ר' אביגדור במתק לשונו, היה פעם יהודי שהגיע לבית דין של מעלה והנה רואה הוא כי מוציאים קרונות מלאים של ספרים ושעות לימוד היות אביי ורבא מערכות הראשונים והאחרונים, עומד לו האיש משתאה הייתכן? הרי אמרו לי כי כאן זה עולם האמת כאן לא מחלקים מתנות לחינם מתי למדתי כל כך הרבה? לתמיהתו ענו לו בבי"ד של מעלה דע לך כי ביום זה וזה עבר לידך אדם פלוני שלא היה לו כל כך חשק ללמוד רק בגלל הארת הפנים שלך קיבל הוא חשק להוסיף חילים בתורה ובעבודה ועל כן נקראת על שמך.

ניתן אכן לומר כי הגר"ש לוקח איתו לעלמא דקשוט מיליוני עגלות של תורה חסידות ויראת שמים הן שלו אישית אשר היה מתמיד בצורה נוראה, בערבי שבתות היה יושב ולומד אם זה בישיבה הגדולה כוכב מיעקב טשעבין או בכל מקום אחר באחזה באור הצפון בויזניץ בנחמיה יושב בהתמדה גדולה עד סמוך לכניסת השבת, ובכל עת מצוא תמיד היה יושב ולומד או מהלך ומהרהר מונח הוא בסוגיא עד כלות כוחותיו, מעבר לזה היה גם מאיר פנים לכל אדם כפשוטו למרות גינוני הקדושה הנפלאים שמעט מזעיר הצלחתי לשים לב, עם כל זה היה תמיד מאיר פנים לכל אדם נותן לכל אחד את ההרגשה סאיז גיואלדיג, פעמים רבות נפגשנו בפרשת דרכים והגר"ש יושב על כסאו שמח וטוב לב תמיד חן יצוק על שפתותיו, נוטף אמרי שפר בהלכה ובאגדה תמיד עם המילה הנכונה כאשר השני יוצא לעומתו גם הוא מלא וגדוש בשמחת חיים, כגוונא הדין מסופר על הרה"ק מוהר"א מבעלזא זיעועכי"א כאשר ישב שבעה על פטירת אחיו מבילגורייא אמר אחד המנחמים להרה"ק "זאלסט מער נישט ויסען פין קיין צער" נחרד הרה"ק מוהר"א זיע"א הרי הקב"ה אף פעם לא ציערני (ואכהמ"ל כמה חבילי טרדין עטו עליה) ומיד הושיב הרה"ק בית דין מיוחד על מנת לבטל את דברי המנחם, ניתן לומר כי מושגים מעין אלו זכינו לראות, אמת מה נהדר היה המראה כאשר ר' שמואל מהלך לאיטו ברחוב או שהיה מובל על ידי עוזריו, נעצר הוא לפתע כמו מתנתק ממחשבתו, ופונה הוא לאדם באשר הוא ומאיר לו פנים.

גם כאשר היה צריך להעיר לבחורים להעמידם על דרך הישר היה זה מתובל בהומור ובאגדות חז"ל סח לי אברך בן תורה חשוב שלמד בישיבה אצל הגר"ש, שבהיותו בחור היה קונה אוכל בחנויות מסביב לישיבה מעבר למה שהיו נותנים בישיבה, יום אחד שח לו הגר"ש באזניו יודע אתה מה הכונה בפסוק (משלי י"ג כ"ה) "צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר" הצדיק אוכל לשובע נפשו ואילו הרשע מרוב אכילתו חסר לו עוד בטן כי הוא רוצה למלאות עוד ועוד... הבחור הבין במה דברים אמורים, ומיד שינה את התנהגותו הנ"ל.

● חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים ●

נקודה נוספת ניתן לקחת עמנו צידה לדרך על פי המבואר בפרשתינו ויהי כי יראו המיילדות את האלוקים ויעש להם בתים פירש"י בתי כהונה ובתי לוויה.

והנה לא כתוב כאן כי המילדות ריחמו על הילדים שראו שהולכים לזורקם לים או לשוחטם אלא כי יראו הילדות את האלוקים, והביאור בזה כי אם היו עושים זאת מחמת רחמנותם לא היו מקבלים שכר זה, ושכר של בתי כהונה ובתי לוויה הוא שכר על כך כי יראו את האלוקים, אכן מידה זו היא קשה להשגה והיא עבודת חיים, אך אצל הגר"ש ראינו בעינינו אש של יראת שמים שהדביקה את כל סובביו, דכירנא כשהיה מגיע אלי הביתה אל המקוה טהרה אחר שטרח ועלה שלוש קומות למרות כל יסוריו הרבים, אך ברגע שראה שאין גבר בבית לא הועילו כל ההסברים והתירוצים מיד עזב את המקום, גם כאשר בקשו ממנו שהם יפנו את הבית וילכו מכאן לא הועיל שום דבר חיש קל נעלם מן המקום, מעשים רבים עוד יסופרו חלק מהם אני יכול לספר ורבים הם הסיפורים שלקח איתו עלי אדמות למנוחת עולמים, מרגיש אני מאוד מקושר ואיני יכול כל כך לדבר, זכורני שהגיע אל ביתו פעם זיכוי לקבל מעיל חם מקופת חולים, כשהגיע הביתה ראה את הדף שצריך להגיע אל חנות באיזור חילוני על מנת לממש את הזיכוי על אתר קרע הוא את הדף, שלא יהיה בכלל נסיון ללכת לכזה מקום, ומי שהכירו ידע עד כמה היה הוא נצרך לכזה דבר ועוד רבות ידובר בו, והאמת היא שהסיפורים והעובדות מיותרים שכן כל מראה הודו והדרו אמרו מילה אחת את האלוקים אני ירא ואידך פירושא זיל גמור.

האמת היא שדברים הנאמרים כאן הם **לעילוי נשמתינו** כאשר אנחנו ניקח על עצמינו ללמוד ממעשיו ולילך בדרכיו, אכן זה לא קל הגר"ש היה עבד ה' היה דמות של יראת שמים שקשה לחקות אותה, ובפרט הגר"ש שזכה באשת חבר אמיתית אשה שהפקירה את כל ישותה ומציאותה למענו שיוכל אכן לשיב באהלה של תורה כאשר היא מצידה הקריבה את כל כולה למענו ובודואי חלק כחלק תאכל עמו בשכר הצפון לצדיקים הן בעלמא דאתא ופירותיהם בעולם הזה בנחת מכל צאצאיה עד סוף כל הדורות, אך עלינו לדעת כי היא הדרך הארוכה שהיא קצרה, הדרך הנכונה במסילה העולה בית אל, הדרך בה ישכון אור תורה אור תפילה אור קדושה ואור שבת קדשינו, בתפילה שבמהרה נזכה לאורו של משיח צדקינו כמאמר הנביא (ישעיה סב) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח יאור ה' וכבודו עליך יראה, עת יקיצו וירננו שוכני עפר אמן.

נושא דברים במסיבה בשיבת קמניץ נראים יבלחט"א הגרי"י זילברמן והגר"ז שטרן,

הרב הגאון ר' ליפא זיציק שליט"א

מנהל רוחני דיישיבת קמניץ לצעירים

● "כארי יתנשא" ●

במדרש רבה בריש פרשתנו מביא: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" הה"ד: "חושך שבטו שונא בנו, ואוהבו שחרו מוסר" (משלי יג, כד) בנוהג שבעולם אדם שאומר לו חברו פלוני 'הכה לבנך' יורד עמו עד לחייו, ומה תלמוד לומר "חושך שבטו שונא בנו"? ללמדך שכל המונע בנו מן המרדות סוף בא לתרבות רעה ושונאהו. שכן מצינו בישמעאל שהיו לו געגועים על אברהם אביו ולא רדהו ויצא לתרבות רעה ושנאהו והוציאו מביתו ריקם...כיוצא בו "ויאהב יצחק את עשו" (בראשית כה, כח), לפיכך יצא לתרבות רעה על אשר לא רדהו...כיוצא בו דוד, שלא יסר לאבשלום בנו ולא רדהו, יצא לתרבות רעה... ואוהבו שחרו מוסר" - זה הקב"ה, על שאהב את ישראל, דכתיב (מלאכי א ב) "אהבתי אתכם אמר ה'", שהוא מרבה אותן ביסורין. אתה מוצא ג' מתנות טובות נתן הקב"ה וכולם לא נתנם להם אלא על ידי יסורין, התורה, ארץ ישראל וחיי עוה"ב: התורה, דכתיב (תהלים צד יב): "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו". ארץ ישראל, דכתיב (דברים ח ה): "וידעת עם לבבך" וגו', מה כתיב אחריו? "כי ה' אלהיך מביאך" וגו'. העוה"ב, דכתיב (משלי ו כג): "כי נר מצוה ותורה אור" וגו'.

וכל המייסר את בנו, מוסיף הבן אהבה על אביו והוא מכבדו, שנאמר (משלי כט ז): "יסר בנך וינחך" וגו', ואומר (משלי יט יח): "יסר בנך כי יש תקוה", ומוסיף עליו אהבה, שנאמר "ואוהבו שחרו מוסר", לפי ששחרו מוסר לכך אוהבו.

דברים אלו ניתן להמליץ בעומדנו כאן ביום השלושים להסתלקותו לשמי רום של מעלת כבוד ידידי היקר איש חי רב פעלים הגאון ר' שמואל זצ"ל, שכן "אוהבו שחרו מוסר". זה לא סוד אשר יסורים רבים היו מנת חלקו והיו אלו ייסורים של אהבה והראיה לכך היא כי הגר"ש קיבל

את ייסוריו באהבה מעולם לא שמענוהו מתלונן. אף פעם לא שמעו אותו מתייסר, ואפילו קול אנחה לא היה משמיע, אנחנו בקטנותנו לא הצלחנו בכלל להשיג עניין פלאי זה. כאלה ייסורים עוברים על בנ"א והוא נשאר בשלוות חיים נפלאה כאילו וכל הדבר הזה לא קשור אליו. בכל עת מצוא פגשת אותו ושמעת "סאיז גוט סאיז גיואלדיג "וכו'.

היתה פעם אסיפה בארה"ב בנוכחותו של הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל ואחד מהנאספים פער את פיו שלא לכבודו של הרה"ק ר' יואל מסאטמר זצ"ל. נענה הגר"א קוטלר ואמר הנה מצינו בתורתנו הקדושה על הפסוק "וישאר אך נח" (בראשית ז, כג) ופירש"י "ומדרש אגדה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר (משלי יא) הן צדיק בארץ ישולם", שאל הגר"א קוטלר מדוע באמת הכיש הארי את נח על כך שאיחר במתן האוכל, הרי ידע כי כל יום מקבל את האוכל והיום קצת נתאחר, אלא ענה הגר"א ק במתק לשונו, האריה הזה ידע כי הוא האריה האחרון בבריא, ולאריה האחרון בבריא צריך לדאוג כי אין מי שיחליפנו, וצריך שיישאר אריה! אותו הדבר אמר הגר"א ק דע לך כי הרה"ק מסאטמר הוא האריה האחרון שעוד נשאר כאן בבריא ומתוקף תפקידו לדאוג לכל צרכי הדור ואנו חייבים לשמור עליו ולכבדו שישאר אריה!

על הגר"ש זצ"ל ניתן לומר שהיה הוא האריה האחרון, שריד לדור דעה. לא שהיה הוא מאוד מבוגר אלא שידע הוא להסתופף אצל אנשים בעלי דעה. קנה הרבה הנהגות מרביתיו והיה הוא האריה שהעביר הלאה את הלהט ואת האש. היה מתבונן גדול אצל אנשים גדולים וקנה רחבות גדולה בכל מכמני התורה ויר"ש והנהגות גדולות בעבודת ה'. היה איש שיח נעים ומאלף, גם בענייני עבודת ה' וגם בחינוך תלמידים להקנותם קנייני נצח.

ישנו פשט נפלא של מרן הנצי"ב זיע"א על הנאמר בפסוק: "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא", (במדבר כג' כד') ופירש"י, "כשהן עומדין משנתם שחרית הן מתגברין כלביא וכארי לחטוף את המצוות ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין" ולכאורה מה שייך ענין הזריזות אצל אריה יותר מכל שאר בעלי חיים שעושים את מעשיהם בזריזות, ומה ראה בלעם בכוחות הנפש של עם ישראל שאין באומות העולם? וביאר הנצי"ב, דהנה כפל לשון יש כאן, כלביא יקום וכארי יתנשא, הלבאי מסמל את כח ההתגברות לפי כוחות הטבע שבו, אבל האריה נקרא מלך החיות, לא מפני שהוא חזק יותר, אלא כמו שבלעם מכנהו 'כארי יתנשא'. יש לאריה התנשאות נפש וכח זה מועיל לו להפיק רצונו, וכאשר עומדת לפניו משימה קשה שאין בכוחות הטבע שלו לעשותו, הוא מתנשא מעל כוחותיו הטבעיים ומפיק את רצונו בפועל. זו הנהגה של מלך! אין מושג כזה שמהו מעכב בעדו שכן מלך פורץ גדר, לכך נמשלו ישראל "כארי יתנשא" שבגודל חשקם ורצונם למלאות את רצון קונם הרי הם כאריה שאין דבר העוצר אותו, מלהגיע למחוז חפצו, אי רצה מלכא עקרנא טורא, ומזה התפעל בלעם שיש בעמ"י מה שאין בשום עם, שאת שאיפותיהם לקיים מצוות ה' הם מוציאים לפועל אף שזה למעלה מכוחות הגוף ועובדים את ה' בשמחה ובזריזות!

הגר"ש זצ"ל היה אריה 'כארי יתנשא' במלוא מובן המשמעות כפי שאריה לא מתייחס כלל ליכולות או לחוסר יכולת של גופו, אלא מתנשא מעל כוחות גופו הטבעיים, כך הגר"ש זצ"ל לא התייחס כלל לכוחות גופו הדלים היה הוא כארי יתנשא דבק הוא בכל עוז במטרתו הקדושה ואפילו כל רוחות שבעולם לא יזיזהו ממקומו. התבטא הוא פעם בפני עם כל הכאבים והייסורים ברגלי לא היה מקום שרציתי באמת ללכת אליו ולא הגעתי בגלל מגבלות גופי... הוא לא הפסיק לייצר משימות שאליהן רצה להגיע כאילו היה האדם החזק ביותר, והפלא הגדול שאכן הגיע עם שמחת חיים מלאה של צעיר ברוחו, כי התנשאות הנשמה הגדולה, הקדושה והטהורה עמדה לו.

והמיוחד באריה האחרון הזה הוא שהיה הוא אריה דבי עילאי אריה במלוא הנעימות. הצליח הוא לכבוש את ליבות הבחורים כאשר היו הם נמשכים בסוד קסמו האיש. היתה לו רכות ונעימות. את כל העקשנות שידע הוא בעבודת השי"ת ריפד הוא בחום ובמסירות ואהבה לבחורים, היה מביא את הכל במינון הנכון ועל ידי זה הצליח.

הסעיף הראשון בשלחן ערוך מתחיל בשוית' ה' לנגדי תמיד והרמ"א מביא את דברי המורה נבוכים "שוית' ה' לנגדי תמיד", הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים. כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו, והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך. כל שכן, כשישים האדם אל ליבו שהמלך הגדול, הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'", מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד (מורה נבוכים ח"ג פ' נ"ב). ובביאור הגר"א מביא שם עוד מילה אחת וזהו מעלת "כל" הצדיקים, כפי שמצינו כמ"ש 'את האלקים התהלך נח', וכן באבות' אשר התהלכו אבותי לפני' (בראשית מ"ח)

הביאור בזה הוא שאצל הצדיקים כל המהלך כל מציאות החיים היא לפני ה', עצם החיים זה הדביקות בו יתברך ויתעלה, וכל מהלכם והתהלכותם הם לפני ה'. זה היה אצל כל הצדיקים, ואת זה ראינו אצל הגר"ש. תמיד היו השיקולים שלו מהו רצון השי"ת. יכולני להעיד בתור חבר קרוב עת שנים רבות התעסקנו יחד בקדשים בחינוך בחורי ישראל, תמיד היו שיקוליו מה רצון השי"ת, ואף כשהיו בינינו חילוקי דעות העדפתי לוותר כי ידעתי תמיד שמחשבותיו נובעות משיקולים אמיתיים של עבד ה', כארי יתנשא, לא היה אצלו סתם שליפות. כל דבר היה מדוקדק ומחושבן עד היסוד עם הרבה עומק ומחשבה, כשכל המהלך היה מציאות של הולך לפני האלוקים, הולך ולא נעצר וממשיך והולך ומתעלה.

ייתן השי"ת שנזכה לידבק באור החיים ולילך באמת לפני ה' כמו שכתב בשולחן ערוך להיות ככל הצדיקים ההולכים לפני ה', לידבק בדרכיו ובעבודתו הנפלאה, ובעל הנחמות יחיש נחמה למשפחה הדגולה ולרבנית תליט"א אשת חבר שעמדה לימינו במסירות בעוז ותעצומות, ובמהרה נזכה לביאת משיח צדקנו עת יבולע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אמן.

הרב צבי איזנבאך שליט"א

ר"מ בישיבת "באר אברהם" דחסידי סלאנים

● "ה' צדיק יבחק" ●

נאספנו כאן ערב זה המשפחה הרוממה ידידים וגוטע פריינד "שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך", הצד השווה שבכל המתאספים כאן הרי זה "ושמואל בקוראי שמו" בכל מקום ובכל זמן היו מגיעים אל ר' שמואל ובפרט בתקופה האחרונה אשר "עמו מסביבים אותו כחומה" כאשר כל בני המשפחה היו מסורים לו באופן יוצא מן הכלל יומם ולילה לא ישובתו, ועתה כבר חודש שלם של שקט ודממה, כמהים וצמאים לשמוע את הקול המיוחד והערב שנדם לפתע.

במדרש בפרשת השבוע על הפסוק "ומשה היה רועה" אי' אין הקדוש ברוך הוא נותן גדולה לאדם, עד שבודקו בדבר קטן, ואחר כך מעלהו לגדולה, הרי לך שני גדולי עולם, שבדקו הקדוש ברוך הוא בדבר קטן, ונמצאו נאמנים והעלן לגדולה, בדק לדוד בצאן ולא נהגם אלא במדבר, להרחיקם מן הגזל, שכן אליאב אומר לדוד (ש"א יז, כח) "ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר", מלמד שהיה דוד מקיים המשנה, (ב"ק עט) "אין מגדלים בהמה דקה בארץ ישראל", אמר לו הקב"ה: נמצא אתה נאמן בצאן, בא ורעה צאני, שנאמר: (תהלים עח, עא) מאחר עלות הביאו, וכן במשה הוא אומר: וינהג את הצאן אחר המדבר, להוציאן מן הגזל, ולקחו הקב"ה לרעות ישראל, שנאמר: (שם עז, כא) "נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן" בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה, שנאמר: (שם עח, ע) "ויקחהו ממכלאות צאן" מהו ממכלאות צאן? כמו (בראשית ח, ב) "ויכלא הגשם" היה מונע הגדולים מפני הקטנים, והיה מוציא הקטנים לרעות, כדי שירעו עשב הרך, ואחר כך מוציא הזקנים, כדי שירעו עשב הבינונית, ואחר כך מוציא הבחורים, שיהיו אוכלין עשב הקשה.

אמר הקב"ה : מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו, יבא וירעה בעמי, הדא הוא דכתיב: (תהלים שם, עא) "מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו", ואף משה לא בחנו הקב"ה, אלא בצאן, אמרו רבותינו: כשהיה משרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי ורץ אחריו, עד שהגיע לחסית, כיון שהגיע לחסית, נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו, אמר: אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עיף אתה, הרכיבו על כתיפו והיה מהלך, **אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם, כך, חייך! אתה תרעה צאני ישראל. הוי, ומשה היה רועה."**

דברי המדרש הם פליאה גדולה עד למאוד הייתכן שמנהיג ישראל מנהיג דגול לעדתו העולה לגדולה "לרעות ביעקב עמו בישראל נחלתו", נבחן בדברים קטנים, ועוד הראיה ששנו רבותינו מהגדי שברח ורץ משה אחריו וכו' שכלל לא היה מוכרח בבריחתו לצורך שתיה היתה, והמים שנזדמנו לו שתה, וכי זה יוכיח שמשה רעיא מהימנא הוא הנבחר להנהיג צאן מרעיתו אולי ברח כי רצה לברוח ורק ראה מים החל לשתות קצת מים, ומזה הראיה שמשה רעיא מהימנא יכול להנהיג את קהל עדת ישורון?

והביאור בזה הוא כי עיקר המפריע הגדול בדרכי הלימוד ועבודת השם הוא השטחיות שלא להתבונן לעומק, ישנם כאלה שכלל אינם מתבוננים, אלו המתבוננים מבינים את הטייטש של הגמרא ואינם מתבוננים במו"מ, אלו המתבוננים במו"מ חסרים בהתבוננות במהלך רש"י בסוגיא, ועד שכבר מתיגעים בדברי רש"י עדיין נותר החשבון הסופי של סיכום כל הסוגיא שזה כבר דורש מאמץ ויגיעה לזה כבר נדרש רצון ויגיעה אמיתית, וזהו דבר קטן, ובדבר זה נבחן מהותו של אדם שכן בקושיא אלימתא או בחוסר בהירות בכל הסוגיא הרי לא שייך כלל ללכת הלאה, וודאי שצריך ללמוד שוב למצוא את הדרך והביאור, אך הגדלות הוא דוקא בדברים הקטנים שלכאורה ניתן ללכת הלאה ללמוד את המשך הסוגיא, אך רק מחמת הרצון הפנימי והאמיתי להבין ולהשכיל בתורת ה' ממשיך אדם גדול להתייגע ולהבין עוד נקודה ועוד נקודה, וזהו "ה' צדיק יבחן" בדברים קטנים דייקא.

ניתן להגדיר כי זה היה גדלותו של ר' שמואל בדבר קטן לא הניח ולא הרפה לא נתן לרמות את עצמו, היה הוא מתייגע בכל עוז ודוקא בדבר קטן זה אשר לכאורה ניתן להמשיך וללמוד את הסוגיא, שם התגלה אורו הגדול של

יגיעת התורה של ר' שמואל אשר נתייגע שוב ושוב לידע ולהשכיל בעמקי סודות התורה.

דבר זה בא גם לידי ביטוי כאשר בחור שאל שאלה בהבנת הסוגיא, ואף כי ניתן לדחות את דברי הבחור בקש לא היה ר' שמואל סותר את דבריו אלא מתחיל ללמוד שוב את הסוגיא מהתחלה, למצוא הבנה חדשה הבנה מעמיקה להבין ולהשכיל עמקי סודותיה, וכשרואה הבחור את הארי הגדול-ארי שבחבורה לוקח את דבריו ברצינות שואל דורש ומברר הדק היטב את שאלתו של הבחור הצעיר, אזי קיבל מזה הבחור מלוא חפניים של חיזוק ואהבת התורה רואה הוא שיש ביכולתו וכשרונו לדעת להבין ולהשכיל, הרי זה בבחינת פנים חדשות באו לכאן, פנים של אהבת ויגיעת התורה.

וכאשר בורח גדי מן העדר ויכול להיות המון סיבות לזה, ותירוצים להתעלם ובכל זאת הרועה הנאמן בודק את הצרכים, ויורד עד לפרטים הקטנים, כדי להיטיב לצאן מרעיתו ומתוך כך נבחר משה רעיא מהימנא לנהל צאן מרעיתו, שכן מנהיג נמדד בדבר קטן כנתבאר, וכן היה אצל ר' שמואל החיוך מאיר הפנים שנתן לכל אחד באשר הוא כל בחור קטן כגדול התקבל במאור פנים מיוחד, כל בחור יכל להגיע ולהתחיל את הסוגיא מהתחלה עם דיוק דברי רש"י כאילו וזו הפעם הראשונה, ובדברים אלו חיבב את התורה על לומדיה שבמידה זו היה הוא מן המיוחדים, כיון שמשמים נבדק בדבר קטן ועמד בזה בכל כוחו כאשר האיר האור ליכטייקיט של תורה ועבודה בהאי עלמא, ועל זה נאמר "ה' צדיק יבחן".

ענין זה סובב כחוט השני גם בנקודה המרכזית בנסיון הגדול של ל' השנים האחרונות נסיון של קבלת היסורים לרדת לעומק הסוגיא של הצדקת הדין באהבה, סיפר לי בגר"ש כי בתחילת מחלת הסכרת הלך הוא אל מרנא הסטייפלער זיע"א שאמר לו שאין לנקוט פעולות על מנת להקטין את הייסורים, כי מיסורים לא בורחים, קיבל הוא את הדברים בבהירות מיוחדת ונענה בפשטות, ייסורים הם יסורים כפי שנגזר, כאשר התנסה הוא בסוגיא שאינה דבר קטן כלל אלא דבר גדול שהרבה גדולים נפלו בזה, והוא קיבל את הכל בשמחה ובגבורה עילאית, כאשר הנקודה זהו היא חוט השני שכל דבר נעשה בציווי השי"ת, וזה עומק הענין שמובא במדרש שהרי מנהיג נמדד בהבנת הדברים הקטנים, כפי שהבין משרע"ה ששום

כבשה אינה בורחת סתם כך מן העדר, אלא יש לזה סיבה שצריך לתת עליה את הדעת, כ"ש וק"ו היה נהיר לר' שמואל כי מחלה זו מגיעה משמים ממעל ויש לתת עליה את הדעת ולקבלה בשמחה.

וכאשר הבין הוא שהיסורים הם דבר פשוט כמו אדם שמבין שצריך כל יום ללכת לסידוריו האישיים שלו ואינו מתאונן על כך כי זהו יומו, ברגע שזה צריך להיות כי זה רצון השי"ת הרי הוא מתעלה והעולם מתעלה עמו ואז הוא מתעלה לעוד קומה ועוד נסיון מגביהו עוד קומה, עוד אצבע ועוד אצבע התבונן הוא בדבר וראה שזה רצון ה' כעת כי ניתן לחיות גם בלי אצבע, וכך עולה ומתעלה האדם ההולך ברצון הבורא ברוך הוא, ואף כאשר הורידו את הרגל הראשונה הוא מבחינתו לא השתנה כלום כי העבודה נשארה אותה עבודה, זוכרני כי היתי אצלו בשב"ק לפני שהורידו את הרגל הראשונה נענה אז ואמר כי הוא בבחינת מה שאמר הגר להלל הזקן **"למדני כל התורה על רגל אחת"**, (שבת לא,) לא היה זה סתם מליצה אלא היה זה דרך חיים יגיעתו בתורה שבאה מתוך עבודה עמוקה דביקות אמיתית בתורת חיים, היא היא שליותה אותו בשעותיו הקשות הכל מקשה אחת של עבד ה' לעשות רצונך אלוךי חפצתי, בווערטיל זה טמון המון עומק המון יגיעה בעבודת ה' שכן יש לו כעת מצב חדש והוא מתחיל כעת ממש כמו אותו גר ללמוד את התורה החדשה תורה של רגל אחת, הה"ד **"אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה"** (תהלים צ"ז י"א) כאשר מאיר האור זרוע לצדיק זה שעליו נאמר ה' צדיק יבחן אזי מגיע ישרות הלב, צדיק שאצלו אין זלזול גם לא לדבר קטן, כדאיתא בתרגום אור זרוע לצדיק **"ולתריצי לבא חדוה"** אדם שיכול לתרץ את רעיוניו באמת להרגיע את הרגשות הסוערים בלב האדם, לידע על כל דבר קטן וגדול שזהו ההנהגה האמיתית זהו הדרגא שכתובה יחד עם אור זרוע לצדיק שכן דרגה זו היא הדרגה של הצדיק, לתת מענה לרגשותיו ישרות של שמחה ישרות של רוגע ושלוה ולישרי לב שמחה.

ענין זה כולם מעידים שהיה מסתובב שש ושמח בעולמו של הקב"ה, מתהלך וחי את חייו כמו שהקב"ה רוצה מיהודי בחייו אלו, וכן היה ברגל השניה כשמכל סביביו נזעקת השאלה ומה יהיה איתו עכשיו מה יהיה הלאה אך הוא סובב במיטתו ברוגע ובשלוה מה שהקב"ה רוצה זה

מה שיהיה כלום לא השתנה, אור זה הביא אליו מעיין בלתי אכזב ששפע ממנו רעיונות של אמונה ועבודת ה' בכל עת, זמן ומצוא היה שופע אמרי חן מפום ממלל רברבן, כי היה ישרי לב, עבודתו היתה לפי מה שצריך להיות דבר קטן ודבר גדול, אין לו שייכות בין הייסורים היה זה ישרי לב של מעיין מיוחד שממשיך הלאה.

והלך הגדול הזה ממשיך לפעום אף אחר פטירתו והסתלקותו מהאי עולמא, רבוה"ק אמרו כי הרים וגבהות ואף עולמות שונים אינם מפרידים בין לבב איש המקושר עם רעהו, לבבות אינם נפרדים השפע והאור הגדול שהביא איתו לכל מקום מגיע הלאה לכל משפחתו שהיה מסור אליה בלו"נ ובכל עת מצוא דאג מה ניתן לעשת עוד ועוד למענם, ידידיו היקרים שלא משו ממנו בכל זמן ועידן, עד עכשיו היה הוא נצרך להגיע לסובביו, אך כעת כשהגוף איננו אנחנו צריכים להגיע אליו והנשמה כיום ממשיכה להשפיע שפע גדול כאשר היתה באמנה איתו, וודאי הוא יחזיר טובה לסובבים אותו, ובפרט לאשת חבר תח"י שכל ימי חייו עמדה לא רק מימינו אלא מתחתיו לעמוד ולסייע במסירות אין קץ בכל דבר קטן וגדול, אין ספק כי האור הגדול הזה ימשיך עוד לעלות ולזרוח, אור שבשעה שמבינים אותו אזי כל נסיונות החיים מקבלים מימד אחר מימד של טעמו וראו כי טוב ה' ובודאי תעמוד זכותו הגדולה לכל בני משפחתו עד יקויים בנו הקיצו ורננו שוכני עפר, כאשר נפגש במהרה בבית הבחירה בבנין בית מקדשינו ותפארתינו אמן.

י"ב סיון תשנ"א מסומן בחץ

הגאון החסיד ר' שמואל דוד שניאורסון שליט"א

משגיח דיישיבת כוכב מיעקב טישעבין

● "צדיק אובר בצדקו" ●

ברשות כל קהל הקודש שיחי', האמת שקשה מאוד לדבר בפני אנשים גדולים, ובפרט על אדם גדול שכזה שאין לנו קשר והשגה עם מדרגותיו הנעלות והטמירות, כפי שמבין כל בר דעת שלא ניתן לדבר על יהלומים למי שאינו מבין ביהלום, כך לא ניתן לדבר על מי שלא היה מחובר כל כך לעלמא הדין שכן היה הוא טמיר ונעלם, אך כבר אחז"ל כל המתעצל בהספדו של תלמיד חכם ראוי לקברו בחייו, ומילת כל באה לרבות בזאת כי כולם חייבים בזאת, והיות וזכיתי לקשר עם הגר"ש זצ"ל ולבקשת בני המשפחה רואה אני חובה להספידו, ובפרט שמטרת ההספד היא להתבונן ולראות כיצד נוכל לידבק בדרכיו הגדולים.

א' בחז"ל (שבת קה:): א"ר יהודה אמר רב כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו, והנה בכל הש"ס לא מצינו לשון זה שראוי לקברו בחייו, ומבאר החת"ס על פי מאחז"ל שבשעת קבלת התורה כפה עליהם הקב"ה הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, ובמדרש תנחומא פרשת נח מבואר שכפה הקב"ה עליהם הר כגיגית למרות שכבר אמרו נעשה ונשמע, משום שמאמר נעשה ונשמע היה על תורה שבכתב וכפיית ההר היתה על תורה שבע"פ, ובסיני נצטוו כללותיה ופרטותיה לא רק של תורה שבכתב אלא כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה בסיני (ירושלמי פאה יג,א) ומחדש החת"ס שאין זה דוקא על דברי התורה גופא אלא גם הלימוד ממעשה צדיקים שבכל דור ודור הלימוד מאורחות חייהם הוא הנקרא תושבע"פ, וזהו משה קיבל תורה מסיני ומסרה וכו', והמתעצל בהספדו של חכם הרי הוא מבטל את המשך מסירת התורה מה שניתן לראות בתלמיד חכם זה, ועל קבלת התורה אמר שם בגמרא "ואם לאו שם תהא קבורתכם"

ומשום כך המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקברו בחייו שזה ההמשך לכפיית הר כגיגית בקבלת התורה.

והנה על הפסוק "גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת" (דברים כח, סא') דרשו חז"ל איזה מכה שאינה כתובה בתורה זו מיתת צדיקים, וביארו בזה דהנה כל התורה כולה נדרשת בפרד"ס, ובכל הדורות דור אחר דור לומדים בני ישראל את דברי התורה בהבנתה, ואילו במיתת צדיקים אין הדור אחר כך יכול כלל להבין את החסרון הגדול שנוצר, ומשום הכי אינה כתובה בתורה, כעין זה מתאמרא על מאמר רשב"י (סוכה מה): **ראיתי בני עליה והם מועטים דלכאורה מדקדוק הלשון היה צ"ל בני עליה מועטים הם, אך הביאור כנ"ל דזהו "הדרא דלא אפשר למיפרט בשפוטא", ועל כן רק אחר שראה והכיר אותם אמר רשב"י "ראיתי בני עליה" ומועטים הם.**

הבחורים שזכו ללמוד איתו
שאבו מכך מלוא חופניים של
מושגים נעלים בתורה ויראת
שמים

זכות היתה לה לשיבתינו הקדושה אשר בשמונת השנים האחרונות היה הגר"ש מסתופף ומרביץ תורה באהלינו, **הבחורים שזכו ללמוד איתו** שאבו מכך מלוא חפניים של מושגים נעלים באהבת תורה ויראת שמים, **ראו הם היקף עצום של ידיעות בכל מקום אשר מתייגע על דברי רש"י בסוגיא כאילו היום לומד לראשונה,** אך גם שאר בחורי הישיבה קבלו מושגים של רוממות והעכערקייט מעצם העובדה שנשיא אלוקים בתוכינו, אשרי עין ראתה כיצד בכל יום ויום חביבין דבקבעתא היה מתייצב על המשמר בשעה תשע בדיוק נמצא כבר בהיכל בית המדרש ושפתותיו שושנים נוטפות את דברי הגמרא בעיון ויגיעה יחד עם החברותא, **ראו הבחורים דמות של התמדה ויראת שמים אשר מידי יום מתייצב על משמרתו גם אם זה**

אחרי לילה בבית החולים או שהיה במצב של פיקוח נפש ור' שמואל נער לא ימיש מתוך האוהל כפשוטו מלא מרץ ושמחת חיים כנער ולא רק כנער אלא אף יותר מנער ומלמד נערים כיצד להיות נער, בחורי ישיבתנו הקדושה אשר מטבעו של עולם כל אחד כאשר יש לו טירדה, כאב וכדו' הרי הוא מחסיר או מאחר, ואש שלהבת זו יצרה מציאות חדשה של התמדה ויגיעה כאשר בהיכל ביהמ"ד יושב יהודי ולומד בכזה עיון והתמדה אחר לילות של שהיה בית החולים התעלפויות וכדו' למרות שלכל הדיעות יש לו את כל הסיבות שבעולם מדוע לא להיות כעת בבית המדרש, עצם זה יצר מצב מיוחד של התמדה ויגיעה.

שמעתי ממנו פעם תחת אחד השיחים שכידוע הסתופף אצל הרבה אנשי מעלה מהדורות הקודמים ללמוד מהם ולידבק באורחות חייהם, היה הוא פעם אצל הגאון ר' זאב צ'צ'יק זצ"ל כששכב בבית החולים במיטת חוליו וא"ל ר' ועלועיל אצלי אין הבדל בין אם אני נמצא כעת בזכרון משה בתפילת מעריב או בביתו של מרן גאב"ד בריסק מדבר איתו בלימוד או שוכב במיטתי כך בבית החולים הרי כל אלו הם רצון ה' ומה לי לחוות דעה בענין. את אותו המימרא ניתן להגיד על הגר"ש זצ"ל אשר היה זה בבחי' "הוא היה אומר" כאשר הכל קיבל באהבה ובהכנעה, זוכרני שדברתי איתו אחרי אחד מהניתוחים הקשים והמורכבים כשדרשתי בשלומו אמר לי ב"ה יותר טוב מאתמול יותר גרוע ממחר, סיפר לי שהיה באחד הפעמים אחר שנודע לו על מחלת הסכרת שקיננה בגופו נכנס אל הסטייפלער' שהדריכו כי מעתה כל צרכי גופו שהשתנו הם חלק מעבודת ה' ואף שעד אז לא היה כל כך אוכל וישן מעתה זהו רצון ה' וכששמע דברים אלו סבר וקיבל ואכן במשך כל חייו היה מתיחס אל צרכיו שנוצרו בעקבות המחלה כחלק מעבודתו לא הסתיר או החביא אלא הכל היה באופן של לכתחילה.

היו מסתופפים בצילו בחורים אשר היו להם קשיים מסוימים אם זה בעניני שידוכים וכיוב"ז והנה זה פלא כי אחר תקופה קצרה ששהו בצילו ראו אצלם שינוי גדול בכל אורחותיהם, שכן כאשר הסתופפו אצלו קבלו הם מבט עמוק ונוקב לכל החיים, ראייה נכונה ועמוקה על דרכי החיים, על רצון השי"ת ועל הגדלות שבהתמודדות.

נקודה נוספת שהיתה אצלו היא השפעתו המיוחדת על בחורים ניתן להמתיק זאת ע"פ מאמרו של הרה"ק רר"ב ממעזיבז זיע"א עה"פ (בראשית ד, ז) "הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ" וביאר הרר"ב אם תיטיב אם תסתכל רק על מעלותיך ודבריך הטובים אזי שאת ניתן להגיע לגאווה חלילה ואם לא תיטיב אם תתבונן רק בחסרונותיך אזי לפתח חטאת רובץ ניתן להגיע חלילה לידי עצבות, והעצה היחידה היא נע ונד תהיה בארץ דהיינו לעבוד את השי"ת בשני האופנים מזה ומזה אל תנח ירך, אצל ר' שמואל ראו כל הזמן ששני הענינים שמשו יחד כל הזמן, בתפקידו כמשפיע ומחנך ידע כי הבחורים צריכים להגיע אליו ועל כן דרש מהם התמדה ויגיעה יחד עם זאת היה מעודד ומחזק ללא הרף את כל סובביו, עמד על עקרונות הישיבה ועל סדרה אך ראו אצלו את הביטול והשפלות לכל בחור באשר הוא, תמיד אמר לבחורים היה לי היום כזו הצלחה גדולה והכל בזכותך, על כל דבר קטן שהיו נותנים לו היה מלא שירות ותשבחות כאשר הצליח לשכנע בחורים שאכן בלעדיהם לא היה מסתדר ולא היה יכול כלל ללמוד ביום זה...

על הפסוק בקהלת (ז טו) "יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו" פירש"י "אע"פ שהוא אובד עודנו עומד בצדקו מעשה ביוסף בן פנחס הכהן שעלתה נימא ברגלו קראו לרופא לחתוך רגלו אמר לו כשאתה מגיע לחוט השערה הודיעני וכן עשה, קרא לחוניא בנו אמר לו בני עד כאן היית חייב ליטפל בי מכאן ואילך אין אתה חייב ליטפל בי שאין כהן מטמא לאבר מן החי מאביו"

ויש להבין מה ראה רש"י דוקא בעובדא זו את דמות הצדיק העומד בצדקו למרות שאובד יותר מכל עשרה הרוגי מלכות ועוד שקבלו עליהם דין שמים באהבה, ועוד צ"ב מה זה שקרא לחוניא בנו הרי עמד שם לשרתו מה היה צריך לקרותו ? ואפש"ל שאבד בצדקו הוא מלשון צדקה, יוסף בן פנחס לא היה צריך כלל לשימושיו של בנו רק דאג לתת את ההרגשה שהוא צריך את סיועו ועזרתו, וברגע שהגיעו לחוט השערה קרא לו כדי שיבין וירגיש שצריך אותו אך מיד אמר לו לצאת בגלל טומאת כהנים, וזהו אבד בצדקו שעשה צדקה וגמ"ח אפילו בשעה שאבד, זה היה דרגתו של הגר"ש זצ"ל אשר אף בשעות הכי קשות דאג הוא לתת את ההרגשה הטובה לכל סובביו, הרגשה זו היתה מנת חלקינו בשנים האחרונות כאשר

בכל עת מצוא היה נותן את כל הגישמאק לכל בחור הן בים יום והן במעמדי שמחה כחלוקת פרסים שמחות וכיוב"ז, ועתה בעוונינו נסעו המה למנוחות, אותנו עזבו לאנחות.

היתי איתו פעם בחתונה של אחד מבני הישיבה והוא כדרכו בשמחת חתן וכלה רקד בכל כוחותיו, עד שלא היה נראה כלל לכל סובביו שרגל אחת איננה כאן... פעם אחת נפל הוא על הרצפה באמצע הריקודים אך מיד קם והמשיך לרקוד במרץ למרות תחנוני הרבים שישב וינוח לא הסכים בשום אופן, אחר כמה דקות התיישב ואמר לי האמת שבכאבים מהנפילה הם ייסורים איומים אך ידעתי כי אם אתיישב מיד אזי תופרע שמחתו של החתן והמחותנים על כן המשכתי לרקוד דקות ארוכות כלא היה על מנת שלא להפריע חלילה לשמחה.

ניתן עוד הרבה להאריך וכמה שנאריך עוד יהיה הרבה מה לספר ולדבר אך הזמן כבר הולך ומתאחר, ונסיים בתפילה שכשם שבהאי עלמא היה הוא מסור ודואג לכולם שבכל זמן ועידן יהיה אך טוב מנת חלקם, ודאי ישפיע גם ממקומו שם בעלמא דקשוט על כל סובביו וידידיו ובפרט לאשת חבר הרבנית הצדקנית הדגולה תליט"א אשר במשך כל ימיו בטח בה לב בעלה כאשר עמדה לימינו בכל עת ועונה, עדי נזכה לישועת עולמים במהרה בימינו אמן.

**בהספד שנערך ע"י ביהמ"ד אור הצפון שכונת נוה צבי ירושת"ו
עם כלות השלושים לפטירתו מוצאי שב"ק פרשת וארא תש"פ**

הרב הגאון ר' נפתלי נוסכויים שליט"א

ראש ישיבת חיי משה ומרבני שכונת נוה צבי

● "מעמיד העולם בג' עמודיו" ●

התאספנו כאן ציבור תושבי שכונת נוה צבי מוקירי זכרו ופעלו של אחד המיוחד הגאון ר' שמואל אלעזר זצ"ל אשר היה חלק ממעצבי דמותה של השכונה, עוד מלפני עשרות שנים כאשר הגיע לגור כאן היה הוא ממש הודה זיוה והדרה, כאשר מעבר לגדלותו הידועה בתורה אשר שם ימים כלילות כאן בבית המדרש, שעות על גבי שעות יום ולילה לא ישובות ישב ולמד עם גישמאק מיוחד כותלי בית המדרש מעידין עליו כי היה הוא משמש כמו כותלי בית המדרש אשר כמו הכתלים שעומדים כאן בבית כנסת ועושים את תפקידם נאמנה להחזיק את בית המדרש שיעמוד על תילו ומכוננו, כך ישב כאן הגאון ר' שמואל בהתמדה עצומה עלה ונתעלה עד למאוד.

איתא בגמרא (שבת קנג) "אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת אחים בהספידא דהתם קאימנא", ובביאור הענין דהתם קאימנא מובא דבר נורא בשם הרמ"ע מפאנו דנפטר שלא הספידוהו כהלכה ולא למדו ממעשיו, היות וחסר הוא שילמדו ממעשיו וארחות חייו הרי הוא חוזר עוד פעם בגלגול להאי עלמא, ועל כן אמר ליה רב לר' שמואל בר שילת אחים בהספידא כלומר בשעת ההספד תספר את ההנהגות והעובדות הטובות שניתן ללמוד ממני הן בלימוד התורה והן בכל הענינים ועל ידי זה ילמדו ממני ואוכל להשאר בעולם העליון במקום מנוחה וזהו דהתם קאימנא כי איני רוצה לבוא שוב בגלגול, והדברים מבהילים עד למאוד.

ישנו פירוש נוסף למושג של התם קאימנא שכן כידוע האדם בעולם הזה נקרא הולך כמו שמצינו "את האלוקים התהלך נח" (בראשית ו,ט), וכן

"האלוקים אשר התהלכו אבותי", (שם מח,טו), ונקרא הולך שכן הוא הולך ומתעלה מדרגא לדרגא וכל זה דוקא בהאי עלמא על ידי מצוות מעשיות שעושה הרי הוא מתעלה אבל כאשר עולה הוא לעולם האמת הרי הוא בבחינת מלאך הנקרא עומד כדכתיב בהו ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה (זכריה ג, ז), שכן אין לו יותר מצוות מעשיות כיצד לעלות ולהתעלות, עומד הוא על מקומו ואינו מתעלה ועל כן אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת אחים בהספידא דהתם קאימנא שעל ידי ההספד יבוא חיזוק לאנשים בתורה ובעבודת ה' ועי"ז גם אני אתעלה מכך וזהו דהתם קאימנא. **כאשר** מתבוננים אנו בפעליו הכבירים רואים אנו כי מיוחד היה הגר"ש בג' עמודי עולם אשר עליהם העולם עומד.

● עמוד התורה ●

כידוע לכל שעות על גבי שעות שהיה ישוב כאן בביהמ"ד כאשר זוגתו הדגולה שולחתלו את האוכל כאן לבית המדרש שלא יצטרך לבטל תורה אפילו רגע כמימריה, היה יושב ונכנס לעומקה של סוגיא כאשר על השלחן נערמים ספרים רבים בזה אחר זה, והוא יושב שקוע בעומק הענין לא שם לב למתרחש שבת ויום טוב קיץ וחורף יומם ולילה לא ישובתו גם **בליל בדיקת חמץ שמעתי מאדם שראהו לשבת כאן בבית המדרש לן עומקה של סוגיא**, היה זה אצלו תורת חיים תורה שמילאה את כל ישות חיו, בתחילה קבע את מקום לימודיו בבית המדרש ויזניץ בנחמיה יחד עם יבלחט"א הגר"מ ברים שליט"א אך כשבנו כאן את בית המדרש בקשו ממנו לבוא וללמוד כאן על מנת שדמותו תקרין את גודל אהבת ויגיעת התורה שהיו מנת חלקו.

בהקדמת הרה"ק בעל אבני נזר יש אריכות גדולה בענין לימוד התורה בשמחה, ומוכיח שם שעיקר מצות תלמוד תורה היא ללמוד מתוך חשק ושמחה, וזה מה שזכינו לראות בענינו את הקושי בעינים כאשר יש קושיא שאינה מתורצת את מחשבה הליבון והשמחה הגדולה כאשר דברי הגמרא מתישבים ראינו בחוש את שמחת התורה כי הם חיינו ואורך ימינו, היתי פוגשו רבות לאחרונה בישיבת כוכב מיעקב טשעבין יורד מבית המדרש בסיום הסדר כולו שש ושמח מאושר עלי אדמות מכך שזכה הוא לישיב באהלה של תורה לא שם לב כלל מכאוביו מעצם אהבת התורה ושמחתה.

● עמוד העבודה ●

הרי כבר אחז"ל עה"פ "ולעבדו בכל לבבכם" (דברים י"א ג) איזהו עבודה שבלב זה תפילה, התפילות שהתפלל כאן בבית המדרש היו לשם דבר הכל היה בדקדוק הדין היה נמצא כאן כבר מהשעות המוקדמות עטור בטלית ותפילין וכל כולו אומר עבודה שבלב ראו עליו את העבודה את היגיעה כל ברכה היה בברען מיוחד בכונת הלב כל קדיש ברוך הוא וברוך שמו היה עבודה שלימה, ואף לפני התפילה ישב והתכוון כמנהג חסידים הראשונים המתבונן מן הצד ראה את דברי הכוזרי (מאמר שלישי, ה) **"כשם שהתפילה היא כגרעין הזמן ופריו ושאר השעות תהיינה לו כדרכים המוליכות אל שעה זו, שלבואה הוא מצפה"** וכדברי הנשר הגדול הרמב"ם (הלכות תפילה פ"ד הט"ז): **"כיצד היא הכוונה? שיפנה את לבו מכל המחשבות, ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה. עדיין זכור לכלונו איך עמד תפילת שמונה עשרה צמוד לקיר במשך שעה ארוכה מעוטף בטליתו ומנותק מכל סובביו, יתיב עם מלכא בלחודוהי וכל מה דשאל מיניה יהיב ליה.**

● עמוד גמילות חסדים ●

שבונת נוה צבי חייבת הרבה הכרת הטוב לנפטר הדגול ולבני ביתו על כל החסדים הגדולים שהיו כאן על ידם רובם היו ללא כל פרסום כך שאיננו יכולים לספר, הגר"ש זצ"ל היה מומחה בהסתרת מעלותיו וכל שכן שלא פרסם מעולם את מעשי החסד שעשה יחד עם נו"ב הרבנית שתחי' אך יש נקודות שכולנו זוכרים, כמו גמ"ח תרופות נר תמי"ד שפעל כאן בשכונה במשך כל שעות היממה היו מגיעים אל הבית הגדול ברחוב רבינו גרשום, והכל היה במאור פנים ובהרגשה נפלאה, כמו כן היה הגר"ש ממיסדי קופה של צדקה בשכונתינו כאשר במשך עשרות שנים היה הולך כל יום שישי לכתת רגליו למען עניי שכונתינו, וגם **מקום קדוש** זה הרי קיבל ממנו ללא גבול היה זה מיד בהתחלה כשבנו את בית הכנסת ולא היה ספר תורה וכל פעם היו צריכים להשאל ולקחת דבר שהקשה על תפקוד בית הכנסת, והגר"ש היה הנחשון שנעמד כל יום עם סטנדר התרים נדיבי לב והביא את הכסף לספר תורה הראשון כאן בביהמ"ד, וזה מעט מן המעט

שיכולים אנחנו לפרסם רק מה שידוע לכולם שכן כבוד אלוקים הסתר דבר, (משלי כה,ב)

איתא בגמרא (חולין ז:): גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, וכבר נאמרו הרבה מהלכים בהסבר הענין, ואפש"ל דהנה כי בעולם הזה לא תמיד מתקבל התפילות כדא' בגמרא (ברכות לב:): א"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר (איכה ג, ח) "גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי", וכל זה הוא דוקא בהאי עלמא אבל בעולם האמת שם אין שום מחיצות ואין ספק כי כפי שכאן היה מתפלל בכל כוחו וכונתו גם שם עומד ומתפלל בעבור המשפחה הרוממה, ובפרט עבור אשת חבר אשר כל ימיה עמדה לימינו במסירות נפלאה ללא גבול, וכל מפעלותיו הכבירים הרי חלק כחלק תאכל, תנו לה מפרי ידיה.

במסכת מועד קטן (כז:): הגמרא מביאה כיצד נהגו בשעת ההספד "אמר עולא הספד על לב דכתיב (ישעיהו לב, יב) על שדים סופדים טיפוח ביד" ופירש"י שם "על לב - מטפח כנגד הלב", והרמז בזה הוא שבשעת ההספד אין מספיק רק לשמוע את הדברים אלא צריך לראות להכניס את הדברים לתוך הלב שיהיה זה בבחינה של על לבבך, ויהי"ר שאכן נזכה ללמוד מדרכיו הגדולים וממעשיו הכבירים וע"י שאנחנו נתחזק בדרכיו יהיה זה גם עליה לנשמתו בגנזי מרומים לעלות מעלה מעלה, עדי נזכה לביאת גואל במהרה בימינו אמן.

נואם בסעודת הכנסת ס"ת נראים מימין לשמאל הגאון ר' אברהם קופשיץ רב השכונה, הגר"צ מרקוביץ ר"י קרלין, הגרא"ד הורוויץ גאב"ד שטרסבורג, אבא זצ"ל נואם, יבלחט"א הגר"ד שפירא שליט"א

הגאון ר' זונדל שטרן שליט"א

רב ביהמ"ד בית מאור רמת שלמה ומרבני ישיבת קמניץ

"איש סחו אחריו ה' הוא האלוקים"

"ציר נאמן ועבד משכיל בעבודת אדוניו"

התאספנו כאן להספיד אדם גדול פרוש וצדיק, אשר היתה לי הזכות להכירו עם כל המעלות החביבות שבו, "אוי לה אמרה ירושלים כי אבדה כלי חמדתה" אין ספק כי הגר"ש כבר נמצא בעולם הבא שכן אמרו חז"ל (מגילה ו.) "שלחו מתם איזהו בן העולם הבא ענוותן ושפל ברך שייף עייל שייף ונפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה" היה הוא שייף עייל שייף נפיק בכזו ענוות חן תמיד רומם הוא את בני התורה אבל הוא עצמו לא היה שוה בעיניו שום דבר כל הזמנים, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה כמה שדאג לתלמידים לאחרים היה תובע מעצמו עוד ועוד תמיד אמר לעצמו לא עשית עדיין שום דבר.

על מנת לסכם את משנת חייו של הגר"ש יש להביא בזאת את דברי רבינו יונה בשערי תשובה (ג יט) "ודע כי נתחייב הנברא להיות ציר נאמן ועבד משכיל בכל מלאכת עבודת אדוניו, והפועל הנאמן יהיה מהיר במלאכתו וישגיח על מלאכת הפועלים חבריו, ועיניו על דרכיהם לראות אם באמונה הם עושים ויזהירם ויודיעם את המעשה אשר יעשו, כי חפצו ורצונו אשר תעשה מלאכת אדוניו בלא רמיה על כן יחזיק ידי עושי המלאכה, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בספרי ארור אשר לא יקים. אדם שלמד ושנה ולימד לאחרים וקיים את התורה ויש בידו כח להחזיק ידי העוסק בתורה ובמצות ולא החזיק הרי הוא בכלל ארור אשר לא יקים" עכ"ל הגר"ש היה אכן ציר נאמן לשולחו אביו שבשמים, היה זהיר בפני עצמו וברוב חביבותו דאג גם להשגיח על מלאכת הבחורים בישיבה לראות האם באמונה הם עושים כלשונו של השערי תשובה.

דונמא אחת מיני רבות איך היה דואג לבחורים בישיבה לא רק בשהותם תחת צילו בהיכל ה' אלא כאשר בחורים יוצאים לבין הזמנים היה עושה קונטרס שלם ומקיף בו נושא מעניין שהיו הבחורים צריכים לשבת וללמוד לענות על שאלות נפלאות שכתב הוא בכל מכמני הסוגיא, נושאים כמו כיבוד אב, שש מצוות תמידיות, דינים דרבנן וכיוב"ז, וכשהיו הבחורים ממלאים את התשובות היו מקבלים פרסים יקרי ערך, חוץ ממה שקבלו ממנו הקדשה חמה בכתב ידו בה היה משבח ומרומם את הבחורים שלנו באהלה של תורה, שמעתי מאברך תלמיד חכם שהיה תלמיד בישיבה לפני עשרות שנים באמרו את היסודות של כיבוד אב קיבלתי בבין הזמנים אצל ר' שמואל.

שח לי תלמיד שלמד אצל ר' שמואל לפני שני עשורים שזוכר הוא בימי השובבי"ם כיצד הדביק הגר"ש את כל תלמידי הישיבה באש קודש אף ערך מבצע לתלמידים כי עליהם להגיע ללמוד חצי שעה לפני התפילה, מספר אותו אברך שהוא ניסה להגיע לסדר זה, אך בסיכומו של מבצע היה זה פרוץ מרובה על העומד ולפי הכללים שהציב הגר"ש בתחילת שובבי"ם לא היה הוא אמור לקבל ממילגת הפרס, בסוף שובבי"ם נכנסו כל הבחורים המצטינים לחדרו לקבלת הפרס, אך אני ידעתי שלא עמדתי בזמנים חרף כל מאמצי, בסיום החלוקה קורא לי הגר"ש ואמר לי ראה באמת מהקופה של המבצע אני יכול לתת לך שכן תרמו את זה על דעת הכללים, אבל ראיתי עליך כי אתה מתאמץ וכי באמת רצית להגיע ואף הגעת מספר ימים, דע לך כי החפץ חים אמר שעבודת האדם עלי אדמות היא להיות כל הזמן בכוננות מלחמה, לאום מלאום יאמץ לפעמים יצה"ר מצליח ולפעמים יצ"ט אך עבודתינו היא להתאמץ שהמכה האחרונה תהיה שלך! איזהו גיבור הכובש את יצרו, המכה האחרונה היא שכובשת וקובעת מי יהיה המנצח! על כן אתן לך פרס מכספי האישי כאשר להפתעתו הגר"ש פותח את ארנקו ונותן לו מילגה מכובדת, עידוד זה מלווה את האברך עד היום כאשר קיבל הוא שיעור לחיים באהבה ונעימות מה יקר ערך ההשקעה היגיעה והמאמץ, כל מעיניו היו תמיד רק איך ניתן לקדם ולסייע לבחורי הישיבה בכל עת הי דואג להם גם כשהיה בביה"ח היה מתקשר או מגיע לבקר והוא היה אומר מיד מה עם בחור זה איך מסתדרת חברותא פלונית וכו' זה היה דאגתו בבית החולים, היה הוא שמח עד מאוד בהצלחתו של כל בחור, בנעימות זו

הצליח הגר"ש לייצר מצב של אהבה ואחוה בין התלמידים גם כן כאשר כל הענין בישיבה היה ברוגע בשלום ובשלוה כל הבחורים התחברו כאיש אחד בלב אחד מאהבתם והערכתם אליו.

● "עמל התורה-עין לא ראתה אלוקים זולתך" ●

במדרש רבה פרשת פקודי (נב ד) מובא מעשה ברבי שמעון בן חלפתא שבא ערב שבת ולא היה לו מה להתפרנס יצא לו חוץ מן העיר והתפלל לפני האלוקים וניתן לו אבן טובה מן השמים, נתנה לשולחני והתפרנס ממנה אותה שבת, א"ל אשתו מהיכן אלו... התחיל מספר לה אמר לה כך נתפללתי לפני האלוקים וניתן לי מן השמים, אמרה לו איני טועמת כלום עד שתאמר לי שתחזירה מוצאי שבת, אמר לה למה אמרה לו אתה רוצה שיהא שולחנך חסר ושולחן חבירך מלא, והלך ר' שמעון והודיע מעשה לרבי אמר לו לך אמור לה אם שולחנך חסר אני אמלאנו משלי, הלך ואמר לה אמרה לו לך עמי למי שלמדך תורה אמרה לו רבי, וכי רואה אדם לחבירו לעוה"ב לא כל צדיק וצדיק הוה ליה עולם בעצמו שנאמר (קהלת יב, ה) "כי הולך האדם אל בית עולמו וסבבו בשוק הסופדים" עולמים אין כתיב אלא עולמו כיון ששמע כן הלך והחזיר.

ועמד על כך הגר"י בלאז"ר בספרו כוכבי אור דלכאורה יפלא מה היה המו"מ בין אשתו של רשב"ח לרבי, האם לא האמינה בדברי רבי שאמר אני אמלאנו משלי? אלא הביאור בזה הוא שאשתו של רשב"ח טענה בפניו ודאי סומכת אני עליך כי תתן לנו משולחנך, שולחנינו יהיה גדול משולחנך היות ורבי היה עשיר גדול, ועם כל גדלותו לא למד הוא תורה מתוך הדחק, כמו שלמד רשב"ח מתוך עניות ומתוך הדחק, והקב"ה משלם שכר טוב ליריאיו ולפוסם צערא אגרא ואנו נקבל שכר על לימוד תורה מתוך הדחק, ששכרו גדול הרבה יותר ואין נסמוך על מה שיתן לנו רבי משולחנו, ובזאת מבאר שם הגר"י ב המשנה באבות (בא) "והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה

כנגד הפסדה" דבחשבון המצוה אינו נכלל רק השכר שבמצוה אלא מה שהפסיד בשביל עשות המצוה, וזה לא היה לשולחנו של רבי.

בעמדינו על עמל התורה ויגיעתה בכל זמן ובכל מצב של הגר"ש עלינו לדעת כי היה זה לימוד התורה מתוך יגיעה עצומה לימוד מתוך יסורים ששכרו לאין ערוך, תמיד היה שקוע ראשו ורבו בתוך הסוגיות ולא שת ליבו לכל הסביבה, כאשר היה יושב ולומד לא היה ניכר כלל כי הוא בעל יסורים, זכיתי לבקרו בבית החולים תמיד היה מקבל כל אחד בסבר פנים יפות ומיד נכנס עמו לשיחה בעומקא דשמעתתא, זוכרני שפעם הגעתי לבי"ח התחלתי לשוחח איתו והגר"ש לא ענה לי כלל כאשר שפתיו קמוצות, לאחר מכן התקשר אלי והתנצל שהיה לו כאלה יסורים שלא יכל כלל לדבר, זה מדריגות שאין לנו כלל מושגים עליהם היה הוא גיבור הכובש את יצרו, לחם הוא בעצמו ללא סוף, היה מגיע להיכל הישיבה עם קביים מדדה על רגליו אך מיד נכנס לתוך הענין קושיא של הרשב"א תירוץ של רעק"א רעיון של השפת אמת ולא חלי ולא מרגיש כלום, אנחנו יכולים רק לנסות ללמוד בשבילנו כיצד עלינו לנהוג בקשיים שפוגשים אותנו בחיי היום יום.

● "עזו והדר לבושה ותשחק ליום אחרון" ●

זכיתי להיות אצל הגר"ש ביום שישי האחרון לחייו היה הוא בבידוד בבית החולים, האמת חששתי בתחילה להכנס אבל כשכבר נכנסתי אליו נתן כזאת הרגשה נפלאה כמדומני שאין הגדרה קולעת לתקופה האחרונה יותר מאשר דברי המסילת ישרים פרק א' "הנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החמריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל עניני העולם בין לטוב בין למוטב הנה הם נסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד כענין שאמר שלמה (משלי ל ט) "פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה', ופן אורש וגנבתי וכו'". השלוה מצד אחד והיסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור. ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדין, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לידבק בבוראו ויצא מן הפרוזדור הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל לדבק בו, כן ישיגהו וישמח בו.

ההרגשה הנפלאה הזו של אדם שזכה לידבק לבוראו עומד ושמח על נצחנו במלחמה הגדולה זה הית ההרגשה שכן כאשר אדם נמצא במצב קשה אז ניתן בדרך כלל לעמוד על טיבו שכן בדרך כלל מצליח האדם להסתיר את פנימיותו אבל במצב שלא יכול להסתיר את עצמו כרגיל אזי ניתן לראות מה היא פנימיותו, ושם התגלתה דמותו הטמירה של ר' שמואל תמיד חשב על הסביבה, לא היה מצב שחשב על עצמו תמיד התעניין ושאל מה עם הבחור הזה? כיצד ניתן לרומם את השני וכו' הרי בתקופה האחרונה היתי אצלו וזה היה מבהיל על הרעיון כמעט לא היה לו בכלל גוף, אבל הוא תמיד היה עם רוגע על פניו נתן לכל סובביו הרגשה טובה, ואדרבה בתקופה האחרונה קרן עור פניו יותר מהרגיל ראו עליו כי ניצח הוא במלחמה הגדולה ומתכונן הוא בשלות הנפש לעלות מעלה לכסא הכבוד, שמעתי כי גם בתקופה זו דאג הוא לכבודם של צות בית החולים וגם כאשר היו רופאים שלא ידעו איך לטפל בו ודבר זה גרם לו כאבים אדירים שמר על כבודם ולא נתן בשום אופן להעיר להם, כן היה כאשר בא לנחם באבלי על פטירת זוג' ע"ה טיפס הוא כמה קומות בכוחות לא לו, עד שהגיע אל הדירה וכאשר שאלנו אותו על טרחתו עשה מזה חוכא ואיטלולא כדרכו להעלים את הכל ע"י וערטי"ל וכיוב"ז.

ניתן להאריך עוד רבות בגודל האבידה שאין לה תמורה, אך חובתינו להכניס את הדברים בליבנו למען יעמדו ימים רבים, ב"ה הניח דור ישרים זרע ברך ה', ההולכים בדרכו ומשנתו, עליכם לדעת את גודל האחריות בתקופה זו כפי שאמר אבי זצ"ל על מאמר ברא כרעא דאבוהא, שלא נקט רגל אלא כרעיים והעומק בזה כי כרעי האדם גורמים לו הן לעליה והן לירידה, וכן בני הנפטר גדולה אחריותם לבוא לעילוי נשמת אביהם, כדאי בפלא יועץ כי התנהגות הבנים יכולה הן להעלות והן חלילה להוריד את האב ממצבו, ובזכות ההליכה בדרכיו ודאי ימליץ טוב ממרומים על בניו היקרים, על אשת חבר אשר עמדה לימינו בעוז ותעצומות ללא חת תמיד דאגה לכל מחסורו, בכל התקופות והמצבים ידע הגר"ש כי רצונה האמיתי הוא שיעלה מעלה מעלות רמות בתורה ויראת שמים, לתלמידיו הרבים אשר לשמו ולזכרו תאות נפשם, ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די ובמהרה ניושע בישועת עולמים.

הרב הגאון ר' אליעזר טורק שליט"א

רב דקהל פרושים מודיעין עילית ומרבני ישיבת קמניץ

● "האדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו" ●

אחז"ל (מסכת דרך ארץ זוטא א') "דרכן של תלמידי חכמים, עניו ושפל רוח, זריז, ממולא, עלוב ואהוב לכל, שפל לאנשי ביתו, ירא חטא ודורש את האדם לפי מעשיו, ואומר: כל מה שיש בעולם הזה אין לי חפץ בו, לפי שאין העולם הזה שלי, יושב ומשנה ומטנף כסותו לפני רגלי תלמידי חכמים, ואין איש רואה בו דבר רע. שואל כעניין ומשיב כהלכה".

איתא בגמרא שבת (קנ"ג.) בעא מניה רבי אלעזר מרב איזהו בן העוה"ב א"ל (ישעיהו ל, כא) "ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאלו", ופירש"י מאחרי מטתך כשתמות תשמע כשיאמרו זה הדרך שהלך בה לכו בה מובטח שהוא בן העוה"ב, **מאז פטירתו של הגר"ש בכל מקום שמתאספים תלמידי חכמים שומעים עוד פנינה מחייו, עוד מעשה טוב, כאשר כולם אומרים זה הדרך נלך בה, הרי כל אחד מבקש משהו אחד אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו וזה מה שראינו אצל הגר"ש שבתי בבית ה' כל ימי חייו היה הוא בבית ה', נער לא ימיש מתוך האוהל, מדברים על מושגים גבוהים הן בהתמדה הן בפרישות הן בחינוך הן בתפילה ממש גבוה מעל גבוה.**

זביתי להכיר את הגר"ש עוד מהתלמוד תורה כאשר למדנו ביחד בתלמוד תורה תשב"ר בבני ברק, למד הוא עם להבחל"ח אחי הגר"ר דב שליט"א באותה הכתה, ידענו כבר אז כי מדובר בבעל כשרון ובעל מחשבה, אבל עד כדי כך מה שעלה ונתעלה, בתקופה אחר כך אצל הגר"ח ברים אליו נקשר בעבותות אהבה קשר שהמשיך שנים רבות אח"כ כאשר הגר"ח השתעשע איתו בכל מכמני התורה ובעבודת ה', עליתו הגדולה היתה כאשר נכנס אל בית חותנו מוקיר ורחים רבנן איש תם וירא אלוקים הרה"ח ר' יהודא דונט זצ"ל יהודי צדיק אמיתי, שמעתי מאחד מגדולי הדור הקודם שהתבטא פעם **"כשעלו יוצאי הונגריה לארץ הביאו איתם טונות של יראת שמים, אמת ותמימות של מידות זכות ונקיות"** ראו שזה הבית שיוכל להיות משוחרר מכל הבלי עוה"ז ולמלאות את שאיפת חייו, שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, חים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים, זכורני שאחי יבלחט"א היה גר שם בשכונת קרן הבנין ליד הרב יהודא דונט ז"ל תמיד היינו מתפלאים מהתמימות והפשטות היה זה בית מלא אורה ושמחה, שמעתי פעם ממרן בעל שבט הלוי זיע"א בערב שבועות דיבר לבנות ישראל והביא את לשונו הנפלא של רבינו בחיי בהסבירו מדוע בקבלת התורה דברו קודם עם ציבור בנות ישראל, ואח"כ עם בני ישראל כלשון הכתוב **"כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל"** (שמות י"ט ג) **"בזה"ל "וצוה לדבר אל הנשים תחלה ללמדן מוסר ודרך ארץ...שהאשה הטובה היא סביבה לתורה שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצוייה בבית והיא מרחמת עליו בכמה מיני געגועין כדי להמשיך אותו אחר למוד התורה מנעוריו וגם כי יזקין לא יסור ממנו, עכ"ל.** ואכן זכה הגר"ש לבנות בית של תורה ויראת שמים כשאשת חיל עטרת בעלה עומדת לימינו, והפקירה את כל כולה למען המטרה המשותפת של שבתי בבית ה' כל ימי חיי.

שנים אחר כך זכינו להיות באותו בית המדרש בישיבת קמניץ, שם ראינו את הדמות התמירה של אדם גדול, הן בידיעת התורה, בכל נושא בעיון בבקיאות בהלכה באגדה ומוסר שלט היטב וידע הכל על בוריו עם כל הנושאי כלים בשליטה מופלאה, היה הוא **מסתובב בינות לספספלי ביהמ"ד כשפיו ממלמל ספרי שערי תשובה ומסילת ישרים בעל פה, זה מושגי גדלות שלא מעלמא הדין, קבלנו מושגים של גדלות מושגים להיכן יכול**

בן אנוש שמסתובב בינינו ישבנו יחד בחדר רמי"ם היה הוא כאחד האדם אך שם ראינו סולם מוצב ארצה אבל ראשו מגיע השמימה.

● "במערות צורים שעמדת שם קנית הודך והדריך" ●

כאשר מתבוננים אנו במשנת חייו של הגר"ש אשר זה כל מטרת ההספד לא לבכות על חרבן שהיה ועבר אלא ללמוד ממעשיו לראות כיצד ניתן ללמוד בשבילנו אורחות חיים, פלא גדול הוא כיצד באמת ייתכן להגיע למדריגות נעלות, כפי שאמרתי הכרתי אותו כבר מגיל ילדות ובאמת הדבר צריך תלמוד איך הצליח כל כך להתרומם, ולהגיע למדריגות כה נשגבות הרי הדור הבא לא יאמינו לסיפורים המסופרים כאן כי באמת היתה כאן עבודה שנשגבה מאיתנו להבין, אך בכל אופן ננסה קצת להתחקות אחר דרכיו.

ונראה להקדים על פי דברי הכת"ס בשם השלה"ק שהקשה דהנה בפסוק (שמות ו' כו) "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם" כתב רש"י "יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולין כאחד" ובפרשת וזאת הברכה כתיב (דברים לד,) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים" וזה אחד מ"ג העיקרים שנבואת משה רבינו ע"ה היתה אמיתית והוא היה אב לחכמים ולנביאים, וצ"ב האם משה גדול או שקולין היו? וכתב הכתב סופר (פרשת וארא ד"ה הוא אהרן ומשה) דברים נוראים בזה"ל ונ"ל מתחילת השליחות היה אהרן פחות ממנו, אבל ארח שראה אהרן ושמח בליבו ולא נתקנא בו, וגם הלך עמו והיה לו לפה מול פרעה ולא בוש מפני פרעה שהיה מכירו והוא לו לגנאי ואהרן סבל כל זה לכבוד ה' אז נתעלה אהרן והיה שקול כמשה כן נ"ל נכון, וזהו שאמר הוא אהרן ומשה הם המדברים הוא משה ואהרן ששקולים היו עכשיו בעת שהלכו בשליחות" עיין שם היטב דמסביר לפי"ז ביאור הפסוקים כפתור ופרח .

דברים נוראים אלו ששמעתי מפי הגר"ש זצ"ל הם לכאורה המפתחות לפצח את סוד גדלותו להתעלותו הנשגבה של הגר"ש, שכן יסוד גדול כתוב כאן הקב"ה נותן לאדם נסיון עם כלים לעמוד בזה וכאשר

עומד בנסיון הוא מקבל כלים גדולים יותר שלא היו לו קודם, וכך עולה הוא בכל המדריגות והמובנים, שכן הנסיון של אהרן הכהן היה להבנתו הדלה בענייני בין אדם לחבירו, ומכח עמידתו בנסיון עלה ונתעלה בכל הענינים עד שהגיע למדריגה ששקול כמשה רבינו אשר דברו ה' פנים אל פנים.

כעין זה הביא החפץ חים בשער התבונה שדוד המלך זכה להיות רגל רביעי שבמרכבה בעת ששמעי בן גרא קללו קללה נמרצת ודוד המלך קיבל את הדין באהבה ואמר "ה' אמר לו קלל", (שמואל ב' טז י') באותה שעה זכה למדריגה הנפלאה ביותר להיות רגל רביעי שבמרכבה.

"במערת צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך" כעין זה מובא בגמרא שבת (לגב) כשיצא רשב"י מהמערה פגש הוא את חמיו רבי פנחס בן יאיר, הוה קא אריך ליה לבישריה חזי דהוה ביה פילי (בקעים וסדקים) בגופיה הוה קא בכי וקא נתרו דמעת עיניה וקמצוחא ליה א"ל אוי לי שראיתך בכך א"ל אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך דמעיקרא כי הוה מקשי רשב"י קושיא הוה מפרק ליה רפב"י תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי רפב"י קושיא הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי, כאשר יהודי עומד בנסיון מקבל הוא כלים נפלאים וסיעתא דשמיא מיוחדת אשר מעלה אותו לפסגות רמות לאין ערוך, אמנם מבקשים אנו אל תביאנו לידי נסיון כי ייתכן ונגיע לידי בזיון אך כאשר נזדמן לאדם קשיים עליו לראות את ההזמנות המיוחדת שניתנה לו על מנת לרוממו ולגדלו.

ביסוד דברים אלו שמעתי מהגר"ח קמיל זצוק"ל לבאר דברי רש"י (עה"פ שמות ה,א) "ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר ה' אלהי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר, ופירש"י אבל הזקנים נשמטו אחד אחד מאחר משה ואהרן עד שנשמטו כולם קודם שהגיעו לפלטין לפי שיראו ללכת, ובסיני נפרע להם ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו החזירם לאחוריהם, ותמה הגר"ח קמיל זצ"ל דהנה מבואר במדרש שבכניסה לפרעה היו שם אריות ונמרים, ד' מאות פתחים ובכל פתח שישים אלף חילות, ומה חטא חטאו הזקנים שנענשו שלא עמדו בנסיון זה, וביותר דאונס רחמנא פטריה, וביאר בזה כפשנ"ת שלא היה זה עונש

אלא כיון שלא עמדו הזקנים בנסיון, לא היה להם את הכלים להתעלות, ולכן לא זכו הם לעלות להר סיני.

אצל הגר"ש הרי מיותר לציין עד כמה התגבר כארי עבר הוא בחייו נסיון אחר נסיון, ובכל פעם עמד בהם באמונה זכה וברורה ומן השמים קיבל עוד ועוד כלים כה נפלאים מה שזכינו לראות בענינו, ומה ששומעים כל העת, מהלך החיים שלו היה לעמול, לנצח את החומר לקבל עוד כלים ושוב לעמול לנצח ולקבל עוד כלים, עד כדי כך שכאשר דברו איתו על יסוריו הרבים עשה עמו כלא מבין על מה מדברים כלל, הכל היה עם נעימות מיוחדת, ולכן זכה כל כך לעלות ולהתעלות למדרגות גבוהים כל כך.

וזהו לימוד בשבילנו לדעת כי כאשר מזדמן לאדם קושי מסוים עליו לדעת כי "כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך" (דברים ח,ה) ומזה יוכל לעלות ולהתעלות באורח חיים למעלה למשכיל.

● "ואומר עולם הזה אינו שלי" ●

נקודה נוספת ראינו אצל הגר"ש כי לא היה חי במצב של קבלת יסורים באופן של דכדוך ומרה שחורה חלילה, אלא כדברי הד"א זוטא שהבאנו לעיל "ואומר עולם הזה אינו שלי" חי הוא טפח למעלה מן הקרקע בשמחת פנים ושקיעות גדולה בלימוד התורה, "קול ה' בהדר" תמיד היה נעים להסתופף בצילו, הכל היה ברוגע וישוב הדעת, להבדבחל"ח מתי שהיינו נפגשים הייתי יוצא משם עם אוצר של יראת שמים אוצר של עובדות ומעשיות מכל גדולי הדורות, שגור היה על לשונו הבריאה "כולה היא כבוד שמים", כאמרם ז"ל (אבות ו, יא) כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר (ישעיה מג, ז), כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ואומר (שמות טו, יח), ה' ימלוך לעולם ועד. פעמים רבות שמענו ממנו את פירוש המהר"ל שם דצ"ב מה מביאה המשנה את הפסוק של ה' ימלוך, אלא כי הנה רואים אנו לפעמים כי דרך רשעים צלחה והיכן הוא כבוד שמים ? ועל זה מייתי קרא "ה' ימלוך לעולם ועד", שבסוף יפרע מהם ואז יתרבה כבוד שמים, כדאי' במדר"ר בפרשתן (שמו"ר ז,ג) כשם שקילוסו של הקב"ה עולה מגן עדן מפי הצדיקים, כך עולה מגיהנם מפי הרשעים עיי"ש באריכות.

הגר"ש חי לו בעולם כשכל מטרתו היא להרבות כבוד שמים עולם הזה והבליו כמעט ולא תפסו אצלו מקום, הסתכל הוא על החיים בצורה מרוממת, גם במצבים הכי קשים היה שרוי ברוגע ויישוב הדעת, מקור חיותו היה מתורתנו הקדושה, אין ספור פעמים שמעתי ממנו את לשונו הק' של השפת אמת (אחרי תרמ"ז) **"ומפי אמו"ז ז"ל שמעתי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שיניח האדם עיקר החיות בתורה ומצות"** לא היה זה אמירה בעלמא היה אלא דרך חיים, היה זה הוא אומר פשוטו כמשמעו **היתי פעם אצל הגר"א פינקל זצ"ל ר"י מיר דברכפלד** ודברו שם על אחד שתמיד יש מצב של שמחה בביתו, ואחד הנוכחים הסביר היות ויהודי זה תלמיד חכם וכבר אחז"ל (עירובין נד.) עה"פ **"שמחה לאיש במענה פיו"** (משלי טו' כג') אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו. והיות ואדם זה הוא ת"ח ששואלין אותו ויודע לכן תמיד שמחה בביתו, נענה הגרא"פ ואמר ישנה עוד סיבה שהרי על עולמינו ניתן להסתכל בצורה טובה וחיובית ולהבדיל ישנם אנשים שרואים הכל באופן שלילי, וכיצד ניתן לזכות לראות את העולם באור חיובי אין זה אלא כמאמר דהע"ה **"אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה'"** כאשר יהודי זוכה לשבת בבית ה' על מבועי התורה והעבודה אזי זוכה הוא **לחזות בנועם ה'** ולראות את כל העולם והתנהגות הבריאה באופן של נועם ה'.

מרים אכלה לדבר מן הראוי להביא כאן מה ששמעתי מפי הגרח"פ שיינברג זצ"ל שאמר פעם על מאחז"ל **"כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גגזיו"**, (שבת קה:) **וביאר הגרח"פ שהמילה כשר כולל כל השלימות האפשרית, כמו מאכל כשר אשר כולל את כל האיברים והשחיטה וצומת הגידין, הבישול וכל הנלוה אליו, כן אדם כשר הכונה שהיה שלם בכל המובנים האפשריים, זכינו להיות בצילו של אדם השלם אשר על כל גל וגל עבר בשמחה ועבודת השי"ת באופן מבהיל.**

ויהי"ר שע"י ההליכה בדרכיו הנפלאים, נזכה שימליץ טוב בעדינו מגזי מרומים, זכותו הגדולה ודאי תעמוד לזכות לרבנית שתחי' לבניו ובנותיו היקרים, תלמידיו הרבים אשר ראו בו את האש הגדולה את נר האמת שדלקה בו והובילה אותו, עדי נזכה במהרה לעלות וליראות בבנין בית הבחירה בבית קדשינו ותפארתינו במהרה בימינו.

מילין אחדים

גיסו הרב הגאון ר' יוסף דונט שליט"א

● "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" ●

עצור במילין לא אוכל עת חלפה לה שנה מיום המר בהסתלקותו לשמי רום של מעלת כבוד גיסי היקר איש חמודות איני ראוי ובר הכא להקיף את גדלותו של גיסי בג' עמודי עולם, תורה, עבודה, ומידות, כל דבר לעצמו הי' בגדלות בלתי נתפסת.

ידיעת התורה, בכל מקום שרק דברנו הי' הוא מונח בענינים כאילו עכשיו למד את אותה סוגיה, הלכה, בכל עמקתה ורוחבה, על כל פרטיה ודקדוקיה, באופן של ידע והבנה נפלאה, זכיתי והיו בני שיחי' הולכים להשתעשע עם דודם הגדול מידי שבוע בלימוד הסוגיות שלמדו הם בישיבה, היו יוצאים נפעמים מההיקף הגדול בכל סוגיא ובכל פרט, גם כאשר אין ספר פתוח לפניו.

התמדת התורה, מאז היכרותי אותו כאשר הגיע לבית אאמו"ר זצ"ל קיבלתי מושגים חדשים של יגיעת התורה באופן מבהיל שעות על גבי שעות ישב ולמד, היה יוצא בבוקר מהבית ויושב בביהמ"ד עד השעות המאוחרות של הלילה, כאשר תבלחט"א אחותי שתחי' שולחת משהו לטעום באמצע, נהפך הוא להיות מכותלי בית המדרש, יום ולילה, בערבי שבתות היה יושב ולומד עד כניסת השבת, היתה זו דמות מוחשית לפסוק אם בחוקותי תלכו "שתהיו עמלים בתורה" כנודע פירושו שרק על ידי היגיעה הרי זה תלכו שעולה מדרגא לדרגא.

אהבת התורה, אם יתן איש את כל הון באהבה שאהב את התורה בוז יבוזו לו, אמר לי פעם ביאור במאחז"ל (חגיגה ה,) ג' הקב"ה בוכה עליהם וא' מהם מי שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק, ולכאו' צ"ב מדוע בוכה עליו הרי הוא יגע למרות שאינו אפשר לעסוק, ותירץ

שהדבר דומה לילד שאביו קנה לו מתנה יקרה השקיע בזה הון רב, ובהגיעו לבנו אומר לו בנו למרות שקשה לי אקח את זה ממך... ווארט זה היה משנת חייו היה זה אצלו אילת אהבים ויעלת חן ממש.

עבודת התפילה כבר בצעירותו העידו עליו גדולים וטובים שתפילותיו מתקבלות ועושות פרי, שכן עמל התורה מביא לקבלת התפילות כנודע, צבי וחמיד ורגיג דילהון בלעותא ועי"ז צלותהון בכך מקבל והניא בעותא, שעות רבות היה הוא עומד לפני המלך, בריכוז מוחלט של עבדא קמי מארי, לפני ה' ישפוך שיחו, בפרט כאשר זכה וגילה את דרך החסידות קבלו תפילותיו משנה תוקף כאשר היו הם חטיבה אחת של בן המתדפק על אביו שבשמים, בהשגים גבוהים, דבר שהיה מקור להשראה את הסובבים אותו.

גמילות חסדים גוילים לא יספיקו לכתוב על עומק הבנתו את רגשי הזולת, ירד הוא לנקודות הדקות והעדינות שבנפש השני, מתוך הבנה עמוקה, הבין הוא את מצבו של השני ובאיזה דרך ניתן לשוחח חצי שעה אך באמצע להשחיל שני משפטים שיקבל הנצרך את הזקוק לו, מעשי החסד שעשה בגופו הכחוש, לא שת ליבו לכל ההפרעות והיה מכתת רגליו למען הזולת, והכל בשקט ובהצנע כאשר רבים כלל אינם יודעים כי הוא עומד מאחורי העזרה שקבלו, ומעשי החסד ברוחניות כאשר נתן הוא פי שנים מרוחו להעלות את צעירי הצאן על דרך המלך, לצלול עם רעהו לעומק הסוגיא על מנת לתת לו גישמאק בדף גמרא, להשפיע מאצילותו היכן שנצרכים הדברים, כאשר כל זה עשה בשום שכל והסתר דבר.

דומני כי עד כאן דברנו הכל בסולם דרגות שרגילים אנו בו, ועל כן נראה לנו כי הגיע הוא לשיא השייך מבחינתו לפי קוצר ראייתו, אך האמת היא כי ר' שמואל לא היה במושגי הסולמות שלנו, שכן יש סולם שעולים בשליבותיו בקומה א, אבל יש ואדם עולה לקומה ב' ושם הכל נראה באספקלריה מאירה שונה מקומה א', קומה זו שונה היא מקודמתה טעות היא לומר כי המעלה הארונה בקומה א' אלא מצב אחר הוא לגמרי, תפילותיו לימודיו אורחות חייו אמונתו בבורא עולם מצוותיו וכל הסתכלותו על העולם אינם בדרגא גבוהה אלא הם ברמה אחרת לגמרי

ומאירים באור אחר והאדם בקומה א' אין לו כלל את הכלים להכיל זאת, הדרא דלא אפשר למיפרט בשפוותא.

ההבדל בין מדריגה גבוהה בקומה א' לבין מציאות אחרת ניתן לראות בכמה ענינים, א. באופן רגיל כשאדם נמצא בחוליו הוא לא שת הוא ליבו לסביבתו, כל מעייניו נתונים בחליו ומכאוביו, ועל כן מרבה הוא להתלונן על כך ולהקשות על סובביו, ואילו אצל ר' שמואל זצ"ל בזמנים הכי קשים שלו, מצבים דלית בהון בר נש שיוכל לעמוד בכאבים אלו יסורי הגוף והנפש, מתי שדברתי איתו לא הרשה לי להתענין במצבו זה לא משנה תעוזו, (וואס איז דאס הנפק"מ סאי"ז דאך נארישקייטן) יהיה בסדר בא נדבר משהו לענין ואז הביא איזה וורט איזו סברה עובדות ורעיונות מצדיקים, וכן לילה לפני הסתלקותו הפתאומית כשהייתי לצידו בבית החולים כשכבר נפרד משתי רגליו, גם אז לא עניין אותו המצב הרפואי של עצמו, ובין הדברים הבחנתי איך הוא מדבר לנכדו שגם ה' שם וכל הליכותיו היו בבחי' של חנוך לנער ע"פ דרכו, עבוד זו אינה השלב העליון בסולם אלא באטמוספירה אחרת שם רואים את הקב"ה באופן אחר ורק לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם עומד בראש מעייניו.

ב. הבדל נוסף ניתן היה להבדיל כנ"ל, בהתיחסו לייסוריו ומכאוביו, כידוע עקב מחלתו הקשה שזיככה ורוממה אותו, עבר הוא אין ספור טיפולים המלווים בכאבים עזים ביותר, חוץ מאשר על סדר יומו ה' הרבה פעמים מלווה כאבים נוראיים (ידוע הסיפור בטיפול לילה לפני פטירתו איך שהרופא לא מבין איך לא רואים עליו סימני כאב) יש ורואים שהאדם מתגבר על כאביו ומנסה לנהל סדר יום רגיל משתדל הוא לתקשר עם סביבתו כמה שיכול וזה אכן דרגה גבוהה בסולם הערכים שלנו, אבל בקומה ב' כלל לא יודעים שהוא מסתובב עם כאבים נוראיים, הוא חי ותוסס בעולמו הרוחני, העומדים סביבו לא מעלים על דעתם כי האיש אשר לפניו מקבל כעת יסורים בדומיה, רואים הם לנגד עיניהם איש מלא שמחת חיים במרץ וחיות, מצב זה ייתכן רק כשאדם מתרומם ונמצא באטמוספירה אחרת לגמרי בדורינו לא יאמינו לסיפורים אלו כי אין בדורינו את הכלים להכיל מושגים אלו, מושגים השיכים לקומה אחרת לגמרי.

ר' שמואל רבות עוד ידובר, הבטחתי לקצר באמרי וכל כן אסיים בזאת, צר לי עליך אחי נעמת לי עד למאוד, תועלת רבה קבלתי ממך, דמותך עומדת לנגד עיני, נשאר קשורים בעבותות אהבה כמימים ימימה, קשר של נשמות אין בכח הקבר לנתקם, ימים ונהרות עולמות עליונים ותחתונים לא יפרידו בינינו, לא תתנשי מינך ולא נתנשי מינך, בעוסקיך כעת בתורה הקדושה בישיבה של מעלה במרומי שמיא, זכור את קרוביך מימים ימימה, היה למליץ יושר עבור זוג' אחותי היקרה, אשר כל מציאותה היה רק לעזר לימינך, דמות מופת של אשת חיל אשר כל חשקה ורצונה לעמוד לימין בעלה, וכשם שבהיותך כאן באטמוספירה הגבוהה תמיד דאגת סייעת והתפללת לשלום משפחתינו, גם באטמוספירה היותר גבוהה שבה הינך נמצא כעת, תמשיך להעתיר בעדינו כאשר היתה באמנה עלי אדמות, יהי רצון שנוכל ללכת בדרכיך וללמוד מאורחותיך, לך בשלום ותנוח בשלום ותעמוד לגורלך לקץ הימים אמן.

ידידו הרב הגאון ר' אברהם פרישמן שליט"א

● "הדבוק כאילנא דחיי" ●

הרהורים אחר מיטתו של הרה"צ ר' שמואל שטינל זצ"ל.

במאמר חז"ל (עירובין יג.) "כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו" נאמר הפי' דמיירי לאחר שמסתלק האדם מן העולם, וכבר אין לו את היכולת להמשיך בבריחתו מן הכבוד והגדולה אז מצליחה הגדולה להשיגו, כך בהלוויתו של ר' שמואל זצ"ל באה התגלית.

ראינו אותו במשך שנותיו יושב בפינתו רכון על תלמודו, הכרנוהו כאדם הניתן ללבן אצלו כל נושא בש"ס ובפוסקים, וכאיש מורם מעם הניתן לקבל ממנו השקפה ברורה בעבודה ובחסידות, הכל תוך כדי הארת פנים ומתן תחושה של קרבה וחיבה.

יהודי המנותק מכל הבלי העוה"ז ישר והגון שהצליח לשחרר עצמו מכבלי העולם הגשמי, עד שהתקבל הרושם כאילו הצלחנו לגלות אחד הל"ו צדיקים נסתרים, שאדם לא יודע ממציאותו, הצליח להסתיר עצמו מיושבי הארץ, ולומד ועובד את השי"ת מתוך מנוחה ושלווה.

עד שבמסעו האחרון שליד ישיבת טשעבין, שם התגלה שכמוני כן אלפים רבים, בהלויתו כאחד מן הגדולים, אלפי יקירי ירושלים, זקנים ליד בני תשחורת, כאשר דמעות זולגות מן העיניים באובדן אדם כשר, התברר שאכן מאות ואלפים זכו לגלות את המטמון, להנות מאורו ולשאוב מבארותו, וכעת מבכים על האבדה הגדולה.

כזאת הי' ר' שמואל זצ"ל תלמיד חכם בקנה מידה שניתן ללבן אצלו סוגיות מכל חלקי הש"ס והפוסקים, בעומק ובהירות, הראה בקיאות רבה בספרי השו"ת וביותר בספרי מוסר וחסידות, על כל שאלה

וספק, שמחה לאיש מענה בפיו, עם עדרים רבים המשחרים פניו לברר דבר הלכה והדרכה, כאשר אצלו לא היתה שום התפעלות מריבוי ההוקרה וההערצה שקיבל, ראה עצמו בסה"כ כאחד מן החבריא, ואל כל המשווחים עימו התייחס כידיד נאמן ויקר.

תכונה נפלאה זו של חוסר התפעלות מן הכבוד והערצה שהעניקו לו סובביו, ניכר כי באה מעוצם דביקותו בקונו, כשכל מגמתו ומחשבותיו מושקעים בעשיית נחת רוח להשי"ת, ומחמת דבקותו בעליונים לא התפעל מהנעשה לו בתחתונים. ואכן בתכונה זו של העדר התפעלות מחיצוניות, הפליא גם את כל מכריו במידת קבלת יסורים באהבה, כל מכאוביו ותלאיו לא חוללו שום שינוי בהתנהגותו המרוממת, לא הפסיקוהו מהתמדתו ולא הרפוהו ממידותיו התרומיות, מסבלנותו כלפי אחרים ובקבלת כל אחד בסבר פנים יפות.

בל"ט הדבר בשבועיים האחרונים לימיו עלי אדמות, כאשר גופו היה שסוי ורצוץ, אבל הצהלה לא משה מפניו, כשביקרתיו בבי"ח כיומיים לאחר הניתוח, לא פסק פומיה מלדבר בדברי תורה מתובל באמירות מצדיקי הדורות, עם רוגע וחדזה כאילו יושב לו בביהמ"ד מימים ימימה, הוא ה' כמנותק מגופו, לא חש במצבו החומרי ולא הרגיש מכאוביו.

במשך השעה שישבתי אז נכנסה לחדרו קבוצת בחורים "משמחים" עם גיטרות ושאר כלי נגינה לעשות שמח, ניסה ר' שמואל זצ"ל לרמוז להם שהוא באמצע שיחה תורנית ומשחררים הם להתקדם לחולה הבא, אך הם, לא קלטו את רמזיו והחלו לזמר ולנגן. מה עשה אז ר' שמואל? בראותו כמה נחוץ הדבר לבחורים להרגיש שהם משמחים, סגר את עיניו והניע את גופו כמתרגש מהשירה כאשר ממלמל עמהם את מילות הזמר, ועד שהם יצאו לא עבר זמן רב והגיעה קבוצת משמחים נוספת. כך חזר הדבר על עצמו שלושה פעמים כשהוא טורח להעניק להם הרגשת סיפוק, ובצאתם פנה אלי בהתנצלות, באומרו "אידישע נשמה'לך". כך במצב גופו הירוד לא ראה כי אם מה יוכל לעשות לזולתו.

איזה ימים לאחר אותו ביקור, הוא הרים אלי טלפון, כבר דאגתי מה מטרידו שהוא טורח לפנות אלי, ולתדהמתי לא היה זה אלא להשלים איזה נושא תורני שדברנו. קושיא שהועלתה בשיחתינו שהוא

נזכר במהרש"א מס' סוטה שמדבר על הנושא, ציין את הדף, וזאת כשהוא בבי"ח בלי ספרים, פתחתי ועיינתי וראיתי אכן שדבריו מיישבים את הקו' על נכון.

יפוריו ומכאוביו לא ראה בהם כי אם שלוחים נאמנים לקרבו אל אלוקיו, כאשר סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א מסלאנים בהלוויתו, וזכורני שפעם שדברנו, והזכרתי לפניו שבתקופה ההיא סבלתי מעט מחולי מעיים, הגיב כדרכו כי זו מתנה משמים, כאשר האדם זוכה לעתים להשגות בתורה ובעבודה ועלול להכשל ח"ו בגאווה ולשכוח כמה שהוא ברי' שפילה, לכך שולחים לו איתות משמים ביצירת מיחוש במעיים וכדו' להרגיש שהוא בשר ודם ולא מלאך (עפ"י חגיגה ט"ז).

בכל מעשיו והליכותיו, שיקול אחד ויחיד עמד לפניו, רצון הבורא ב"ה, לפעול אך ורק עפ"י הוראת חז"ל ושו"ע ולהתנהג בהתאם המבואר בספרי מוסר חסידות. העדינות, קבלתו כל אדם בסבר פנים יפות, לא מצד היותו "איש נחמד" אלא כי כך רצון התוה"ק ואהבת לרעך כמוך. ולהיפך בראותו הצורך, לא נשא פני איש, אף מהמקורבים אליו ביותר, אם ארע ושמע חלילה דבר זלזול באדם גדול או בשום ערך קדוש, מחה בכל תוקף ללא מורא וחת, ואף אירע ששמע פעם מאחד מידידיו, יהודי שהוא העריצו באופן כללי, אך יצא מפיו דבר זלזול ביהודי אחר העוסק בצרכי צבור, גער בו בתוקף ושלחו מפניו, הוא הצדיק עצמו בכך עם דברי הגמ' (קדושין ל"ג) ליקום מקמי דהוא בעל מעשים, שרואים שכלפי בעל מעש"ט צריכים להתנהג בכבוד. ובמקרים שהוכיח לאדם על פניו, היו נשארים ידידיו למרות זאת, בידיעה שאינו מדבר מתוך התנשאות וכדו', כי אם מתוך יראת שמים כנה וטהורה.

הרגילו בכך לישא עיניו אל התוה"ק בכל מקרה וספק, הביא לכך שרבים נהגו ממנו עצה ותושי', כאשר לנבכי החיים רבים מצבים שונים ומגוונים, ה' לו מהלך ברור וסלול עפ"י מה שכבר חישבן מדברי חז"ל וספה"ק, וכן מה שקבל בעצמו מצדיקי הדור שהסתופף בצלם, בפרט מפי הגאון הסטייפלר בעל הקה"י זצוק"ל, ה' בידו יסודות רבים ונחוצים ששמע הוא בעצמו מפיו, כמו גם מרבותיו ומוותיקי ירושלים מדור העבר, ושימש כדולה ומשקה מתורתם לעדרי הצאן.

יגיעתו בתורה היתה לשם דבר, רושם גדול נעשה על יושבי ביהמ"ד לראותו מתייגע בהבנת לימודו, בשבתו רכון על הגמ' ברכוז מוחלט, מצחו מתוח ועיניו סגורות לחצאין. עד שלפתע קרן אור פניו כשהוארה לו הסוגיה, רגיל הי' לקפוץ ממקומו לתור אחר בן תורה לשתפו בהמצאתו ולבקש בענותנותו הסכמה לישרות הסברא, ואף לאחר הניתוח כשהוקשתה עליו ההליכה לא חש על הטורח והי' מדדה ומכתת רגליו כדי ללבן נושא לימודו.

שאיפתו להמשיך את דרכו, לחיות את חיינו בטהרה כפי שלמדנו ממנו, לחקות אחר דרכיו במידות ישרות והגונות, ובענוה היתירה שעלתה על כולם, ועם ניתוק מכל הוויות העוה"ז, להגיע לדבקות אמיתית לתורה ועבודת השי"ת.

במעמד יובל השבעים לשיבת כוכב מיעקב טשעבין מוצ"ש פרשת בא תשע"ט

ידידו הרב הגאון ר' אליהו פקשר שליט"א

● "האמנתי כי אדבר" ●

ברצוני להתעכב על נקודה אחת מיני רבות שראו אצל מעלת כבוד ידידי אבלחט"א הגה"צ ר' שמואל אלעזר שטיגל זצוק"ל, והיא האמונה התמימה אשר חי אותה מידי רגע והרגיש עצמו תמיד כגמול עלי אמו כפשוטו, בכל תפילה יכלו לראות איך שהוא מתרפק בבקשה ותחינה אל הקב"ה ממש כבן המתחטא לאביו.

זכירתי לבקרו במוצאי שבת פרשת חיי שרה שנה שעברה, היה זה כמה ימים לפני שעבר את הניתוח על רגלו השנייה, וכמה נתעוררתי מדיבורו שהוא דבורי אמונה בתכלית ובאיזה מידת השתוות קיבל את כל מה שעבר עליו, נדיר מאד למצא דבר כזה.

בין הדברים אמרתי לו הרגש מסוים שהיה לי בדברי הספורנו בפרשת השבוע, וכששמע דבר זה נתרשש ביותר און ער האט גענומען קאכן אין דעם ווארט, אמרתי להציגו כאן, ואם יתעורר מאן דהו מכך יהא זה לעילוי נשמתו הטהורה.

וז"ל "בא מבוא לחי רעי להתפלל במקום שבו נשמעה תפלת שפחתו וקדם שהתפלל כבר נשלם ענינו בחרן וקרבה אשתו לבוא, על דרך טרם יקראו ואני אענה, לשוח בשדה, על דעת לשפוך שיחו לפני ה' בשדה שלא יפסיקוהו עוברי דרכים אף על פי שכבר התפלל בבאר לחי ראי, וקודם שהתפלל נענה על דרך "מן היום אשר נתת את לבך להבין ולהתענות וגו' נשמעו דבריך".

(ספורנו בראשית כ"ד סב-סג)

בשנייה נטה מחדרך הנכונה.
אל עבר השדה פנה.
שלא יפסקוהו מהתבוננה.
הולכי דרך ופנה.
ולא ידע נכונה.
כי טרם יקרא נענה.
שהרי בשיצא לשוח בכונה
חזר העבד מבוא חרנה
ואתו דבקה באה באמונה
להיות ליצחק אשה נאמנה

בראשונה בדרך הסלולה
צעד יצחק במסלה
לבאר לחי ראי לשאת תפלה
יען להגר שם נגלה
שרפי א-ל מלאכי מעלה
ושם תפלתה נתקבלה.
שם אזה מקום להתפללה
להצלחת השליחות הנעלה
הבאת נערה מהללה
להיות לו לבלה.

אלא שלא העלה יצחק במחשבה
שהארץ תקפץ לעבד במשובה
שהרי מהי נחשבה
להביא לו נערה חשובה
שבגלל זה יתהוה
שנוי בדרך עולם לסובבה.
ובשחשבונו זה נחשבה
הרי שאמש הגיע העבד בשובבה
והיום עוסקים בשאלה ותשובה
במשיא ומתן לחשובה.

אך תמימה גדולה נעזרה
וכי לא התפלל עד הנה בשורה
וחלא מיציאת העבד למטרה
ח"י ימים כבר לעברה
ומדוע רק בעת להזכרה
נשא תפלה לא-ל נזרא.
וביחוד שהרי כל השינא
הנה בדרך חזרה
ביחד עם דבקה הנערה
המיעדת ליצחק לאשה בשדה

להפיל תחנה לנזרא עלילה
יען אינה דומה תפלה
שאנה בעת העשות הפעלה
לחנון בקשה והפצרה
שהיא בעת שהפעלה קורה
שאז פונתה מרבה
ובאה מעמקא דלבא.

והיום הזה יצחק נתעזר
רחמי שמים מרבים לעזר
שהכל יעבר בשלום
והנערה תגיע הלום
שלא יאטוה לזאת חוצה
יען בעולה תמימה נרצה
וכעת הוא הזמן הנעלה

ואסיים מעין הפתיחה עבודה זו הנ"ל תמידית היתה, והגם שבדרך כלל היה מזגו נעים ורגוע, אך כשהגיע לעסקי שמים נתעורר ונתרגש בריתחא דאורייתא, בין אם זה כשדיבר דברי יראה ואמונה, אם זה ככשמע איזה ווארט או הבנה בדברים אלו היתה נפשו נסערת ממש והיה מתלהב ביותר, ואין צריך לומר בשעת תפילתו שהיתה בהתלהבות פנימית ביותר או בשעת עסקו בתורה שהיה זה ביגיעה גדולה ועצומה ובהתלהבות אין קץ, וכן בעסקי קיום המצוות, שכל זה היה בבחינת כל עצמותי תאמרנה עם כל הברע"ן.

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים ויהא מליץ יושר למשפחתו היקרה והחשובה, ולכל המון ידידיו אשר כל אחד מהם הרגיש באמת ובתמים שהוא ידידו הקרוב ביותר, ונזכה להקיצו ורננו שוכני עפר אמן.

**"כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה ההוא ספרנא תמדים הניעו
ראש על צדיק בתמוד" א**

לְרַגֵּל מִלַּת י"ב חודש להסתלקותו של אבי מורי זכרוננו לברכה, אמרתי
"אעלה בתמר אוֹחוֹזָה בסנסיניו"^ג, לעלות על כפות תמרים, אבא
שעלה ונתעלה במעלות קדושים וטהורים, קשים הם מעלותיו לטיפוס^ג,
אשא עיני אל ההרים אל תקרי הרים אלא הורים^ד, להבין באמת את
מטרת חיינו בהאי עלמא^ה, ללמוד מאורחותיו הישרים, על חיים של
אהבת תורה ויראת שמים, כאשר קוב"ה קרי לפמליא דילה ואמר להון
חזו בני חביבי דמשתכחין בצערא דילהון, ועם כל זה עסקין בחדותא
דילי, כפירש"י מתפאר אני בין חיילות של מעלה בכם, שאתעלה ואתקדש על
ידכם בתחתונים שתקדשו את שמי בין האומות.

מִנְהַג העולם "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת"^ז, אצל כל אחד
מנסים לחפש מעלות מיוחדת מה היה מיוחד בהם, ואכן אצל כל
יהודי ניתן למצוא, אבל אנחנו שזכינו לגדול בצל ענף עצי תמרים, שומה
עלינו להתבונן היטב באור הגדול שהיה מנת חלקינו, שכן ככל שהאילן
יותר גבוה^ח כך נראה הוא היטב לעין ועלינו להתבונן בפרטיו המיוחדים,
נישא עינינו להתבונן ולראות כיצד נוכל ללמוד משהו בשבילנו ליישר
אורחותינו, ויהיו דברים אלו לעילוי נשמתו^ט, למען ינוח בשלום על

א. מועד קטן כה:

ב. שיר השירים ז' ט'

ג. עץ הדקל קשה לטיפוס, עי' מגילה כח. יתיב ארישא דדיקלא וברש"ש, וכן ב"ב ס"ט: בפירשב"ם
עולין לו בחבל,

ד. בראשית רבה סח, ב,

ה. עיין בהספדו של הגרש"ד שניאורסון שליט"א עמוד עג

ו. עה"פ אמרתי אעלה בתמר

ז. קהלת א, ד,

ח. וכהגדרתו של גיסו הר"ר יוסף דונט שליט"א על גובה של קומה אחרת לגמרי.

ט. עיין בדברי הרר"פ מקוריץ שהביא הגר"א ניהוז שליט"א בתחילת דבריו עמוד נא

משכבו, וּבזה יהיה המשך למעשיו הטובים, יא ואף לעילוי נשמתנו יכול להועיל יב,

ובאמדם ז"ל יג

"התמר ע"י שהוא גבוה, ונדאה מרחוק הכל עומדין תחתיו ונושאים עיניהן לקומתו",

"תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה" יד הפסוק שהיה שגור בפי אבא, לא באמירה בעלמא, אלא כלשוננו של הירושלמי טו אמר הקב"ה, אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי, כל חושיו וכוחותיו משועבדים היו, הלב מקור הרגשות שהיה מכוון ומשועבד למטרה אחת לעשות רצון אבינו שבשמים, בכל זמן ובכל מקום היה הוא עבדא דקודשא בריך הוא, בכל המצבים ובכל הזמנים טז תמיד היה לבו ומוחו משועבדים לעשות רצונו יתברך,

ובאמדם ז"ל ז

מה התמדה מכוון למעלן כך הצדיקים לבן מכוון להקדוש ברוך הוא.

ידיעת התורה של אבא היתה מן המיוחדים ביותר, בכל סוגיא ובכל נושא ידע הוא את עניניה לעומק הן בידיעות נפלאות, הן בירידה לעומק

י. עיין בתחילת הספדו של הגר"נ נוסבויס שליט"א עמוד עז

יא. עיין בהספדו של כקש"ת אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א עמוד מז

יב. עיין בהספדו של הגאון ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א עמוד סא

יג. פתח ר' תנחומא בר אבא למה נמשלו צדיקים כתמר, לומר לך את מוצא כל האילנות אין אדם יכול לראות מרחוק למה לפי שהן קצרים, אבל התמר על ידי שהוא גבוה יותר מכל האילנות ונדאה מרחוק הכל עומדין תחתיו ונושאים עיניהן לקומתו, לפיכך נמשלו הצדיקים לתמר שהקב"ה מגביהו בעולם. מדר"ר תהילים צ"ב

יד. משלי כג כו

טו. ירושלמי ברכות פ"א ה"ה

טז. לא מש מזכרוננו חודש לפני פטירתו כאשר עבר באמצע הלילה ניתוח מורכב בבית"ח בהרצליה, התעורר כל חצי שעה מתי הנץ מתי ניתן להתפלל, ברגע שהיה ניתן יצא להתפלל, לפליאתי השיב לי כי הוא מאוד חלש ומפחד שתחטפנו שינה ולא יוכל להתפלל אחר כך, ועוד כהנה רבות,

יז. בראשית רבה מא א

הסוגיא, י'עשירות גדולה בספרים הקדושים ששלט בהם י', מסכתות הש"ס שנלמדים בהיכלי הישיבות ידע על פה כ, ספרי הרבינו יונה, ספרי שו"ת ששינן בעל פה, ספרי הגר"א וספה"ק שפת אמת, משך חכמה ועוד לצד ידיעות נרחבות בקורות הדורת של כל גדולי הדורות בצורה נפלאה, כי אוצר בלום של תוכן וידע עשיר ורחב מכל מוסרי התורה לשבטיהם, כך גם מצינו בחז"ל בבואם לתאר את השפע שיהיה לעתיד לבוא עתידה חטה שתתמר כדקל כ

שופע אמרים בעצי תמרים

לאבא היו היתה תאוה גדולה שליותה אותו כל ימי חייו כלשונו הזהב של הרמב"ם כ והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר, ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד: "צמאה נפשי לאלקים לקל חי" כ תאוה זו היתה מנת חלקו בכל זמן כאשר כבר בימי בחרותו הסתופף אצל גדולי עולם ללמוד ממעשיהם ולהתחקות אחר הליכותיהם, כי כך עד

יח. עיין בהספדו של ידידו הגר"ח זיבלד שליט"א עמוד לט
 יט. זוכרני כי בהספדו על חמיו הרה"ח ר"י דונט זצ"ל עמד על ישרותו של הנפטר, זוכרני שאמר בין הדברים בכל ספרי הי"ד של הרמב"ם אין את המילה צדיק כי אם בהלכות שכירות פועלים (פי"ג ה"ז) כתב בזה"ל וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן, לנגד עיני עדיין עומדת השליפה שהסתירה מאחוריה שנים של עמל יגע וזע שהביאו לידע,

כ. בגיל ילד היה בוחן אותי את הנלמד במשך השבוע בחזור מתפילת ליל שב"ק הי' אומר את לשון הגמרא בע"פ

כא. עיין בדבריו של הרב אברהם פרישמן שליט"א עמוד ג

כב. כתובות קי"א :

כג. הלכות יסודי התורה, פרק ב', הלכה ב'

כד. תהלים מב, ג

כה. סיפר לי הגר"מ ברים שליט"א אשר הי' לומד שנים רבות יחד עם אבא זצ"ל בימים ובלילות על כמיהתו הגדולה ללמוד מאורחות חייהם של כל אנשי מעלה מאותה תקופה כהגר"ח ברים, הגר"נ צינורט, רי"ז צציק רמ"י לנדא ועוד, היה מברר ומדייק כל פרט לעומק, לדעת את המעשה אשר יעשון והדרך ילכו בה.

קו. אמדתי אעלה בתמר אוחזה

סוף ימיו ראינו את אש התאווה הגדולה אם זה בקר"ש מידי יום, בתפילת שמו"ע, בברכהמ"ז, תאווה זו ניצחה בזמנים בהם לא יכל בדרך הטבע לקיים את שאיפותיו^י, ועדיין לא נגענו באש האהבה שפרצה בשבת ויו"ט,

כאמדם ז"ל^{כז}

מה תמרה יש לה תאווה אף צדיקים יש להן תאווה, ומה היא תאוותן הקב"ה.

מדריגה אחר מדריגה בעמל רב וביגיעה עלה אבא ונתעלה בדרכי התורה והעבודה, כאשר בכל פעם שהוא עולה ומתעלה^{כח} הרי מתנתק הוא עוד ועוד מתאוות עוה"ז והבליו^{כט}, כאשר רצו להנאות אותו בתקופה האחרונה כבר לא היה מה להביא אלא ווארט, רעיון בעבודת ה' קושיא טובה בלימוד, אחד ממעלותיו של תמר הוא שהוא עץ גבוה משאר אילנות, אבל עדיין יש הבדל בינו לשאר האילנות הגבוהים, בכל העצים העץ עצמו שעיקרו הפירות והענפים מתחיל מלמטה עד שמגיע למקומות הגבוהים אבל תמר בתחילת דרכו נמצא למטה אך בהמשך מתנתק הוא מכל השייכות לנמיכות הקרקע כל מקומו הוא רק גבוה,

הדא הוא דכתיב

"צדיק כתמר יפרח",

האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים, חשבונות רבים אלו גורמים לאדם במשך החיים לנטות לצדדים, ולא להמשיך בישרות אל המטרה אשר לשמה הגיע לעולמינו, אבא זצ"ל אשר

כו. עיין בהספדו של הגר"ב רימר שליט"א עמוד לו

כז. בראשית רבא, מא, א.

כח. ודרך העליה על ידי היסורים דייקא עיין בהספדו של כקש"ת אדמו"ר מסלאנים שליט"א עמוד מט

כט. הן במובן הפיזי כידוע כאשר בשנים האחרונות התנתק אבא מאיברי הגוף, והן במובן המעשי כאשר אף באכילתו כבר לא אכל כי אם דברים מאוד מסוימים כאשר את רוב המאכלים לא אכל,

ל. תהלים צב, יג

כלשונו הזהב של הרמב"ם לא"ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים^{לב} אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה', חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים", אבא שמר על ישרות זו ישרות זו לא לנטות ימין ושמאל, ועמידה איתנה וישרה זו הביאה אותו לגדלותו בעמל התורה, וטוהר האמונה.^{לג}

ובן אמר שלמה בחכמתו ליד

"זאת קומתך דמתה לתמר"

עם כל גדלותו של אבא בעבודת ה' ירד הוא מן ההר אל העם לתת הרגשה טובה לכל מי שנפגש עמו^{לה}, בכל זמן ובכל מצב^{לו}, מבחור ישיבה שבא לדבר בלימוד, או ילד שבא להבין משנה שלמד בת"ת^{לז}, החנוני ברחוב, נהגי המוניות וצוות הרפואה בבתי החולים^{לח}, תמיד ידע לפנות אל כל אחד בהרגשה טובה, כאשר ניתן להמליץ את מאחז"ל עה"פ^{לט} "ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה" מלמד שכל אחד ואחד

לא. הלכות שמיטה ויובל יג,ג,

לב. עיין בהספדו של הרה"ג ר' אביגדור דונט שליט"א עמוד לא בעומדו על נקודה זו,

לג. עיין בהספדו של הגר"נ שניאורסון שליט"א עמוד מג

לד. שיר השירים ז,ח

לה. מנהג היה לו לאבא לקנות בכל שנה סטים של ד' מינים, היה מוגיע הביתה שם הכל בארון ואומר כל אחד שיבחר מה שוא רוצה ואני יקח את מה שנשאר, וכל זה בשביל לתת לנו הרגשה טובה שיש לנו את אותו הידור כשלו,

לו. עיין בסוף הספדו של הגאון ר' שמואל דוד שניאורסון שליט"א עמוד עה

לז. בין מאות המנחמים שהגיעו בשבעה הגיע לנחם ילד שאף אחד לא הכירו, סיפר הילד כי ישב בביהמ"ד באחוזה ואבא ראה שצריך קירוב קבע עמו חברותא, כהנה רבות ראיתי גם בהיכל התורה בדושינסקי כאשר כל ערב נגשו אליו ילדים לשאול שאלות וכדו',

לח. זכורני כשהגענו לבית החולים באחד מן הפעמים ובדיקת הגיעו יחד כמה אמבולנסים כאשר עברו הפארמדיקים והרופאים לידו, נגשו אליו בזא"ז כי הרי הרב שטיגל הוא בן דוד שלהם דרך,, כל אחד הרגיש קשר מסוים שאבא אמר לו פעם איך הם בעצם ידידים הכי קרובים,

לז. אסתר ב, טו,

נדמה לוי כאומתומא מפליא היה לראותו יושב עם נכדיו מתעניין בשלומם משוחח ומקרבים, תמיד הוצק חן בשפפותיו לתת את המילה הנכונה במקום הנכון, וכפי שמצינו בתמרים שלמרות גודלם וגובהם הרי מתכופפים הם אל פירותיהם כלפי מטה במכבדות ואינם גדלים כשאר האילנות,

ובאמדם מב

שכולם סמוכים הם על פרי התמר

אמונה יצוקה שזורה בשיר חייו של אבא, בכל התקופות שמענו בבית את הפזמון על הפסוקים **מ** "אין המלך נושע... גבור לא ינצל... הנה עין ה' אל יריאיו למיחלים וגו', נסיונות רבים נתנסה ועמד בכולן, יומיים לפני הסתלקותו עוד התבטא כי ההרהורים אודות מצבו הרפואי הרי הם בכלל הרהורי עבירה, "זאך שטארקין און גיין וייטער" מילה שהיתה אצלו כל עצמותי תאמרנה **מ**, כאשר היו צריכים לעבור ניתוח מסוים והתברר כי לא הצליח היה זה "אלטע פוליטיק" משל אינו קשור כלל אליו, בכל חייו היה נכנע לרצון ה' כי אם זה מה שנעשה אז זה מה שצריך להיות, רצה באשר ירצה יוצרך **מ**,

כמה חביבה כנס"י קמי קוב"ה ,

דלא מתפרשא מניה, כהאי תמר דלא פריש... לעלמין מו

מ. מעניין לציין כי במהלך ימי השבעה באו לנחם יהודים מכל גווי הקשת בכל העדות והחוגים, הצד השווה שבהם שלכולם היה בטוח כי אבא הוא חסיד של האדמו"ר או הרב שלהם,

מא. מגילה ז .

מב. רמב"ם הל' לולב פ"ז הלכה ו'

מג. תהלים לג טז

מד. זוכרני ביום חמישי האחרון לחיו כאשר באמצע הלילה בא רופא תורן לבדוק את המצב, והרופא שלא היה בקיא כל כך הכאיב לאבא בצורה נוראה אני לא יכלתי לראות זאת ופרצתי בבכי אבל הוא המשיך הלאה עם חיוך כאילו כלם לא היה, אח"כ אבא היה עסוק שלילדיו כואב המצב, זה היתה בעייתו,

מה. עיין בדבריו המרטיטים של בנו הרה"ג ר' מתתיהו זאב שליט"א עמוד מה

מו. זוה"ק חלק ב קכו א

וכבר אמר שלמה בחכמתו^{מז} "ישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה" עולם הזה עולם חולף ימי שנותינו בהם שבעים ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם^{מח}... יפה שעה אחת של חיי עולם הבא מכל חיי עולם הזה, רוכב בערבות שש ושמח כי עתה בוא יבוא אבא בריתה נושא אלומותיו, אלומות של חיים שהיו מקשה אחת של תורה ויראת שמים, בהיכלות הפאר של רבותיו נשמתם בגנזי מרומים, זה הזמן ליהנות מכל טוב הצפון לצדיקים אשר יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה,

וכן אמרו ז"ל מה התמר הזה צלה רחוק,

כך מתן שכרן של צדיקים רחוק מהם עד לעולם הבא^{מט}

ובעת כאשר נמצא הוא בעולם האמת, שם ינוחו יגיעי כח, מאי דעביד איניש בהאי עלמא עביד בהווא עלמא דאגתו ומסירותו ודאי ימשיכו להשפיע עלינו ממרומים, כפי שתמיד היו בני משפחתו בראש מעייניו לראות שאכן עולים ומתעלים, התפילות החמות, פרקי התהילים נרות שבת וכל סגולתיו, ימשיך כעת ביתר שאת וביתר עוז להמשיך את שלשלת הזהב בנים ובני בנים הולכים בדרכו, דרך של אהבת תורה ויראת שמים

כמ"ש דהע"ה^נ "צדיק כתמר יפרח",

ופירשו^{נא} כתמר יפרח – יעשה פרי בבנים ובבנות, כתמר הזה הפורח להוציא פירות.

עינינו נשואות ליושב במרומים, אנא רחום ברחמיך הרבים, עד מתי בכיה בציון ומספד בירושלים, מיום גלותינו מקודש הקדשים, מאז ועד עתה אנחנו נדחים נהרגים ונשחטים ונטבחים, שוכן עד וקדוש צפה

מז. קהלת יב' ז

מח. תהילים צ י

מט. במדבר רבה ג א

נ. תהלים צב יג

נא. עיין מצודות דוד שם

קי _____ אִמְדַּתִּי אֶעֱלֶה בְּתִמְרֵי אוֹחֶזָה

בעלבון אנוחים, תמוכים עליך ובך מותאחים, בנוראות ימינך נושעה
לנצחים, כי־על־רחמך הרבים אנו בטוחים, ובמהרה ניושע בישועת
עולמים, בשובך לציון ברחמך הרבים,

”הושענא דמתה לתמור”

